

2701.
9.
JOH. GEORGII DORSCHER, D.
DISSERTATIO
EPISTOLICA

CUM
AUGUSTINO ARISÆO
STUDIOSO GENEVENSI,
DE
SS. COENA
&
PERSONA CHRISTI,

ARGENTORATI
ANNO CHRISTI clc lxc XLIV.

Instituta,

Nunc aliunde rogantibus Amicis
in lucem edita,



ROSTOCHI

Prostat apud JOHANNEM RICHELIIUM,
Reipublicæ Typographum, 1637.



NOBILISSIMO, AMPLISSIMO,
ET MAGNIFICO.

VIR O,
DN^o. GEORGIO
SNOILSKY,

Serenissimæ Regiæ Svecorum Maje-
statis Consiliario, & ad tractatus Francofurten-
ses deputato, atque in Germania
Residenti,

DOMINO ET AMICO MEO MAXIMO

*Gratiam & Pacem à Deo Opt. Max.
per Salvatorem Christum*

P. P.

EXtorta est mihi tandem ab ami-
cis epistolica Dissertatio, quam
Anno Christi clc lcc XLIV.
cum quodam AUGUSTINO ARISÆO,
fictitii nominis homine habui. Resci-
lcere

279.
scere haftenus non potui, quis sub illo
deliteſcat velo. Germanum eſſe, lite-
ra, quam pingit parum terſam, oſtendit.
Accepiſſe eum meum reſponſum, nullus
dubito. Nihil tamen reſponſi loco ac-
cepi, utut diligenter adverterim, ne
quicquam interciperetur. Speravi e-
nim, ut Chriſtiana charitas poſtulat, e-
um noſtræ confeſſioni ad dictum fuiſſe,
& obrutum ſpecioſa blandiloquentia,
in conſcientiæ ſcrupulos eſſe conjeſtum.
Quicquid ſit, veritati patrocinari debui,
& novitatibus adverſari. Si parum ſin-
cerè contra quam proteſtatus eſt, me-
cum egit, verba ejus, quæ mecū ſervo, in
noviſſimo judicio dāmnabunt eum. Nec
metuo, publico bono ex editione litigii
privatis aliquod damnum illatum iri. Po-
tius ſpero lucem eucharistico negotio a-
liquam collatam eſſe. Etenim ſine ulla
acerbitate totum negotium diſcutio.

Discet Cordatus Lector ex hac etiã scrupulosa disputatione, qvo pacto inopini-
one polienda & sibi aliisq; persvadenda
nunc hac, nunc illa semita incedant, post-
quam semel à regiã via recesserunt Ge-
nevenses. Faxit mysterii tremendi in-
stitutor JESUS, ut, neglectis cogitatio-
nibus ad rationis dictamen compositis,
credamus id, qvod supra naturæ leges
transcendit & de qvo solus DEUS do-
cere potest.

Tuo autem nomine, Magnificæ
SNOILSKY, Amice venerande, exor-
nare dissertationem illam volui, ut ex
splendore illius aliquam etiam lucem ei
conciliarem. Ita enim de egregio pu-
blico benè mereris, ita in omnes Eccle-
siæ adversitates sollicitudinem tuam di-
spensas, ita prudentia tua rebus restau-
randis affulges, ut nomen tuũ inter or-
namenta laborum literatiorum nume-
retur

290.

retur tanto jure, qvanto tu inter instru-
menta boni seculi coleris. Et beneficia
tua, qvibus à multis annis me Tibi de-
vinxisti, principio jam in Alsatia facto,
me planè eò stimularunt, ut crederem,
non fore tuo splendori adversum, si ex-
inde tenui opusculo meo lucem conci-
liaverim. Certè vix opportunius gra-
titudinem meam erga plurima benevo-
lētiae incomparabilis monumenta, qvi-
bus me & Reverendum Generum me-
um, DN. JOH. GRAMBSIUM, Ec-
clesiastem Francofurti, prosequeris, te-
starime posse credidi, quam scripto Eu-
charistico. Qvod ut æqvo animo, qvem-
admodum soles, acceptes, obnixè rogo.

Servet Deus Opt. Max. T. M. Regiæ
Majestati & Ecclesiæ saluti diutissimè.

Dab. Rostoch. Non. April. A. O. R. clc lcc LVII.

T. N. M.

Observantissimus

Job. Georg. Dorscheims, D.

Syllabus

DISSERTATIONIS EPISTOLICÆ.

- O** Ecolampadii circa doctrinam Eucharisticam mutationem docet proœmium. A. pag. 1.
2. Myconii pro orthodoxia laborem firmat. P. 2.
3. Simonis Sulceri cum Myconio consensum monstrat. P. 2.
4. Huldricus Coccus in Eccl. & Acad. Sulceri Collega Marbachii Argentorati conjunctissimus. P. 3.
5. Winckelmannus hoc Eccl. & Acad. Basileæ statu sit D. Theol. ibid. P. 3.
6. S. Sulceri epitaphium in templo Basileensi. P. 3.
7. D. Cochii de Rud. Gualtero Judicium. P. 4.
8. Theodori Zwingeri Historici consensus cum Luthero in historia Berengarii. P. 4 & seqq.
9. Johann. Jacobus Gryneus superflite Sulcero orthodoxus P. 6.
10. Samuelis Huberi adversus Gryneum exprobrationes. P. 7.
11. Basileensis Argentoratensibus insensu ob reformationem Colmarie. P. 8.
12. Zwingeri novelli D. Schmidium furor. B. pag. 1.
13. Augustini Arisei ad D. Dorscheum epistola. P. 2. & seqq.
14. D. Dorschei ad Ariseum responsio. C. pag. 6. & seqq.
15. Totum, quod exhibetur in sacramento est corpus & sanguis Christi, sed non oīa. § 2.
16. In sermone eucharistico adscēsus à V. ad N. T. Sacramentū § 3.
17. Totum quod exhibetur in Eucharistia est corpus & sanguis JESU juxta primarium & divinum panem. § 4.
18. Absq. improprietate totum explicatur in predicato per primarium & divinum, omisso visibili. § 7.
19. Qui dicit, hoc porrectum sacramentale est Corpus Christi, non dicit, id esse tantum Corpus Christi § 7.
20. Multi Pontificii id confessi sunt, & disertè Pandosius § 8.

- 21 Etiam Calviniani negant stante proprietate verbo-
rum transubstantiationem sequi. § 9.
- 22 Denominatio ab eo quod res fuit in Eucharist. myste-
rio non habet locum. § 10.
- 23 Benedictio non facit cessare, sed uniri benedictum in
Eucharistia. § 11.
- 24 Facta revelatio mysteriorum omnipotentia & aliis attri-
butis divinis defenditur, non vice versa. § 12.
- 25 Verba Eucharist. non sunt logicè disposita & πικρῶς,
sed vulgariter. § 13.
- 26 Tò hoc non stat in verbis Christi pro pane absolute. § 14.
- 27 Non sequitur ex nostro sensu hæc analysis C. Christi
Est Corpus Christi. § eod.
- 28 Profani loquendi modi piè ad modum loquendi Chri-
sti conferendi. § 15.
- 29 Figura & tropus male confunditur. § 16.
- 30 Poculum in Eucharistia non attenditur nisi in officio
& ratione contenti. § 17.
- 31 Discrimina inter propositiones, Hoc est Corpus meum,
& Panis est corpus meum. § 18.
- 32 Explicatio Reformatorum nec verbis Institutionis,
nec inter se convenit. § 19.
- 33 An in verbis, hoc est corpus meum, hoc sit prædica-
tum? Aff. Genevensis. § 20.
- 34 Interpretatio Genevensis est incerta, tollit mysteri-
um V. & N. Testamentum confundit, corpus &
sanguinem Christi ex S. Cæna tollit, & quo ad sub-
stantiam & quo ad virtutem rem divinam elimi-
nat, sacramentalem perceptionem rerum cælesti-
um à S. Cæna arceat, unionem sacramentalem la-
befaciat, duplicitatem rei terrestris & cælestis à
sacramento aufert, § 21.

35. Interpretatio Genevensis explicationem Sacramenti
Apostolicam 1. Cor. 10. tollit. § 22.
- 36 Resolvitur primum argumentum Apostoli contra Cor. § 23.
- 37 Resolvitur argumentum secundum. § 34.
- 38 Resolvitur argumentum tertium. § 25.
- 39 Resolvitur argumentum quartum. § 26.
- 40 Resolvitur argumentum quintum. § 27.
- 41 Vera resolutio dispositionis Eucharistica Paulina. § 28.
- 42 Eucharistia genuina usurpatio ex Is Casaubono exponitur. § 29.
- 43 Distinguenda unio personalis, naturalis, sacramentalis. § 30.
- 44 Præsentia corporis & sanguinis Christi cum pane &
vino non est mensuranda ad præsentiam apud
Dæmonum idolothyta, § 31.
- 45 Interpretatio Genevensis ex hoc loco 1. Cor. 11. evertitur. § 32.
- 46, Pie mediato consilii divini in mysterio eucharistico.
tollit omnem scrupulum. § 33.
- 47 Verborum SS. Lucae & Pauli cum SS. Mattheo & Mar-
co concordia. § 34.
- 48 Quorsum verba τὸ ἐκ μὲν ἐκχυρόμενον referenda. § 35.
- 49 Articulus de Persona Christi laditur acceptione literalī ver-
borum institutionis S. Cœnæ. § 36.
- 50 Præsentia humanæ naturæ apud divinam non probat præsentiam
corporis & sanguinis Christi in cœnæ. § 37.
- 51 Distinctio inter naturam substantialem & ipsam subsistentiam
explicatur. § 38.
- 52 Absurda Genevensis de subsistentia & natura. § 39.
- 53 Differentia inter unionem animi & corporis, & personæ divinæ
ac naturæ humanæ. § 40.
- 54 Non sufficit Christum unum dicere, modus etiam explicandus est. § 41.
- 25 λόγον νουσίαν post unionem personalem esse extra humanam
naturam probatur. § 42.
- 56 Locus Matth. 28. 20. de præsentia Christi expenditur. § 43.
- 57 Locus ad Ephes. 1. 20. explicatur. § 44.
- 58 Doctrina de sessione Christi ad dextram Dei Patris remissio. § 45.
- 39 Locus Joh. 16. 5. explicatur. § 46.



A D
DISSERTATIONEM EPISTOLICAM

inter

AUGUSTINUM ARISÆUM
STUDIOSUM GENEVENSEM,

&

JOHANN. GEORG. DORSCHUM, D.

DE SS. COENA & PERSONA JESU
CHRISTI.

PROOEMIUM.



Uⁿfelicitem Ecclesie Basileensis
multoties lacrymis amarissimis deplo-
ravimus Argentorati, qui veterem ejus,
ante JOH. JACOBUM GRYNÆUM, statum
& cum Ecclesiis invariatae Aug. Con-
fessionis arctissimam conjunctionem in
memoriam nobis revocavimus. Ipse
JOHANNES OECOLAMPADIUS in
principio in materia de Coena ortho-
doxè ferè informavit Auditores suos

Resp.
M A T.
THIA
PETER-
SEN Ro-
stochiens

in sermone de digna Veneratione Corporis Christi, ex quo vide excer-
pta mea in Considerat. declarationis sententiae D. THEOD. ZVINGERI de
S. Coenâ Diss. 3. th. 4. & 26. Integrum ex occasione fortassis de-
nuò representabimus. Interim Oecolampadius à Zwinglio se-
ductus aliter postea aliquamdiu docuit, de quo Philippus Me-
lanchthon ex Comitibus Augustan. An. 1530. apud Chytræum Do-
ctorem nostrum p. 161. Zwinglius misit huc Confessionem typis im-
pressam.

pressam. Diceret simpliciter, mente captum esse: de peccato originali, de usu Sacramentorum, veteres errores planè renovat: de ceremoniis loquitur valdè Helveticè, h. e. barbarissimè, velle se omnes ceremonias esse abolitas: suam causam de cœna vehementer urget: Episcopos omnes vult deletos esse &c. Restituere in integrum Ecclesiam conatus est OSWALDUS MYCONIUS. De quo Melchior Adami Silesius, magnis Heidelbergensium elogiis commendatus in vit. Theologor. Cum certamen Eucharisticum, inquit, de præsentia corporis Christi in cœna passim efferveret, Myconius in sententiam Lutheri baud obscurè inclinavit, atque sæpius ejus rei causas amicis ex verbo Dei explicavit: inde cum Academia Basileensi nonnihil similitatis ei intercessit. Haussit ista Melchior Adami ex Henrico Pantaleone Theologo & Professore Basil. qui part. 3. Prosopograph. p. 223. ad ann. 1540. Cum, inquit, quæstio de præsentia corporis Christi passim mota esset, Myconius in sententiam Lutheri inclinavit, atque sæpius ejus rei causas mihi ex verbo Dei explicavit. Successit Myconio SIMON SULCERUS per plurimos annos Ecclesiæ Basileensis primùm, deinde etiam Academiæ Doctor. Is Anno 1538. Lutheri Witebergæ Discipulus, nunquam postea, Cathedræ sive Ecclesiasticæ sive Academicæ admotus, à Magistri vestigiis recessit. Hinc Anno 1550. in reformatione superioris Marchionatus, Hochbergensis scil. fidus fuit D. D. Jacobo Andreae & Jacobo Heerbrando, Theologis sinceris parastata, omniaq; ad Augustanæ Confessionis Formulam accuratè cum ipsis disposuit. Anno 1563. consensui inter Theologos & Professores in Ecclesia & Schola Argentinensi factò A. D. 1563. 18. Mart. subscripsit cum eodem D. Jac. Andreae, qui extat in Agend. Eccles. Argentin. p. 62. & constitutus fuit propter turbas ab Hieronymo Zanchio excitatas; ubi lancitur, quod ad Cœnam Domini attinet, ut pariter in Schola & Ecclesia, conformiter aliis piis Ecclesiis, ex verbo Dei, juxta August. Confessionem An. 1530. Carolo V. à Principibus & quibusdam Imp. R. Civitatibus exhibitam & adjunctam apologiam doceatur, eaq; sit norma & regula totius doctrinæ, non tam de Cœna Domini, quam etiam reliquis articulis omnibus, ex verbo Dei sincerò & incorrupto in Scholis & Ecclesiis docendo: Quod autem attinet materiam de præscientia, prædestinatione &c. absolutum decretum rejicitur, universalis gratia, & universalis

universalis J. Christi redemptio statuitur, possibilitas item defecti-
onis verè credentium asseritur. Denique Doctor Theologiæ fa-
tus summa conjunctione animi Theologos Argentinenses com-
plexus est. Job. Patrem, & *Erasmum* atque *Philippum* filios *Marba-*
chios, ut & *D. Job. Pappum*. In promptu sunt apud archivum Ec-
clesiasticum Argentorat. fasciculi literarum plurimarum, quibus
id probari potest. D. Sulcero Collega accessit D. *HULDRIcus*
COCCius, qui etiam consensui dicto Argentorati adornato inter-
fuit. Sub his Doctores Theologiæ creati sunt An. 1579. *Erasmus*
& *Philippus Marbachij*, quorum testimonia extant *Marquardi Mo-*
litoris Notarii manu scripta. De *Philippo Marbachio* noto ex
ejus testimonio. Se, inquit, *Basilea* recipiens *Tubingam* feracem in-
stitutionis, ceu *Athenæ* & *ad* agrum, audiendo, exercendo, in divi-
ni potissimum, usque adeò Theologiis eruditissimis D. *Jacobo Andree* at-
que *Jacobo Heerbrando*, juxta alios, placuit, ut ipsum sine publico instru-
mento omni laude & commendatione pleno dimittere noluerint. Contu-
lit autem se, quo & alias Ecclesias & Academies cum ipsarum doctrina
vera ac *exornata* iusta videre, cognoscere, nec non uberrimum fructum
percipere posset, *Rostochium*, (alias *Rosarum Urbs* dicta) in
cujus Gymnasio frequenti ordinarios Doctores, (è quibus
honoris ergò *Davidem Chytræum* & *Simonem Pauli* nomino, Vi-
ros de literis & piis omnibus benè meritos) audivit, ac eo usque
profecit, ut Licentias &c. Anno 1581. gradu DOCTORIS pariter
Basilea insignitus fuit D. *Job. Winckelmannus*, Præceptor meus,
postquam in Disputatione publica doctrinam de reali præsentia
corporis & sanguinis Christi in S. Cœna solenniter in conspectu
Professorum defendisset contra Belgā opponentem. Contra qui-
dem nixus erat *Job. Jac. Gryneus*, sed à Rectore Acad. *Basilio Am-*
merbachio in ordinem redactus fuit, cumq; adversa valetudine im-
pediretur D. *Simon Sulcerus*, à D. *Huldrico Coccio* promotus est. Si-
monis Sulceri Epitaphium in templo hoc est. *Simon Sulcerus* ædis
hujus annos 33. VERUS vigilansq; Antistes utraque manu Vineam Domini
sui excoluit; Scholam Theologicam erexit, atque rexit, fida docendi assi-
duitate suspiciendus, vitæ sanctimonia & probitate imitandus &c. *Hul-*
dricus Coccius D. Anno 1566. 24 Febr. ad *Johannem Marbachium* D.
A 2 data

data epistola ista refert, cum suum iudicium de sermonibus tribus Marbachii de Christi ad cœlos adscensione promit. Zwingliani multa negabant & tuam antea sepius læsam patientiam in suorem, ut ita dicam, pace tua, conversam clamabant, cum tamen ipsi, quemadmodum Heidelbergensium, Lauterensium & aliorum scripta testantur, histriionum scurrarumq; more erumpant. Fuit apud nos D. Rod. Gualtherus Tigurinus, ac fratrum Tigurinorum nomine proposuit consilium, quo ex petitione Illustriss. Principis Palatini sententiam suam de Cœna aperire brevi libello & Cæs. Majestati transmittere ad Comitiam velit. Petuit, ut nos, quod & alii Helvetij purioris doctrinae fecissent, ipsis conjungeremur. Nos autem ac Magistratus noster priorem suam jam dudum editam confessionem, in Sacramento corporis & sanguinis Christi nihil ab Augustana dissentientem, multominus ab Evangelistis & Paulo, retinet. Hac Te, Clarissime Vir, & Fratres Argentinenses scire volui, ut videatis, quam subinde tentemur, quia non castris vestris relictis in aliorum transimus. Idem An. 1579. Cal. Maji ita ad Joh. Marbachium D. scripsit: Nobis pergratum est, quod, ut omni hæcenus tempore & Ecclesiam & Scholam nostram in sincera doctrina conjunctam cum vestra voluisti, ac quantum potes, potes autem plurimum, id ipsum adhuc studes. Nec dubites, quin verè promittas tibi, nos idem precibus flagitare à Domino & oblata occasione ipsa declaratuos. Nec Theologorum tantum Basilensium fuit ista cum Ecclesiis invariatae Aug. Confessionis animorum conjunctio. Etiam inclyti alii Viri ita fuerunt animati. THEODORUS ZWINGERUS Medicus & Philosophus in theat. vitæ human. vol. 5. libr. 4. tit. de Christianæ religionis hæreticis seculo XI. p. 1323. de Berengario ita scribit. Berengarius Turone oriundus & Diaconus Ecclesiæ Andegavensis, doctrina & morum honestate initio clarus, Franciam, doctrinâ suâ de Eucharistia, quæ veram corporis & sanguinis Christi in S. Cœna negabat præsentiam, valdè turbatam multis annis reddidit sub annum 1051. Ejus hæresis in Synodo Turonensi, deinde Vercellensi, & Lateranensi damnata est. At licet ipse præsens libros sui dogmatis in medio Concilij igni tradiderit, ac per Deum, nunquam deinceps in vulgus ejusmodi doctrinæ genus se sparsurum, sed in patrum probata sententia permanens sanctè juraverit, tamen postea ad ingenium redijt & c. Idem Vol. XVI. lib. 5. tit. poenitentia religiosa ob hæresin p. 3080. Berengarius

294.

Berengarius Turonensis, inquit, *ampl'itudine doctrinae confusus de Sacramento Eucharistiae errorem suum, publico Concilio Romae habito emendavit, & statim omisso studio Sophisticae disciplinae, cum esset Diaconus Audegaveris, omnia pauperibus erogans, labore manuum suarum sibi victum quaesivit.* Notamus I, ut de religione Ecclesiae Basileensis isto tempore certiores reddamur, fuisse hunc Theodorum Zwingerum, ut ex sermone inaugurat. Felicis Plateri in praefat. dedicat. ad Barones Zerotinenses refert D. Jacobus Zvingerus, *religioni sincere addictissimum, conciones & preces publicas continuo frequentasse, sacra succisive horis Graeco saepe textu sedulo legisse, praecipua documenta per tabulas pulchre disposuisse, pietatem scilicet moremque Dei omnibus praeponentem.* Id Amerbachium de ipso, cum iamjam animam Deo reddidisset, hoc elogio cum lacrymis testatum esse, cum diceret, *Piget me vivere post tantum virum, cujus doctrina magna fuit, sed exigua, si cum pietate conferatur.* II Zwingerum hunc pro vero tradere, quod Berengarius in Eucharistia verae corporis & sanguinis Christi praesentiam negaverit. III, Zwingerum opinatum fuisse, quod Berengarius ob negatam veram praesentiam corporis & sanguinis Christi in S. Coena in haeresi fuerit & haeticus habitus. IV, Synodos Turonensem, Vercellensem & Lateranensem in commendatione Berengarii veritatem sectatas esse. V, Berengarium probatam Patrum sententiam, ante palinodiam, non habuisse. VI, Berengarium studio sophisticae disciplinae deditum fuisse in haeresi sua defendenda. Haec non dicit Zvinglii aut Calvinii sequax. Vide Phil. Mornæi Plessiac Marliani Domini de Eucharist. l. 4. c. 8. Rudolph Hospiniani bist. sacram l. 4. p. 332. Orthodox. Consens. cap. 5. p. 107. Joachim. Vadian. COS. Sangallens. lib. 2. Aphorism. Euchar. pag. 34. Huldr. Zwingli in brevi & planâ Institutione de Coena Dom T. 2. op. p. 270. quod de re pluribus egi, in Berengario meo, Idem Theodor. Zvingerus in Theatro suo Vol. eod. lib. eod. p. 321. Praedestinatorum haeresin commemorat, qui statuerint, *nec pie viventibus bona opera ad salutem nec impie mala opera ad interitum conferre.* & p. 1323 Belga fuit, inquit, Godescalcus, ut Aventinus indicat, Presbyter professione in Diocesi Moguntiaca circa Ann. Dom. 849. Docebat, Deum Patrem plus esse, quam Deum filium, Chronicon Isenacense. Scilicet, Deum Patrem esse

non *in* Deum, ut ait Calvinus, Franciscus Junius & post ipsos Bellarminus, Gregorius de Valentia, Gretserus, Vicellius &c. de quo vid, Intervent. pro myster. Trinitat. & AntiCornæum, utrobique cap. 2. Idem Godescalcus, docente Zvingero, statuit, *Homines quosvis, inevitabili lege & necessitate providentiæ divinæ, sive inferis sive superis destinatos esse.* Aventinus Annal. Bojor. lib. 4. Obtulit autem sub Rege Ludovico An 848 Synodo Moguntinæ libellum, quo hæc capita continebantur. I. Quod Deus, sicut quosdam prædestinavit ad vitam, ita quosdam prædestinavit ad mortem. Quodque Deus non vult omnes homines salvos fieri, sed eos solum, qui salvantur. II. Quod Christus non sit mortuus pro omnibus, sed solis electis. Quodq; in illis Petri verbis, Eum, qui emit illos, Dominum negantes, baptismi perceptionem Apostolus redemptionem vocat, quia qui pereunt, verè nunquam, sed tantum sacramentotenus fuerunt redempti. Hincmarus Rhem. Episc. ad Nicol. Papam apud Frodoardum hist. c. 14. addit, *hanc fuisse opinionem veterum Prædestinatorum, quæ in Adrumetinis Monachis ab Augustino in Africa fuerat condemnata, posteaq; in Galliis anathemizata est à B. Prospero.* Sed de his plura vide apud Joh. Ger. Vossium hist. Pelag. lib. 7. part. 4. p. 737. Hujus hæc dogmata, quæ Theod. Zvingerus pro hæreticis habet, nunc Basileæ magno applausu docentur. Autor introductionis talium & mutationis deplorandæ est JOH. JACOBUS GRYNÆUS. Hic Simonis Sulceri discipulus primùm planè in vestigia ejus se dedit. TUBINGÆ Studiorum Basileæ cœptorum telam petexit, habitis disputationibus publicis de Persona Christi & SS. Cœna. Postea ibidem una cum D.D.D. Conrado Wolsgango Plazio, Philippo Heerbrando & Luca Osiandro Doctor SS. Theologiæ creatus fuit. Quamvis autem postea à Heidelbergæ Calvinismum à Zaccharia Ursino hauserit, illo tamen profundè dissimulato in Ecclesiam Rötelanam Marchionatus Hachbergensis, Marchionibus Bada-Durlacensibus pertinentem, se vocari ad Pastoratum passus est. Sulcero adhæsisse Grynæum encomiasta ejus non dissimulat, cum ait: *Simon Sulcerus ab Helveticis Ecclesiis declinare visus est in capite de Cœna Sacra. Ejusmodi igitur Doctoris cum admirator esset Grynæus, in errorum devia est abre-*
psum,

ptus, atque decemium totum & seductus fuit, & alios seduxit, donec tandem in viam veritatis gratia divina eum deduxit. Sic igitur ab Apostata GRINÆO, secretissimis artibus venenum suum tegente, Ecclesia Basileensis demum cum Academia ad Calvinismum prolapsa est, cum prius sinceris Theologis autoribus & Argentoratensi Ecclesiæ (non minus à vaferrimis vertumnis tentatæ) & in universum Orthodoxis per Germaniam cœtibus per quinquaginta ferè annos conjunctissima fuerit. Hanc Grynæi in patriam Ecclesiam exercitam perfidiam objecit ipsi adhuc superstiti Samuel Hubertus D. An. 1590. in scripto, cui titulus. Gründliche Antwort auff den unwarhafften Gegenbericht etlicher Schweizerischen Theologen als nemlich Abraham Menßling und Peter Hybners zu Bern/ Johann Wilhelm Stufen zu Zürich/ Doctoris Johannis Jacobi Grynæi zu Basel und Johann Jeklers zu Schaffhausen/ darin lauter erwiesen wird &c. gedruckt zu Tübingen. Ubi p. 109. & seqq. ostendit An. 1590. D. Joh. Jac. Grynæum libellum, cui titulus, Baselscher Kirchen Bekantnus/ Algend und Kinder lehr/ præfatione quidem commendasse, sed tamen in pluribus ab eo recessisse. Et An. 1591. alio scripto, cui titulus. Bericht wie unbeständig und untheologisch D. Johann Jacob Grynæus und seine Mitgesellen/ die verthädigten ungleich darauff von der Obrigkeit wiederum verleugneten 4. Articuli belangend sich erzeiget haben. Erant autem articuli hi: I. Qvod Christus non pro omnibus hominibus sit mortuus. II. Qvod promissiones Evangelii de gratia Dei in Christo non concernant omnes homines, sed solum eos, quos Deus abscondito, immutabili, æterno consilio ad vitæ æternam præordinavit & creavit III Qvod Deus in immutabili æternoq; consilio, sine intuitu infidelitatis, maximam partem hominum ad æternam damnationem præordinaverit & creaverit, & nunquam voluerit, ut salvarentur. IV. Qvod nemo ex accepto baptismo certò concludere possit, quod Deus ipsum in baptismo in filiū receperit. Quibus accessit V. Qvod quicumque Christianus fiduciā suam in Christū hominem collocat & preces suas non ad solam Deitatem ejus, sed etiā ad acceptā humanitatem dirigit, is ex ore Dei maledictus & velut idololatra & blasphemus in æternū damnatus sit. Hos negasse Grynæum Bernæ docet,

docet Huberus latè, Et tamen publica disputatione Basileæ propugnasse, ostendit idem in ep. Von D. Johann Jacob Grynai Disputation/ welche er den 8. Julii An. 1591. zu Basel gehalten hat/ an den Ehrenvesten/ Fürsichtigen und Weisen Herren Johann Rudolph Hubern des Raths daselbst kurzer und einfältiger Bericht. Tübingen. Sociarunt sese Grynaeo postea & alii, inter quos *Amandus Polanus* eminet, qui virulentis scriptiōibus subinde Ecclesiam Formulæ Concordiæ addictā vellicavit. Argentoratensib9 a. Theologis nominatim nusquam scriptis adversata est Basilea, Unde confutatis erroneis dogmatibus in ea grassantibus, hoc viciniae olim fœderatæ dederunt, ne nominatim etiam adversus aliquem Basileensium scriberent. Factū est autem, ut Colmaria, S. R. Imperii urbs in alsatia superiori, quæ è Basilea corruptæ religionis ante hac contagium acceperat, cum primum ex Argentina puris Ministris fuisset instructa, atque ob id in periculum inciderat, denique penitus An. 1627. per executionem Casaream religionis Aug. Conf. exercitio orbata fuerat, An 1632 à Gustavo Hornio Campi Mareschal- lo, auspiciis Svecicis, occuparetur, & quia ex pactis deditionis restituenda erat, quoad religionis libertatem, in eum statum, in quo fuerat An. 1577. eò ex Argentorato à Senatu peteretur Joh. Schmidius, Doctor Theologus, conventus Ecclesiastici Præses, Collega & Compater meus honorandus, & exulantem Evangelicorum coetum recolligeret, Ministerium, ut antehac ex eodem loco factum, præsentaret, & sic de pristina religionis libertate tum Civitati gratularetur, tum Deo gratias ageret. Jubenti Senatui & postulanti Generosissimo Dno Campi Mareschallo ille paruit, peregit, quæ peragenda fuerant, Rev. & Clariss. Virum M. Jodocum Haasen, meum & Civem & Commilitonem & Anno 1617. Cal. Maj. in impetrata secunda Philosophica laurea, quam Magisterium vocant, competitorum, hactenus Amicum & Fratrem in Christo perquam dilectum, Pastorem coetui dedit, additis Ecclesiasticis aliis, & concione eucharistica opus sacrosanctum obsignavit. Inde, quia Basileam suam à Grynaeo acceptum in religione contagium Colmarie quoque communicasse in Concione dicebatur, excanduit adversus nos Theodorus Zwingerus, nepos illius, quem paulò ante testem

tekem' sinceritatis Basil:ensis' nuncupavimus, & animo denique
 conceptam flammam evomuit. Ediderat Lucifuga Anonymus
 Kurze Verantwortung und Erklärung über die Predigt/ welche von
 Herrn D. Johann Schmieden/ Predigern und des Kirchen Con-
 vents Præsidenten zu Straßburg in des H. R. Reichstadt Colmar
 gehalten/ Anno 1633. Exemplaria magno numero Basileâ Argento-
 ratum deferebantur: Inscriptio singularum columnarum atrox
 fuit: Verantwortung der verfolgten Evangelischen zu Colmar wider
 der D. Schmieden gehaltene Schmachpredigt. Hinc D. Schmidius
 adigebatur, ut ederet Gründliche und unvermehdliche Wiederles-
 gung der giftigen Lästerschriſt/ welche ein ungenanter Calvinist An.
 1633 wider die Anno 1632. in des H. Reichstadt Colmar/ von Joh.
 Schmidt/ Theolog D. Professore, und des Kirchen Conventes Præ-
 sidenten in Straßburg gehaltene Christliche Dancspredigt unter dem
 Titul: Kurze Verantwortung/ 2c. feindseliger Weise außgespren-
 get/ 2c. Ibi, latius deductâ historiâ mutationum in Basileensi Ecclesia
 à Grynao factarum, continere se amplius non potuit Theod. Zwin-
 gerus, sed imprimis in Declaratione sententiæ de S. coena erupit.
 Accessit introductio panisfragij in Ecclesias Basileenses, cum plas-
 centæ orbiculares ad id usq; temporis usitatæ in illis fuissent, in quâ
 à non nemine invectiva scripta est. Ita in declaratione illa audimus
*percinaces & calumniatores, qui in mustaceo quovis laureolam querunt, su-
 perstitiosi, maleferiati, furiosi, virulentissimis scriptis & calumniis Ecclesias
 proscindentes, perturbatores mysteriorum Dei, nimis dentatis & precipi-
 tatis scriptis in alios savientes, qui per nomen ipsorum, imo Christi ipsius,
 ruinam grassantur ad aucupium propria gloria, tympanista Satana, & quæ
 sunt horrenda convitia alia.* Imo primam illam editionem Augusta-
 næ confessionis Carolo V. Imp. An. 1530. oblatam vocat *Crudam
 formulam, à fraterculis Missaticis serena fronte exceptam, tanquam Ca-
 tholicam, à qua invidia Reformatis aliis, in Galliâ præsertim ad sangui-
 nem usq; conflata, ut non mirum, Calvinum eam vocasse facem furie, ad
 excitandum incendium, in quo conflagret tota Gallia.* His in nostras Ec-
 clesias occurrendum fuit dicteris, quas Apostasias accusare Zwin-
 gerum non puduit. D. Schmidium ob pietatem Colmaræ exer-
 citam *& Molestationem* vocat, qui *luci nebulam offuderit, ventosa in-
 vestiva*

videtur vanum. Interim de Grynæo fatetur, eum Basilea & Tübinga
 ἡ δοκῶντων πρὸς οὐρανὸν fascinatū sordes ubiquitatis imbibisse
 & postea iterum expuisse, lolium atq; zizania in Ecclesia Bas. dormien-
 tibus hominibus erupisse, unius & alterius ἐλεγεῖο δασκαλῶν, quæ dissi-
 mulanter atq; in occulto serperet. Quæ in D. Schmidium Zwinge-
 rus scripsit, confutavit in præfat. dedicat. Concionum de divi-
 nis P A C I S conditionibus. Ego Considerationibus novem De-
 clarationem ipsam tractavi, Anno 1643, editis. Harum occa-
 sione Augustinus Arisæus Studiosus aliquis, ut præsetulit, Geneva
 ad me scripsit, & quid sibi ibidem contigerit, cum de rebus ad S.
 cœnam & personam Christi pertinentibus cum Calviniano quo-
 dam Studiofo differeret, indicat, petita responsione ad scrupulos
 injectos. Literas ipsius, responsionemq; meam placet cum BO-
 NO DEO nunc publico dare. Æquus æstimator sacrarum tracta-
 tionum perlegat & ponderet.

Salutem plurimam cum obser- vantia!

VIR plurimum Reverende, Excellentissime, Clarissime Dn. Doctor
 & Professor celeberrime. Nuperrime & paucissimos hos dies,
 ego Geneva agens, cum studiofo quodam Calviniano (ut sunt ho-
 mines huius loci noti) cetera amico meo, præter theologicas con-
 troversias haud postremo, & quo cum sæpius conversor, disputatio, &
 tandem lis intercessit atq; rixa. Occasio fuit ipsa, Vir plur. Reverende,
 tua Reverentia & Excellentia. Venit enim in manus Exc. T. Consid-
 ratio contra Zwingerum, quæ istum agre habebat; à me extollebatur
 i. e. animo meo plurimum placebat, & ut quod maximum. Hinc dispu-
 tatio: Primo de verbis S. Cœna tantum, sed quæ mox in articulum de
 persona Christi, ut in hac controversia consuevit, & ulterius excurrit.
 Expertus equidem sum hætenus sæpius (sæpius n. conversamur) homi-
 nis bellum armaq; & ut mihi visus sum, non male sustinui: hac vero vi-
 se, quamquam nihil minus videri volui, quam victus ac sancius deferens
 bellum, isq; ut & alii & imprimis Antagonista meo non apparerem, mul-
 tis verbis laboravi, non tamen (ingenuè fateor) non sine occulto vul-
 nere

mere praelio excessi, magis magisque, haecenus serpente & adurente flamma.
 Ejus vero à Rev. plur. T. Excell. posteaquam multis in libris quaesita non
 inveni medicamina, ea qua par est, & quanta possum, observantia pe-
 to. Forte non omnino iniquum postulo ab eo auxilium: à quo, ut ege-
 rem auxilio, factum est. A Te; quem quidem nondum, quod sciam,
 vidi, quamvis Argentinam quondam pertransierim, ut vero audio,
 Theologo Zeli pleno, quod scripta probant, eoque animo, ea dexterrima
 humanitate, ut fluctibus laborantem nolis demersum. Equidem suspi-
 caberis dolum, non Lutheranum ex cordis sinceritate, ob Dei honorem,
 & fidei suae confirmationem hoc petere, sed fraudis machinatorem Cal-
 vinianum. Sed profecto Lutheranus hoc scribo, & mihi soli desidero
 legenda: moriar, si Calviniano legenda communicavero, aut de verbis
 tuis ullum dixerò. Habes autem ignotum non tantum nomen, sed & patri-
 am, aut quis sim. Ita est: sed ad meum vitandum periculum, quod
 adeo timeo, ut id nulli hominum, nec id, quod nunc scribo, nisi Tibi soli
 cognitum cupiam. Quaeso, Vir Excellentissime, pudendum hoc meum
 & ulcerosum vulnus clausis oculis alliga: quod ut obtineam à Rev. Tua,
 Deum Opt. Max. animitus precor, hic det, ut quod juro mihi negaveris,
 ex humanitate tua concedas. Dabitur in posterum etiam occasio tan-
 tum beneficium tum grato opere compensandi. Res igitur ita habet.
 Quum hinc inde diu satis alter alterum vellicassemus, & his quasi velita-
 tionibus inustum praelium exarsissemus: tum ille, age, inquit, ab ovo rem
 ordiamur & controversiae arcem aggrediamur i. e. Verba Cænae. Procul
 dubio pugnas pro præteritis eoq; hoc, Hoc totum complexum est corpus meum: Hoc
 totum complexum est sanguis meus. Sane, inquam, si eo tamē sensu acceperis,
 quod id, quod est totius Complexi pars, sit corpus Christi, non autem omne id,
 quod ad complexum concurrat, quemadmodum si de cantharo vini pleno di-
 xero, Hoc vinum est, i. e. aliquid quod ad totum hoc complexum facien-
 dum concurrat, est vinum. Hoc, inquit, sentis esse τὸ πᾶν? Hoc, in-
 quam. Quomodo vero, inquit, tu audes hæc esse πᾶν dicere, sine
 omni figura dictum, omniq; tropo? Profecto sic aut dubius atq; lubricus,
 aut nullus sis. Dubius I. Tam, si concessero, illud esse τὸ πᾶν; tunc
 etiam concedere cogeris, ejusdem propositionis πᾶν esse, quod Pontificij
 dicunt, Hoc est Corpus meum essentialiter & tantum, ut quando dico,

Hoc est panis, ἵπτοὶν ἐστὶν, Hoc quod ostendo est essentialiter & tantum, si-
ve non alio praterea ullius essentiae concurrente, panis. Habebis ergo
jam propositionem ambiguam, pro qua utraq; pugnabit τὸ ἵπτοὶν: quam
eliges? Sane, si, ut vos facere soletis, ex ἵπτοῖν retinendo argumentatus
fueris, Pontificorum vestra verior est tanto, quanto saepius & hinc ma-
gis proprie τὸ Hoc demonstrat rem unam quam complexam. Sed neu-
tra præponderet, unde me deducet à Pontificorum sententia? An quia
Apostolus adhuc panem, cum jam benedictio facta est, vocat? Oggero,
quod & vos soletis, hunc Articulum ex sua sede dijudicandum, & poti-
us à proprietate verborum Pauli, quam à proprietate verborum Cœnæ
recedendum esse, dicendumq; panem à Paulo vocari per σὺνεδόχῃν pro
tota actione Sacramentali, vel tota actione circa unam partem h. s.
quando nos in Sacramento Cœnæ sumimus verum panem, eumq; conse-
cramus, postea distribuimus, annon corpus Christi participamus? vel per
Amplicationem; Id, quod fuit panis, &c. Illud annon proprie accipere
possumus, hoc sensu; Id, cui benedicimus, an poculum tantum commu-
ne, non a. participatio sanguinis Christi est? Id, quod frangimus, h. s.
distribuimus (ut vos explicatis, præsertim extra verba S. institutionis)
an panis tantum est, non autem communio corporis Christi? Habes pro-
prietatem. An quia vocatur Panis fractio? At manifestissimum est,
esse σὺνεδόχῃν. Non itidem sequitur, quodcumq; cum sit fractio (qua-
lem vos etiam ante consecrationem, habetis cum Pontificiis communem)
est panis, id etiam est post consecrationem panis. An quia impossibile est, Pa-
nem mutari in Corpus Christi, & manere accidentia? At Christus no-
vit, quomodo loqui debuerit, est veracissimus, est omnipotentissimus,
ut rursus ipsi soletis dicere pro vestra sententia. Ego hic dixi, quæ potui, ne
faterer, quod Tibi fateor, me non posse refutare. Pergit vero ille meus
antagonista. Hactenus ex concessione te dubium feci, & lubricum. Nul-
lus il. es, quia primo (omisso, quod forte propositionem non poteris mi-
hi dare duorum ἵπτοῖν) Proposito vestra non est Logica: non retinet er-
go τὸ ἵπτοὶν. Non hoc volo, quod omnis propositio, quæ non est Logica,
non habeat τὸ ἵπτοὶν: sed quod, quæcumque habet τὸ ἵπτοὶν propositio ca-
tegorica, sit Logica. Vestra, inquam, pergit, non est Logica: quo enim
reduces? non est ex ulla prædicabilium questione; nec est identica. Est
quæ

qui ad singulares refert, & explicat; Hoc est corpus meum, i. e. Corpus meum, quod est sub pane hoc, est Corpus meum. Id nonnulli rident. Ego non quidem ridebo: dicam tamen, quod sentio: insulsum mihi videtur. Non n. singularis propositio dici meretur, quando idem etiam nomen habet pro subiecto & prædicato, qualis est, Petrus est Petrus, & illa, Corpus meum est Corpus meum; sed tantologica. Secundo revera caret tropo minime: quod patebit ex ejus & similium, quas dare soletis, resolutione. Si etenim essemus Tu & Ego in tella vinaria, doliumq; mihi ostendens, sive ego plenum scirem, sive non, diceres! Hoc est vinum Rhenanum: aut ita esset explicanda mens tua; Hoc dolium est vinum Rhenanum. Non esset verum. Aut ita: Dolium & vinum est vinum Rhenanum, vel, Hoc dolium, & quod est in eo, est vinum Rhenanum: neutrum verum. Aut ita: Hoc quod est in dolio, est vinum Rhenanum. Verum, sed non complexum est Hoc, sed demonstrans unam rem, id quod est in dolio. Vos contenditis esse complexum h. m. Vinum, quod est in dolio, est vinum Rhenanum: sed profecto vobis ipsi contradicitis. Dum enim dicto modo explicatis, non duas res dicitis, sed unum circumscribitis à loco suo. Nonne? Ergo cum dico tibi nocte subobscura ostendens lucidam stellam in Capite Tauri; hoc est oculus Tauri, quod explicandum: Stella quæ est in capite Tauri lucidissima, est oculus Tauri, Hoc erit complexum. Aut quando Aristotelem ostendero in Peripato dicens: Hoc est Aristoteles, i. e. Hoc quod est hominis in Peripato est Aristoteles, complexum dico ex Aristotele & Peripato. Absurdum. Aut de fornace in hypocausto, Hoc, quod sc. est in hypocausto, si præterea nil insit, est fornax: fornax & hypocaustum erunt complexum. Itaq; dicta explicatio vera quidem est, non tamen complexionis. Complexum omnino per copulam aut equipollentem descriptionem evoluendum, non s. in Casu obliquo eo modo, quo res. Si concedis hoc, à Doctores tuis jam longe recessisti. Præterea illa propositio: Hoc est vinum Rhenanum, est μελαινικόν, Continentis pro Contento, quam alii vocunt συνεκδοχήν. Hoc n. dolium demonstrat (cujus natura est semper monstrare oculis expositum) & est intelligendum id, quod in dolio est. Sic & in Sacramentali non eris πῆτον, sed vel μελαινικόν vel συνεκδοχήν. Aut ita; Hoc, quod est in hoc loco, non tantum est dolium, sed & vinum Rhenanum. Verum; sed Ellipticum, Sic & propositio Sacramentalis erit figurata. Manifestum

hoc adeo puto, ut nemo Tuorum negare ausit. Præcedentem explicatio-
nem ulterius persequor. Hoc i. e. quod est in dolio, est vinum Rhena-
num : est continens pro contento, & Hoc monstrat unam rem contentam
figurate : ut si Germanus dicit : Das Faß ist Rheinischer Wein/
Demonstro. Si tibi nondum interrogatus dixerò : Hoc est vinum Rhe-
nanum : vel interrogatus, Quid est hoc ? respondero ; Hoc est vinum
Rhenanum : Utraque propositio eadem est. Jam vero in posteriore
Hoc non est complexum. Id enim est, de quo tu quæris. Non enim quæ-
ris etiam de dolio, quod vides, nisi ineptius. Aut si de dolio etiam quæ-
ris, ineptè tibi responderim, Hoc est vinum Rhenanum. Sic propositio
Sacramentalis. Ego vero Ellipticam superius datam explicationem om-
nino magis probandam puto, ut quæratur, Quid est hoc ? i. e. quod hoc in
loco ego video, est ne tantum dolium, an vero est etiam aliquid in eo : re-
spondeturque : Hoc est vinum Rhenanum i. e. Hoc quod vides, & demon-
stras, non est tantum dolium, sed est etiam vinum Rhenanum. Illam verd :
Hoc, id est, quod est in dolio, est vinum Rhenanum, ita, ut quærebatur :
Videsne hoc dolium ? Id igitur, quod in eo est, quid est ? respondeaturq., Hoc,
quod attinet ad hoc dolium, quod ostendis, id quod in eo est, est vinum Rhe-
nanum. Quid ego ? ne tacerem, verba dedi. Ille me tacere maluit.
Sine, inquit, igitur, totam me meam sententiam pertexere. Jam si
utique in vestra quoque sententia tropus est, aut Ellipsis, aut Synecdoche :
qui scis, vester quam noster an magis recipiendus sit ? Imo vester non
habet in Sacramentalibus verbis, ut in illo exemplo locum. Ante enim
tantum explicationis genus examinavimus : nunc ad locum applicabi-
mus. Non, inquam, pergit, verbis Sacramentalibus convenit : neq. enim
posteriori Sacramentali propositioni, quæ est apud Matthæum & Marcum,
convenit. Ea hæc est : Hoc est sanguis meus, &c. Sed & præcedentia
verba adducenda ; καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον ἃ ἔλαβεν ἔδωκε
αὐτοῖς λέγων, Ἰσὺ ἐστὶ αἷμά μου. Juxta Vos tria hic sunt, ποτήριον,
οἶνον. γέννημα τῆς ἀμπέλης & αἷμά μου ; Propositio autem ita erit
explicanda ; Id quod est in hoc ποτήριον est sanguis meus. Vides fal-
sum esse ? Aut ita ; Hoc non tantum est poculum, sed etiam sanguis
meus, æquè falsum esse ? Si Hoc duo tantum ostendere dicis, pridem
tropus est in verbis institutionis, quem vos negatis esse posse : & ea
duo tamen dico non esse posse, nisi poculum & vinum. Oblivus fere
essem,

299.

effem, quod vestra de complexo sententia illam Lutheri propositionem,
Panis est Corpus Christi, prorsus evertit: quemadmodum non possum
dicere, Id quod est in dolio, est vinum Rhenanum, E. dolium est vi-
num Rhenanum. Aut in Sacramentali peculiare est? Proba. Nosram
ob hac dicta probatiorem esse sententiam puto. Eam quidem vos cla-
matis non posse verbis convenire. Id vero subdolè potius dicitis, & in
totam linguam iniquè docti estis, non in tota lingua similem dari posse
propositionem. Fecistis hoc occasione ea, qua vidistis, nostros Theologos
sensum potius, quam Grammaticè quamq; Rhetoricè explicare: vidistis,
inquam vestris oculis, non sanis. Dabo igitur tibi expositionem, quam
Lingua convenire non possis negare. Hoc est Corpus meum, quod pro
vobis traditur. Hoc predicatum est: Est, copula: reliqua subjectum.
Hoc sumitur pro hoc pane, & metaphorice corpus Christi dicitur, Hoc
sive panis. Et sunt equipollentes hæ præpositiones, Hoc est corpus me-
um, quod pro vobis traditur, & corpus meum, quod pro vobis traditur,
est hic panis. Forte quod hætenus non audisti, absurdum tibi est:
sed dabo rei obviam exempla, qua non ridebis. Si tibi mecum per flores
& gramina deambulanti elegantissimum, sed marcidum florem ostende-
rem dicens; En pulcherrimi coloris & figura florem, qui subito emarcu-
it! Nos habemus homines, quod hic discamus. Hoc enim homo est,
Hoc est juvenus florida. Aut defluens vides folium; Age! hinc nos
consolemur Christiani afflicti à potentibus seculi: Hoc enim est impius
in potestate positus. Annon hæ propositiones sunt verissimæ, & in vul-
gus nota certitudinis? Quod vero subjectum est, quod predicatum? Sanè
dico, Homo, Juvenus florida, esse subjectum, & Hoc esse predicatum:
itemq; Impius in potestate positus, subjectum esse, Hoc predicatum: sen-
sum vero esse, ut Hoc sit predicatum metaphoricum ita explicandum:
sicut hoc, sicut hæc res. sicut hoc folium, hic flos, similis huic flori, folio,
Homo, juvenus florida est sicut hic flos, qui subito emarcuit, quum pul-
cherrimus esset: Impius in potestate positus est similis huic folio, quod palluit
& defluxit. Quare vero Hoc prius ponitur? An nescis juxta Gram-
maticam Demonstrativa & Relativa verbis suis & subjectis, qua sequi
deberent, præponi? Si ergo Verba S. C. Hunc sensum equipollentibus
propositionibus proposuerunt hætenus non male his: Hoc significat Cor-
pus meum, Hoc est signum corporis mei, nostri Theologi, Viri doctissimi.

Quemad-

Quemadmodum, si vobis credimus, Lutherus eandem propositionem Sacram. per equipollentem tantum vel ex vestra saltem explicatione sequentem, Panis est corpus Christi, explicavit. Non potes igitur iam negare, (Et profecto, ingenue fateor, Vir pl. Rev. non potui) nostram explicationem esse in lingua & Grammatica, Rhetoricâq; fundatam. Esse vero tropicam, non nego. Sed & vestra est tropica, si non falsa, ut ante ostendi. Quam ergo eliges? Ostendam autem etiam nostram relique Scriptura magis convenientem recipiendam esse; si prius resolvero scripturae locos, quos nobis objicitis. Primus est 1. Cor. 10. Calix benedictionis, cui benedicimus, annon est communio sanguinis Christi? Panis, quem frangimus, annon est communio corporis Christi? Ego addo reliqua verba. Unus enim panis, unum corpus multi sumus. Addo & scopum Apostoli probare volentis, qui idololatriâ comedunt, participes fieri demonum vel cultus idololatriæ. Breviter itaq; dico, Paulum non de substantia S. Cœnæ loqui, sed ejus effectu, quidue nobis hæc adferat & admoneat nos q. d. scitis, S. Cœna effectum esse, ut non tantum quando utens ea in Christum meditationibus fertur, corporis Christi fracti & sanguinis Christi effusi recordetur, sed & quando in ~~myxio virtutis~~ fertur, recordetur, quando S. Cœna eodem Sacramento utentes sanguinis & corporis Christi ejusdem participes faciat vel beneficiorum per corpus & sanguinem Christi partorum communes reddat, nec non unius corporis & sanguinis Christi mystici membra faciat. Noli mihi molestus esse, sanguinem & corpus Christi alias non pro meritis suis accipi: cum totus Christus pro beneficiis suis accipiat Gal. 3. Christum induistis: quod de beneficiis accipiendum, etiam Hunnio vestro explicante. Ne omittamus alia: si omnino alias in scriptura sanguis & corpus Christi pro beneficiis per ea partia non acciperentur, non potest obstare, quin in hac explicatione mystica vel tropologica ita accipiantur. Præterea ipsi hos effectus non negatis, & ex his Paulinis verbis concluditis. Retorqueo vero tandem hunc locum in vos ipsos. Apostolus dicit; Poculum benedictionis, cui benedicimus, annon est communio sanguinis Christi? Juxta vos erit explicandum; id, quod est in poculo, ubi benedictio facta est, est communio sanguinis Christi. Atqui hoc est Vinum & sanguis. Ergo Vinum & sanguis Christi est communio sanguinis Christi & ejus ~~oxymora~~. Absurdum. Aut ita: id quod erat ante benedictionem

benedictionem in poculo, post benedictionem est comm. &c. Ergo est ampli-
 catio. Aut; Aliquid, quod est, in poculo benedicto, est οχημα sangui-
 nis Christi. Est συνεσδοχη. Pergite verò tropis! Si verò ita expli-
 cas; Id in poculo, cui benedicere solemus, ubi jam benedictum est, facie-
 mus participes Sanguinis Christi & ejus est οχημα, Idem dicis, quod an-
 te dictum est, Aliquid &c. est, inquam, συνεσδοχη συνεσδοχη,
 qualem velim aliunde mihi dari. Porro ευλογία vos refutat, quæ quod
 ea sit, quæ vos utimini, hætenus probatum non dedistis. Est & hoc con-
 tra vos, quod poculum est tantum Sanguinis Christi, à quo vos corpus non
 potestis separare. Ideo; rursus συνεσδοχη inintroducitis, quæ sanguis
 sumatur pro corpore & sanguine. Adde quod non est necesse hanc par-
 ticipationem esse presentis, cum nec in Idolothytis necesse sit participatio-
 nem fieri presentis, & Diabolum ubique sacrificantibus presentem esse,
 cumq; bolo ingredi, & ingredi omnes, qui de Idolothytis comedunt, ut
 ex sequentibus Apostoli verbis patet. Alter locus est 1. Cor. 11. 27. Unde
 concluditis: Qui reus sit corporis & sanguinis Christi, ore corporis come-
 dit corpus & sanguinem Christi. Atqui &c. Majoris connexionem ve-
 lim mihi probatam. Tam falsum enim hoc est, quam si argumentare-
 mini ex Heb. 6. pro omnipresentia corporis Christi. Qui crucifigit, ei
 crucifixum in cruce presens est; qui à fide deficit, crucifigit corpus Chri-
 sti. E. Id ipsi in terra presens est. Nam & hic reus sit corporis & san-
 guinis Christi. Apostolus hoc vult, eum, qui non faciat id, quod in S. C.
 fieri debet, id est, non recordetur corporis & sanguinis Christi pro se tra-
 dicorum, eum fieri eorum reum. Juxta vos Paulus dixisset; Qui come-
 dit corpus indignè, non panem: non enim propter panem potest fieri reus
 corporis, cum panis non sit Corpus. Sufficit. Omitto etiam argumenta
 vestra ab Omnipotentia divina &c. Incipiam jam ostendere sententia
 vestra absurditatem. Primo dico pugnare vestram explicationem cum
 verbis S. C. Ea ab initio ita habent: Accipit panem &, cum gratias
 egisset, fregit & dedit discipulis suis, dicens: Hoc est corpus meum. Vo-
 bis ita exponenda hæc sunt. Accipit panem, & benedixit dicens, Hoc est
 corpus meum, quod pro vobis traditur, &, accepit panem, & fregit, vel
 (si accepit non vis repeti) & fregit, & dedit, dicens: Accipite, comedi-
 te &c. Vel ita: Accipit panem, & dicens, Hoc est Corpus meum, effecit,
 ut statim esset cum eo corpus suum, & fregit, & dedit discipulis suis dicens
 C accipite,

accipite, comedite, nam, ut dixi, feci, Hoc, quod est cum pane, est corpus
meum. Forte clarius expono mentem Doctorum tuorum, quam quis-
quam ipsorum, & tamen nullus est congruens sensus, & coherencia.
Qualis namque est subjecti mutatio & objecti? Primo accepit panem,
secundò mutavit panem, affirmando; Hoc, quod ego in manu habeo, est
Corpus meum, (est etiam hac tropica propositio, ut supra) factumq; est
panis & corpus Christi; tertio fregit, quod habuit in manu, id est, pa-
nem, quamvis modo habuit panem & corpus suum: quarto dedit Disci-
pulis utrumque; quinto dixit de utroque dato, Accipite utrumque; sex-
to, comedite utrumque, non tamen eodem modo, sed panem ore accipien-
do, dentibus conterendo &c. Corpus meum tantum ore accipiendo: hoc
enim sufficit ad comestitionem: hoc, septimò, est enim corpus meum, ideo
comeditis. (quale argumentum!) An hac quadrant? credo, quadrate.
Sic in posterioribus verbis. Accepit calicem, & postquam gratias egisset,
dedit discipulis suis, dicens: Hoc est Sanguis meus N. T. Accepit calicem
vini plenum, & postquam verbo suo, dicens; Hoc i. e. id quod est san-
guis meus, est cum vino, quod est in hoc poculo, fecit, ut esset vinum &
sanguis suus, dedit poculum, & in eo vinum & sanguinem suum, & dixit,
Bibite de eo, quod est in hoc poculo, omnes, aliquid enim de eo est sanguis
meus vel cum ea, quæ est in eo, parte, est sanguis meus. Qualia dicam,
nescio. Lucas paulò aliter habet. Hoc poculum N. T. est in sanguine
meo τὸ ὕδωρ ὑμῶν ἐκχυρόμενον. Eius sensus hic esse debet; Id in
hoc poculo contentum, quod est pro vobis effusum i. e. sanguis meus, per
sanguinem meum est N. T. Talia sunt, quæ obscurissimis obscuriora
sunt, & figuris plena, & tamen vobis sunt ἵνα γινώσκῃτε: quod ego non intelligo.
Noto tamen 1. per hanc posteriorem Lucæ explicationem priorem Matthæi
de complexo refutari, quod etenim ibi est. Hoc, id hic est τὸ ὕδωρ ὑμῶν
ἐκχυρόμενον. Non igitur complexum. 2. In eodem esse λαμβάνετε,
sanguis meus est N. T. per sanguinem meum. 3. Falsum à vobis com-
mitti, quando τὸ quod pro vobis effunditur, prædicati parti cuiuslibet
aufertis, & subjecto tribuistis. Non excusat vos casus. Τὸ ἐκχυρόμενον
enim est participium resolvendum in relativum & præsens, quomodo se-
cundum naturam Relativi convenientia cum casu precedenti non est ne-
cessaria, ut ipse ex Syriacis & Hebraeis nosti. Hinc & Erasmus reddidit
doctissimus Interpres, qui pro vobis effunditur. Et Syrus reddidit
τὸ per:

291.

per: ὅτι ἐκ μὲν τοῦ μὲν per participium passivum, quod vester Trolius
 verit, qui pro vobis effunditur. Et veteriores vestrorum hoc argumen-
 tum nunquam perspexerunt. Alterum, quo sententiam vestram impu-
 gno, est Articulus de Persona Christi, quem verborum S. Cœnæ expositio
 non debet temere lædere. Si verba S. C. essent, quæ sine tropo omni,
 omniq; obscuritate vestram sententiam redderent, admitterent verò etiam
 aliam fidei analogam sententiam cum tropo, annon hæc accipienda so-
 ret? talia enim forent hæc verba, quæ non inferrent eam propter quam
 ab illo pñtō recedendum foret, necessitatem. Quanto igitur minus,
 quando vestra sententia τὸ πρῶτον S. C. haud servat? πρῶτον enim in Ar-
 ticulo de Persona Christi illud dico, quod Scriptura dicit; Me non semper
 habetis vobiscum, Abeo ad Patrem, relinquo mundum, &c. Christus
 fuit in Bethan'ia, assedit mensæ, pependit in cruce, jacuit in sepulcro, gau-
 deo quod non fui Bethania &c. Hic consisto, donec me scriptura ulter-
 rius ducat. Vultis quidem eam ulterius ducere, præter verba S. C. per Unio-
 nem personalem, & alios locos suos. Unionem definitis, quæ divinitas
 suam personalitatem humanitati communicavit; jam itaque ubi est sub-
 sistencia seu personalitas Filij Dei, ibi est humanitas. An quid loquami-
 ni, intelligatis, nescio: ego quidem non intelligo. Ex Philosophia id,
 quod nihil est, adscivisse videmini. Ajunt Philosophi uniuscujusque rei
 unam esse substantiam, per quam ita existat, ut non sit in alio, & sine
 quo essentialiter esse nequeat, ut Homo. Si hoc volunt, quod substantia
 sit id, per quod omnia, quæ ad substantiæ completæ, quam vocant, essen-
 tiam concurrunt, ita sint unita, ut eorum alterum non sit sine altero, non
 tamen in quoquam tanquam in subiecto, & ab omni alio divisum: Con-
 cedo; sed nihil aliud dico, quam unionem substantiarum ad unum substi-
 stens aut personale. Et sic divinitas cum humanitate in Christo est uni-
 ta. Neutra enim est sine altera, sed ita sunt unitæ, ut unam personam
 constituent, quæ non sit in alio, & ab omni alio divisa. Si verò hoc vo-
 lunt, esse aliquid omnibus partibus substantialibus commune, cujus bene-
 ficio omnes existant, & eo remoto, non consistant: Et tale debere esse etiam
 vos vultis in persona Christi: nego talem in mundo dari substantiam;
 affirmo contra, unamquamque partem existere & consistere per essentiam
 suam. Neque enim unio facit, ut res existat, sed ut unita existat, vel
 cum alio. Rem declaro exemplis. Corpus humanum & anima unam
 personam

personam faciunt, neutrum sine altero hominem facit, sed hactenus incompleta substantia est: & tamen utrumque sine altero consistit, anima ut fide Christiana credimus, corpus ut oculis videmus. Noli narrare de forma cadaveris, quæ à Deo non est, nec à creatura potest. Et ubi fuit forma cadaveris, quum homo primum crearetur corpus terrenum? Quid de ossibus corporis dicam? An aliam habent subsistentiam in corpore viventi, quam mortuo, aut sola, corpore jam putrescente & abrasa carne ab iis? magis ergò subsistentia unum, quam unita subsistens faciunt. Corpus quidem enim sine anima animatum non manet, corpus tamen manet, i. e. solidum quid, quod non habet ab anima, ut sit aliquid, etiamsi habet, ut tale sit. Vestrates constanter affirmant, Angelos, quando hominibus apparuerunt, corpora vera è terra facta habuisse. Corpora hæc antequam fuerunt assumpta, & substituerunt per se, ut substantiæ, & quando assumpta sunt, subsistentiam suam non amiserunt. Angeli enim subsistentiam suam nullo modo communicarunt, nec corpus sine subsistentia portarunt. Fallitur igitur hæc Philosophia, & per consequens vestra illa communicatio personalitatis Filij Dei. Uniri verò in personam unam cum Filio Dei est aliud quid, quam quod nos ex Philosophia sine Scriptura apprehendamus. Sufficit ex Scriptura scire, unum esse Christum: aut dicendum, humanitatem non habere ab unita divinitate, ut subsistat, sed à creante divinitate, id unionis esse. Nostrates Philosophiæ vestræ hactenus nimium indulgisse videntur. Si is non essem, qui sum, ex Genesi Physicam conscriberem, & fortè jam conscripsissem, quæ Christianam, non ineptam de formis, materiis, prodigiis abstractionis aliisque, scientiam docerem: quomodo Deus, quando ex perfectis creaturis, terra & aqua, alias creaturas produxit, non formam aliam substituerit, per quam materia subsisteret, sed eandem rem jam existentem aliter atque aliter ornavit; quomodo bestiis non nova indita sit essentialis forma, quæ materia antea subsistens, subsisteret novo modo, sed aliis atque aliis formis accidentalibus, quæ subsistentiam non dant, discreta sit, quemadmodum & vester D. Franzius quondam sensit, & verè scripsit. Eandem Unionem dicitis esse, per quam divinitas non sit extra corpus seu humanitatem: hanc itaque esse ubique. Si hoc velletis, divinitatem non esse extra humanitatem, i. e. nunquam ab ea separari: concederem. Sed quia asseritis, divinitatem non esse extra humanitatem, quemadmodum anima non sit extra

corpus

292

corpus suum: nego. Et 1. quidem, quia Scriptura hoc non dicit, 2. nec
consequentia ex Scriptura insert. 3. Omnipotentiae Divinitatis nunc obli-
viscimini, quam alias nobis nostis objicere. Qui enim impossibile sit Deo,
hominem sibi unire, ut tamen homo non sit ubicunque ejus est divinitas.
Ais: Si divinitas est extra humanitatem: aut pars, aut tota. Si tota,
ergo non est unita cum humanitate. Nego: nam quod extra est, est etiam
intra: quod verò intra est, unitum est, ergo etiam quod extra: quemad-
modum Sp. S. est in Petro, & extra Petrum in Jacobo; & tamen nihil est
extra Petrum, quod non in Petro; nihil in Jacobo, quod non extra Jaco-
bum, alio tamen praesentiae modo. Locos, quos objicitis, quod attinet,
Matth. 28. solvo ex Matth. 18. ubi humanitas nondum fuit praesens duo-
bus aut tribus. Ephes. 4. Ut impleret omnia, solvo ex Eph. 1, ult. ejus, qui
omnia implet: quo & Lutherus vester de impletione donis intelligens in-
tendere mihi videtur. Et contextus de donis in sanctis omnibus loquitur.
Sessionem ad dextram, nisi separaveris phrasin, nihil facessere nobis negotij
pronuncio: si separaveris, Sophista es. Job 17. de decreta gloria ab aeterno
loquitur, ideò dicit, Apud te. Hec ferè sunt, Vir plurimum Reverende,
quae ille mihi opposuit, & ut verum iterum iterumq; fatear, constrinxit
me ita, ut maxime sedula meditatione non expediret, quam impeditus
magis sum. Consilij inops, armis hisce impar, tuum quaero, peto, imploro
consilium auxiliumq; Est res haec Dei. Per igitur Tuum, Vir pl. Rev. me-
umq; Deum quaeso Te, me a discipulis responsoris ad haec Tuis. Transmittes ve-
rò per Argentoratensem veredarium Basileam fratri meo inclusas. Ipsi enim
rei hujus ignaro scripsi, literas ad me Tuas, ad has meas, quas Tibi per eun-
dem fratrem meum transmissi, responsorias sedulus observet, & curet ad
me Genevam. Fratri autem Christiano Ariseo nomen est. Ecce Vir pl. Re-
verende, per quantum iter literarum mearum studiosae delassatae sunt, ut Te roga-
rent, nec erubuerunt, ut ego non erubescam. Si praeterea non ingratum est
rerum novarum (magnam enim partem nova puto, quae homo hic objicit),
nuncium, rem Deo gratissimam, mihi nec seros in annos obliviscendam, fa-
cies. Vale Vir plurimum Reverende & celeberrime, meiq; precibus faci-
lis esto. Dabam Genevae 12. Calend. Febr. A. C. 1644.

Plurimum Reverendam Tuam Dignit. & Celebr.

observantissime colens

AUGUSTINUS ARISÆUS, Studiosus.

C 3

Inscriptio.

Inscriptio.

Viro plurimum Reverendo, Excellentissimo, Clarissimo
DN. JOHANN-GEORGIO
DORSCHEO,

Sacros. Theologiæ Doctori, & ejusdem in incluta apud
Argentoratenses Universitate Professori, celebritate nominis
eruditionisq; famigeratissimo, Dn. Præceptori
meo æviternum suspiciendo.

Argentoratum,

*Sic mihi tum temporis Augustinus Ariseus, quicumque tandem fuerit,
è Geneva scripsit. Ego tutiora secutus consilia, cum ex una parte
latibula hominis suspecta essent, ex altera parte protestationes
ejus aliquam sinceri pectoris opinionem concitassent, atque insu-
per Scriptura planè à Germano profecta videretur, respondi in
hanc sententiam.*

Salutem à DOMINO JESU
& lucem PP.

§. I.

ACcepi literas tuas & perlustravi, *Prestantissime Arisee!* Non
defuerunt rationes suspicandi, adornata esse isthæc omnia
& in eum finem ad me transmissa, ut intelligerem, quid
Scholæ Genevensis Discipuli adhuc in recessu habeant, quo
dogma Berengarii tuerentur. Fecit tamen protestatio tua, ut ju-
dicium Christianæ charitatis sequeretur. Etsi enim neque *Christia-
num* quendam *Ariseum*, fratrem tuum, *Basilæ* explorare potuerim
per eos, quibus istius explorationem diligenter commisi, nec quis-
quam Amicorum, quos *GENEVÆ* habeo, *Augustinum* aliquem *Ariseum*
nosse voluerit, qui tamen Studiosos externos, numero non adeò
multos, nullo negotio indagare norunt; & tu neque patriam ex-
presseris, neque conditionem tuam indicaveris, quam cur tam
operosè tegas, equidem capere nequeo, mitto tamen ista omnia.
Accepto tua verba, quibus scribis! Equidem suspicaberis dolum, non
Luthera-

797.
*Lutheranum ex cordis sinceritate, ob Dei honorem & fidei sua confirma-
tionem hoc petere, sed fraudis machinatorem Calvinianum. Sed profe-
cto Lutheranus hac scribo, & mihi soli desidero legenda. Moriar; si Cal-
viniano legenda communicavero, aut de verbis tuis ullum dixerō. Ex-
eulas nominis tui patriæq; obvelationem. Habes, inquis, ignotum
non tantum nomen, sed & patriam, & quis sim. Ita est: sed ad meum
vitandum periculum, quod adeo timeo, ut id nulli hominum, nec id quod
nunc scribo, nisi tibi soli cognitum cupiam. Excusatio non adeo soli-
da est. Unde enim periculum, Geneva Argentoratum, ad me scri-
bere, ad quem ex eodem loco frequenter scribunt Dionysii Go-
thofredi summi Jcti & olim apud nos Antecessoris, summæ do-
ctrinæ filius Dn. Jacobus Gothofredus Coss. apud vos & lumen ma-
ximum, Dn. David Clericus, Orientalium literarum Professor pu-
blicus, Abrahamus Daparius Minister Ecclesiæ, ut de Studiofis à no-
bis illuc proficiscentibus nihil dicam. In ipsa Geneva nequa-
quam tibi timeunda est aut periculosa videri potest Lutheranismi
professio. Cur itaque timueris periculum, si ad Theologum tuæ
fidei scriberes, dispicere profecto nequeo. Quod ergo sine gravi
causa in tam arduo negotio nomen tuum dissimulasti, probare
non possum, cum apud me etiam extra periculum planè positus
fuisses, si omnino nomen tuum exposuisses. Agnosces impru-
dentiam tuam & vanissimum metum, qui hactenus agnosci nolu-
isti; ego agnosco in te exemplum adolescentiæ inconsultæ & præ-
cipitis, quæ se peregrinationibus committit non satis prudenter,
& magis de Viatico, quam animæ præsidio sollicita est; & nihilo-
minus, quocunque venit, audacula est & loquax de rebus etiam
supra captum positis. Unde non raro in insidias incidit vix evi-
tabiles. Postquam autem ferè irretita est, timere incipit, ubi nul-
la pericula sunt, imò ubi remedia comparari possunt; secura au-
tem est de periculis, in quibus maximè hæret, & sic denique pel-
fundatur. Videtur eadem rationi tibi per paucissimos illos dies,
quos Geneva exegisti, imposuisse tua imprudentia, cum in amici-
tiam recepisti Studiosum Theologiæ Calvinianum, & in contro-
versiarum theologicarum agitationem cum illo te miscuisti. For-
gessis considerationem meam de Cœnâ contra Basileensem Zwin-
gerum*

gerum superiori anno editam non ita penitus in animum admisisti
tuum, ut ejus robor universa perceperis. Alias profecto ex illis
quidem subtilitatibus te facile extricare potuisses, quas ille texere
tibi videbatur. Recte autem facis, quod ab Antagonista tuo in-
flicta vulnera, quæ *serpere adurent* quadam *flamma* non diffiteris,
detegis. A me, ut egeas auxilio, factum esse, vix tueberis. Quod
autem à me auxilium postulas, in eadem non detrecto. Non
debuisses autem eoque silentio tuo indulgere, donec *pudendum*
& *ulcerosum vulnus* tuum redderetur. Difficulus, quod hucusque
processit, in cicatricem coire solet. Pie precaris Deum Opt. Max.
ut te juvandi mihi reddat gratiam. Idem ego apud thronum gra-
tiæ contendo. Jure tibi, si vel ulterius prolapsus esses, auxilium
denegare non possum. Nam & Christianismus id à me requirit, &
muneris, quod gero Deo dispensante, ratio. Juris ergo & huma-
nitatis vinculo ad te trahor. Beneficium mihi ingens erit, si vul-
nus animi tui curavero.

§. 2. Principio in ipso limine passus es tibi imponi, mi Arisæ,
cum concessisti, totum complexum in unione sacramentali esse
corpus Christi. Ita enim Collator tuus: *Procul dubio pugnas pro*
panis, hoc, hoc totum complexum est corpus meum, hoc totum
complexum est sanguis meus. Hic non debuisses admittere, ut ex
nostra sententia diceret, totum complexum sacramentale esse, si
panem respicias, corpus Christi; si vinum, sanguinem Christi.
Dum enim non expunxisti *Totum*, jam involvisti te difficul-
tatibus, & sophistæ cavillandi præbuiisti materiam. Inferendi ex-
inde hausit occasionem, quasi credere necesse haberemus, totam
substantiam panis & vini esse sublatam & abolitam, & nil super-
esse nisi corpus & sanguinem Christi. Simplicius & cautius dici-
tur, datum, sive exhibitum, sive complexum sacramentale esse re-
spectu panis corpus Christi, respectu vini sanguinem Christi. Re-
spectu panis & vini dico, ut *Adôµµενα* sive data sacramentalia dis-
tinguam, non ut causam dicam proximam, ex qua *Adôµµενα*
sit corpus Christi. Velut adhuc simplicius dicam; datum sive por-
rectum sive complexum sacramentale, esse partim cum pane (par-
ticulas in, cum, sub, à Calv, usurpatas: vide Anti Cog. diss. 4. ad
th. II. §. 3.

th. ii. §. 3 p. 168.) corpus Christi, partim cum vino sanguinem Christi. Est itaque *ἱερόσυρον* sacramentale, quod non est simplex, sed unitum, corpus Christi in primo actu sacramentalis distributionis, & in altero sacramentalis distributionis actu sanguis Christi, etiam si non totum *ἱερόσυρον* sacramentale sit vel corpus vel sanguis Christi.

§. 3. Quandoquidem Logica tanto acumine se jactabat Colator tuus, debuisses illum commonere facere, propositionem Salvatoris in explicata dispositione Logica collocatam non esse. Neque enim in familiaribus colloquiis, etiam magnorum virorum, semper termini enunciationis alicujus Logicè exprimuntur & disponuntur, qui tamen nullo negotio ex tenore sermonis & consideratione rei gestæ exprimi & disponi possunt. Manet interim verborum proprietas, nec necesse est, nisi alia causa evidens urgeat, ad tropum confugere. Christus autem in suis sermonibus ad consuetudinem loquendi descendit, etiam cum mysterium maximum manifestatum erat, ut ita sublimia captui nostro attemperaret. In ultima illa testamentaria dispositione magna condescensione usus est. Tractavit ante cum discipulis suis V. T. Sacramentum, agnum sc. paschalem. De illo distributo non dixit, *hoc est Corpus meum*. Unum enim erat terrenum, quod coeleste duntaxat adumbrabat. Et illa adumbratio procul dubio à Christo explicabatur, de quo & notum fuit Apostolis, quod is esset agnus Dei tollens peccata mundi. Certè non dissimulabat Salvator, quod sit Pascha pro nobis immolandum & ad sanguinis effusionem deducendum. Defunctus autem V. T. Sacramento, more recepto, de quo in *Mysariamissa* cap. 6. §. 30. altius assurgere Christus & ex consideratione agni typici ad agnum antitypum, ex intuitu V. T. ad N. Testamenti mysterium deducere voluit. Ibi incomparabilis discrepantia ostendenda inter *ἱερόσυρον* sacramentale hujus & illius Testamenti; utique talis & tanta, qualis & quanta inter umbram & lucem. Dicit igitur Salvator, Hoc, quod nunc vobis trado, non est sicut Istud. Immensum inter istæ duo intercedit discrimen. Istud plurimum ad Corpus & Sanguinem meum relationem habuit. Agnus enim immolatus corporis mei mactationem,

D

Sanguis

Sanguis agni superliminaribus illitus virtutem sanguinis mei effundendi repræsentabat: nec repræsentabat duntaxat, sed fide communicantibus & amplectentibus applicabat & obsignabat: (de quo vid. dissert. de agno paschali affixam Mylar. Miss. §. 53. & seqq.) sed substantiam aliquam cœlestem non complectebatur. Istud itaque quod V. Testamenti erat *ἰδὸμεν*, utut talem ad corpus & sanguinem meum scire habeat, utut Christum, ut crucifixum & mortuum, in eo imaginari & sibi applicare potuerint credentes, utut adumbraverit passionis & mortis Christi triste spectaculum, non erat corpus meum, non erat sanguis meus; neque hac ipsa nocte & hoc ipso actu fuit, quo tam propinquus ego agno ejusque sanguini effuso fui. Hoc verò, quod nunc vobis dispenso, est corpus meum, est sanguis meus. Ita assurgit revelatio tremendi mysterii.

§. 4. Quæris, an Totum illud, quod Christus dispensabat in N. T. mysterio, sit dictum corpus Christi? sit dictum sanguis Christi? Respondetur, id necesse non esse ut dictum putemus, etiamsi asseveremus, hoc quod Christus in N. T. mysterio dispensavit, esse Salvatoris corpus, esse Salvatoris sanguinem. Istud enim, quod in mysterio V. T. dispensabatur, Totum id erat, quod esse dicebatur, quia, ut dixi, unum atque simplex erat. Neque enim si substantiam spectes, aliud erat, quod *ἰδὸμεν* illo continebatur, ut pars cœlestis. Nunc verò ipsa dicendi occasio, quæ à V. T. mysterio ad mysterium N. T. adscendebatur, & ipse modus dicendi Christi aliud indigitat & plane sive unitum, sive unum *ἰδὸμεν*. Noluit falli sensus Salvator circa suum objectum proprium. Visus panem intuebatur è mensa desumptum; idem vinum intuebatur, in calice prompto. Panem illum, quatenus se oculis objiciebat, in se esse corpus Christi, & vinum illud, quod in calice conspiciebatur, esse in se sanguinem Christi, nec illi credere poterant, nec vis verborum credere cogebat. Etiamsi enim, cum Salvator dixit, *Hoc est Corpus meum*, in *ἰδὸμεν* oculis usurpatus fuerit panis, non tamen certò inferri potuit, id ipsum, quæ oculis usurpabatur, esse corpus Christi, adeoque Totum id, quod dabatur, corpus Christi esse. Præsumere enim debuit & potuit

mens

mens pia, quæ circa talia ratiocinata est, cum constet, corpus Christi non esse panem, nec conversionis aliqua sit indicina, aut ad constituendum mysterium aliqua appareat necessitas, esse aliquem modum in thesauris sapientiæ & scientiæ divinæ, juxta quem Hoc, quod traditur in mystica dispensatione, sit corpus Christi, quicquid sit de veritate panis; cum, ut id, quod porrigitur, sit corpus Christi, non sit necessarium, ut *Totum* sit corpus Christi. *Qua de re in AntiCogenio Dissert. quartæ §. 2. & c. & Dissert. quintæ §. 1. te plenius informare potuissent.* Non igitur subiectum propositionis Salvatoris ita exprimendum est, quasi diceretur, quicquid ego vobis exhibeo, est corpus Christi, quæ ratione exprimendum esset, si ita indiscriminatim diceretur, totum hoc complexum est corpus Christi. Satis est ad verificationem propositionis, si hoc quod datur respectu alicujus *ἰδόμενον* cœlestis sit corpus Christi. Si autem totum complexum & porrectum sacramentale enunciatione plena resolvere velimus, dicendum erit; Id, quod in isto N. T. mysterio dispensatur in actu priori, secundum id, quod oculi vident, est panis verus, è regno potentiae, quorsum ex se & in se pertinet, ad officium regni gratiæ elevatus; secundum id verò, quod non videtur, quod Christi nova nobis revelatio manifestavit, quod augustius est mysticum nostrum epulum V. T. Sacramento, est ipsissimum JESU mellitissimi corpus, habitaculum omnis plenitudinis Deitatis vivificum: in actu posteriori secundum id, quod in sensus incurrit, est vinum verum eodem modo ad sublimiorem usum exaltatum. Secundum id verò, quod in sensus non incurrit, est pretiosissimus & salvificus & mundificus sanguis JESU, agni immaculati, pro redemptione generis humani effusus. Sic nihil mutatur in proprietate vocabulorum. *Hoc* enim propriissime non notat tantum *τὸ βλέπόμενον*, sed *τὸ ἰδόμενον*, uti est in actu oblationis, traditionis & pronunciationis Christi disponentis & quasi limitaneum lapidem inter V. & N. Testamenti mysteria constituentis.

§. 5 Non est improprietas aliqua, si id *ἰδόμενον* per *Hoc* significatum, tacito eo, quod in oculos incurrit, eareus explicetur & declaretur, quatenus invisibile & cœleste quippiam continet,

tinet. Et hoc, quod datur, rectè esse corpus Christi dicitur, etiam si non totaliter & per essentiam sit id, sed ἡνωμένως & συμπτωλευμένως. Colligitur hoc aliquatenus ex S. S. Baptismo. Si enim quæras, quid est Hoc, quo applicato per Sacramentum baptismi regeneratio perficitur? Rectè respondetur ex verbis baptismi solennibus est Deus Pater, Filius & Spiritus S. Illis enim per Sacramentum hoc gratiosè appropinquantibus perficitur regeneratio. Neque tamen Deus Pater, Filius & Spiritus Sanctus est Totum id, quod in Sacramento baptismi applicatur. Adhibetur enim & aqua ex regno potentiae itidem in regnum gratiae, ad supernaturalem usum evecta. Ita S. Basilus in Psal. 12. *Cum istud elementum aqua acceperit Spiritum S. fit Sacramentum, & jam non erit aqua potationis, sed sanctificationis.* Pertinent huc Paulini Nolani ad Serenum ep. 12. Versus,

Sanctus in hunc cælo descendit Spiritus amnem

Cælestisq; sacras fonte maritat aquas.

Concipit unda Deum, sanctamq; liquoribus amnis

Edit ab æterno semine progeniem.

Non autem oportuit ad sacramentalis propositionis formationem aquam nominari, quæ sensibus obvia est, & vocatur à Gregorio Nazianzeno orat. 40. de baptism. *Τὸ θεωρητικῶς καὶ σωματικῶς λαμβανόμενον*, cum S. S. Trinitas, quæ πνεῦμα est, in hoc Sacramento, sit *Τὸ ἀσωματικῶς καὶ ἀθεωρητικῶς τιωτέχον*, τὸ ἀληθινόν καὶ τὸ βάψῃ κατὰ εἶδος.

§. 6. Videbaris quidem, mi Arisæ, te satis munivisse, cum sciscitanti Calviniano ita respondebas: *Sanè, inquam, si eo tamen sensu acceperis, quod id, quod est totius complexi pars, sit corpus Christi, non autem omne id, quod ad complexum concurrit, quemadmodum si de Cantharo vini pleno dixerò, hoc vinum est, id est, aliquid quod ad totum hoc complexum faciendum concurrit, est vinum.* Sed revera, nisi expunxeris Totum, affirmabis & negabis idem. Affirmabis, totum complexum sacramentale esse corpus Christi: negabis totum complexum esse corpus Christi, sed aliquid tantum, quod ad totum hoc complexum faciendum concurrit. Sed transmittit hoc adversarius tuus nunc, & postea eo utitur.

§. 7. Nunc

§. 7. Nunc dicit, ῥῆτον tuum l. *dubium esse & lubricum.* Nam, inquit, si concessero, illud esse ῥῆτον, tu etiam concedere cogeris, ejusdem propositionis ῥῆτον esse, quod Pontificij dicunt, hoc est corpus meum essentialiter & tantum: ut quando dico, hoc est Panis, ῥῆτον est, hoc, quod ostendo, est essentialiter & tantum, sive non alio præterea ullius essentia concurrente, panis. Habebis ergo jam propositionem ambiguam, pro qua utraque pugnabit ῥῆτον: quam eliges? Sanè si, ut vos facere soleis, ex ῥῆτον retinendo argumentatus fueris, Pontificiorum vestra verior est tanto, quanto sapius & hinc magis propriè ῥῆ Hoc demonstrat rem unam quam complexam. Sed neutra præponderet! Unde me deduces à Pontificiorum sententia? Facilis responsio est, si Totum expungatur, aut non accipiatur formaliter. Nunquam enim, si simpliciter dicas, hoc complexum, porrectum à Christo, est corpus ejus, exinde inferre licebit, E. hoc porrectum sacramentale est essentialiter & tantum corpus Christi. Est enim descensus ab indeterminato essendi modo ad determinatum, perinde ac si dicerem, Verbum caro factum est; Ergo Verbum Caro factum est essentiali transmutatione: Verbum est Caro; E. est caro essentialiter per essentialem verbi in carnem mutationem. Quasi nullus alius à Deo modus dari posset, quo Verbum esset caro, quam ille, quo Verbum in carnem commutatur. Aut, ut conformius ad modum loquendi eucharisticum accedamus, sicut dicit Christus, Τὸ δίδωμεν ἅγιον est corpus meum, ita etiam Angelus apud S. Lucam, cap. 1, 35. ait. Τὸ πνεῦμα ἁγίου quod σου λαμβάνεις ἐκ, καὶ ἔστιν υἱός. 31. Τὸ ἁγίον ἐκ τοῦ ἁγίου ἔστιν (κληθήσεται pro ἔστι sumi h. l. nemo negat) ἕως ἡνίκα: Ubi non est fas inferre. Ergo sanctum hoc ex Maria genitum essentialiter & tantum & filius Dei, non etiam filius hominis. Nec verum est, quod nullus casus sit, ubi non falsum sit, si quis dicat hoc est panis, & velit ita interpretari, hoc, quod ostendo, est tantum & essentialiter, sive non alio præterea ullius essentia concurrente, Panis. Nam & in communi sanè vita fieri potest, ut, si porrecto pane quis dicat, hoc est panis, ita illa enunciatio explicari nequeat, hoc quod ostendo est essentialiter & tantum, sive non alio præterea ullius essentia concurrente, panis. Potest enim pa-

D 3

ne ali-

ne aliquid contineri, quod toto genere à panis essentia distat. Verificatur autem enunciatio, si addatur reduplicatio, scilicet, hoc quod ostendo, quàm oculis usurpandum expono, est panis tantum, essentialiter, nullo alio præterea ullius essentiae concurrente. At Christus non loquitur de ostenso, sed dato & oblato. Hoc autem longè amplius esse potest, quam ostensum. Nec inquit in dispositione sacra Salvator, hoc, quod ostendo, quod oculis vestris exponens offero, est corpus meum, sed simpliciter ait, *Hoc est Corpus meum*. Itaque ad repræsentationem aut adumbrationem nequaquam respicit. Et ex modo & scopo agentis & dicentis Christi manifestum est, *ὁ Θεὸς* duplex quiddam cum hic agitare, unum quod oculis usurpari licuit, alterum quod ex altiori principio revera adsit & exhibeatur, licet non ostendebatur. Agitabat enim, ut jam observavi, sublimius, plenius, infinitè perfectius N. T. Sacramentum ordinare in succedaneum Sacramenti paschalis V. T. Vides verborum Christi explicationem nostram, Arisæ, nullam complecti ambiguitatem, sed sensum habere simplicissimum, si non extra enunciationis Christi situm, in circumstantiis temporis lociq; & actibus tum antecedentibus tum consequentibus, sed intra istum ambitum æstimetur.

§. 8. Intellexerunt etiam ipsi Pontificii, suam transubstantiationem ex verbis, *Hoc est Corpus meum*, nulla solida consequentia deduci, sed ut ea firmetur, ad determinationem matris Ecclesiæ recurrendum esse. Potuisses hoc didicisse ex meis vindiciis *ad c. 4. Exodi*, quas superiori anno evulgari, ubi *Dissertatione 4. §. 8.* recensui Petr. de Aliaco Card. Cameracensis, Scoti, Durandi, Paludani, Gabrielis Biel. Johannis Parisiensis, Joh. Pici Comitæ Mirandulani, Johannis Langii, Georgii Cassandri, Joh. Fischeri Roffensis Episcopi, Joh. Bassolii, Thomæ de Argentina, Petri à Soto, Card. Cajetani, & Joh. Antonii Pandosii testimonia, quibus communiter statuunt, ex vi verborum Christi transubstantiationem non effici. Adscribam, si forsan opusculum non est ad manus, vel unicum Joh. Antonii Pandosii Consentini testimonium. Is lib. de Coena An. 1554. Romæ sub censura Fr. Thomæ Mutinensis Ord. Præd. Mag. Palatio edito, cap. II. p. 52. ita differit: *Egregii quidam sacri*

sacri Doctores tenent, quod Christi corpus non relinquendo locum proprium, nisi panis converteretur in illud, non posset esse in Sacramento. Unde dicunt, quod illius veritas salvari non possit, si substantia panis remaneret & non converteretur in Christi corpus. Sed dubitabile inquam illud est. Quia à Christo effluxit hoc Sacramentum, & à principio nulla facta est mentio de ista conversione, neque nos cogit ratio eorum, quod dicente Christo, hoc est corpus meum, panis non remaneret, quia esset propositio falsa: non enim tunc minus esset vera, quam modo sit. Non enim nunc accidentia monstrantur, sed contentum sub accidentibus. Ita & contentum sub pane demonstratur, ubi panis substantia remaneret: siue ergò remaneat, siue non remaneat panis, quia de hoc habendus est sermo, non videtur mihi probabile, aut valdè tutum, veritatem Sacramenti salvare sola conversione panis, sic quod sine illa salvari non possit, ut asserunt. Contra quos arguitur, quia Deus posset facere corpus suum praesens speciebus panis etiam panis substantia remanente. Non enim video repugnantiam, cur id fieri non possit; cum corpus Christi esse praesens substantiae panis, non plus sit ratio in se falsa, quam quod sit praesens speciebus panis. E. tunc esset praesentia corporis Christi, & tamen non per conversionem substantiae panis. E. praesentia illa non est per se terminus conversionis substantiae &c.

S. 9. Habuisses ergò praesentissimum medium, quo à Pontificiorum sententia tuum illum Antagonistam, salvis etiam tuis hypothesebus, abducere potuisses, neque opus fuisset, ut Te fatigaret frivolis illis obiectiunculis, quas ex Bellarmino & aliis promisit. Planè enim à Sutlivio Anglo, Francisco Junio, & aliis contra Bellarminum disputantibus confutatae sunt. Ecce enim, quam infana est exceptio, contra argumentum, quod S. Paulus etiam post consecrationem panem appellat 1. Cor. 10. & 11 hunc articulum ex sua sede dijudicandum, & potius à proprietate verborum Pauli, quam à proprietate verborum cœnæ discedendum esse. Quis negabit, verba S. Pauli 1. Cor. 11. esse sedem articuli de Sacramento Eucharistico? Et tamen ibi tertia vice post consecrationem panis vocatur v. 26. 27. 28. Nec opponendus est locus 1. Cor. 10, 16. sed amicè ad sedem referendus. Quam absurda hic est, quam inducit superciliosus tuus Antagonista, Synecdoche panis pro tota actione sacramentali

*Sutliv.
de Missa.
l. 2. c. 6.*

mentali, vel saltem tota actione circa partem unam hujus Sacramenti: Substantialis partis pro actione, Materiae pro forma exteriori? Sed quid illud? *Quando nos in Sacramento Coenae sumimus verum panem eumque consecramus, postea distribuimus, annon corpus Christi participamus?* Sit ita, sed si panis in ipso consecrationis momento desinit esse, nec in ipsa distributione amplius superest, tum panis non est communicatio corporis Christi. Videre de eo potuisses *Pentadec. mæx ante sexennium editæ Diss. 8. §. 38. n. 2.*

§. 10. Sed quam temerè subjicitur: *Panis vocari potuisset per ampliationem, id quod fuit panis.* Si conversio aliqua antedecanea constaret, ampliatio stare potuisset. Nunc omnis talis conversio subvertitur. Non enim conversio fit in id, quod jam est, multò minus in id, quod jam in sua sublimi perfectione est. Sic, ut Belarmini exemplis utar, Virga Aaronis non conversa est in serpentem jam ante existentem, sed qui nunquam antea erat. Aqua non est conversa in vinum antea existens. At corpus Christi pronuntiata consecratione Christi jam non erat duntaxat, sed erat in infinita subsistentia, erat templum totius plenitudinis Deitatis personale, *Joh. 2, 19, Col. 2, 9.* atque adeò erat in sublimi sua perfectione. Nec conversio ad constitutionem mysterii sacramentalis requiritur. Imò permanentia panis ex analogia Sacramenti baptismi requiritur. Nec verba ullo modo ad conversionem aliquam substantialem deducunt. Quid ergò utemur ampliatione.

§. 11. Ecqui verò consistent ea, quæ Genevensis blaterat, cum ait: *illud annon propriè accipere possumus consensu: Id cui benedicimus, an poculum tantum commune, non autem participatio sanguinis Christi est? Id quod frangimus, id est, distribuimus, (ut vos explicatis praesertim extra verba institutionis) an panis tantum est, non autem communio corporis Christi? habes proprietatem.* Non salvat hac interpretatione suam interpretationem verborum S. Coenae pro transubstantiatione Papista. Nam id cui benedicimus, quæ benedictione eget, poculum commune est. Si enim benedictum jam esset, benedictione non amplius egeret. Benedictione ergò percepta desinit non Vinum esse, sed Vinum commune esse, & quia commune non amplius est, sed functioni supernaturali consecratum

299.

secratum, jam in porrectione & perceptione fungitur suo officio, & fit participatio sanguinis Christi. Non esset verò participatio sanguinis Christi vinum benedictum, nisi superesset. Si enim desineret esse quoad substantiam vinum, jam per benedictionem non esset *ρνιζωια* corporis Christi, sed *ψωρον*. Idem de pane dicendum est.

§. 12. Denique quam frigide tecum egit, cum dixit, *Anne idem in S. Cœnæ verbis dispositivis transsubstantiatio concedenda non est, quia vocatur panis fractio?* At manifestissimam est, esse *synecdochen*. Non itidem sequitur, quodcunque, cum sit fractio, & quidem talis, qualem vos etiam ante consecrationem habetis cum Pontificiis communem, est panis, id etiam post consecrationem est panis. An quia impossibile est, panem mutari in corpus Christi & manere accidentia? At Christus novit, quomodo loqui debuerit, est veracissimus, est omnipotentissimus, ut rursus ipse soletis dicere pro vestra sententia! Miror Te ad jejuna hæc & frivola scriberes. Ego hic dixi, quæ potui, ne faterer, quod Tibi fateor, me non posse refutare. Sit enim I. Cor. 10. unus actus sacramentalis circa panem pro cæteris omnibus positus, quid dicemus de fractione in prima Cœna? Ex ea enim potissimum ducitur à Sutlivio, Bullingero, Trellatio, Mornæo, Alstedio &c. argumentum. Quod fas est etiam post pronunciata consecrationis verba frangere & in partes dividere, id non est essentialiter & tantum corpus Christi; quia hoc est omnis fracturæ & divisionis expers. At panem eucharisticum non tantum fas est etiam post pronunciata consecrationis verba frangere & in partes dividere, sed & ille reapse in prima Cœna ita fractus & in partes divisus est. Ergo panis eucharisticus non est essentialiter & tantum corpus Christi. Non itaque urgent, qui transsubstantiationi adversantur, stultissime adornatam istam propositionem, quam tuus Disputator attulit; *Quodcunque, cum sit fractio, est panis, id etiam post consecrationem est panis; nisi addatur, si ea fractio fiat, post consecrationem.* Possibilitatem mutationis panis in corpus Christi tuebimur Omnipotentia, Omniscientia & Veracitate Dei, si mutationis ejus claram habuerimus literam, sicut eam habemus pro præsentia corporis & sanguinis Christi, omnibus bonæ interpretationis regulis adhibitis efflorescentem.

Et facile exhibilare potuiffes Disputatoris tui lannas, quibus pia
nostra patrocinia profecutus est. Quis autem Te stupor obruerit,
ut stupida ista, nequaquam autem stupenda, discutere non potue-
ris, non assequor.

§. 13. Sed, pergit tuus Achilles, nullus es II. quia primò (omisso,
quod fortè propositionem mihi non poteris dare duorum $\pi\eta\tau\omega\nu$.) propo-
sitio vestra non est Logica; non retinet ergò $\pi\eta\tau\omega\nu$. Non hoc volo, quod
omnis propositio, quæ non est Logica, non habeat $\pi\eta\tau\omega\nu$, sed quæcum-
que habet $\pi\eta\tau\omega\nu$ propositio Categorica, sit Logica. Vestra, inquam,
pergit, non est Logica. Quo enim reduces? non est ex ulla prædicabilium
questione: nec est identica. Est, qui ad singulares refert & explicat,
Hoc est corpus meum, i. e. corpus meum, quod est sub pane hoc, est corpus
meum. Id nonnulli rident. Ego non quidem ridebo: Dicam tamen,
quod sentio: insulsum mihi videtur. Non enim singularis propositio dici
meretur, quando idem etiam nomen habet pro subiecto & prædicato,
qualis est, Petrus est Petrus, & illa, corpus meum est corpus, meum sed
tautologia. Secundò reverà minimè caret tropo, quod patebit ex ejus &
similium, quas dare soletis, resolutione &c. Sed & hic Hectore non
est opus. Dictum jam ante, ex vulgari modo loquendi & agendi
ad mysterii hujus explicationem esse accommodata verba Salvato-
ris. Dum enim panem sumit, benedixit, fregit, dedit, accipere
jussit, præoccupavit Discipulorum curiositatem, qui procul du-
bio quæsituri fuissent, quid est hoc, quod benedictione singulari denotè
nobis parat Magister? accepimus de pane, accepimus de agno, sa-
turati sumus, Coena gemina peracta est? Quid est hoc, quod nobis
non modo dare molitur? Videmus panem: nunquid ultra dabitur?
Quid, Deum immortalem, est hoc, quod percepturi sumus? Quid est
hoc, quod post mortis imminentis tristissimam denunciationem
nobis porrecturus est & jam oribus admovendum commendat?
simplicissimè Christus: Hoc est corpus meum. Nimirum ad men-
tem desideriumq; discipulorum & ad summam mysterii respexit,
& auribus exposuit rem coelestem, corpus Deiferum, cum oculis
panis exponeretur. Inde & ex toto agendi & loquendi modo, quo
Christus tum usus est, eluxit, complexum, seu, ut veteris Græciæ
Dd. loquuntur, $\delta\eta\lambda\omega\nu$ esse, quod porrigit Christus.

§. 14. Inde

§. 14. Inde liquet *primò*, *hoc* in subiecto sermonis Christi non stare tantum pro pane absolute & in se considerato, sed notatione communi & inexplicata, uti apprehendebatur à Discipulis ejus, complectens *inditum* sive *porrectum* sacramentale, quod partim oculis usurpabatur, partim ex ordinatione Christi decernebatur & eatenus extra sensuum ambitum erat. In prædicato, si Logicè disponere voluisset & technicè agere Christus, dicturus fuisset, est &, quod videtis, Panis, &, quod Novi T. mysterium adfert, simul corpus meum, illud vivificum, illud beatificum. Sic satisfacisset, si Dis placet, artificii tuo Logico. Sed satis fuit, satisfacere desiderio discipulorum, & non indicato leco, quod oculis erat obvium, id exprimere, quod ex novo apparatu Salvatoris destinabatur. Unde liquet *secundò*, non nostram esse illam analysin, *hoc est corpus meum*, i. e. *Corpus meum est corpus meum*. Nam certè quærenti, quid est id, quod super Christum in Jordane baptisatum descendit? si respondeam, *hoc est Spiritus Sanctus*, non fas esset, ut tuus Disputator facit, tautologicam facere propositionem & ita resolvere, *Spiritus Sanctus est Spiritus Sanctus*. Hoc enim stat in notatione communi & inexplicata formaliter, etiamsi materialiter complectatur id, quod in explicatione prædicatum repræsentat. Neque in subiectis extra complexionem positus ita fas est resolvere. Sic, uti tuus Disputator exemplificat, quando Aristotelem ostendero in peripato dicens, hoc est Aristoteles, hoc confuse positum est pro hoc supposito, nec fas erit resolvere, hoc est Aristoteles, i. e. Aristoteles est Aristoteles. Rideat ergò aut insulsam judicet illam resolutionem, suorum hominum despiciet ille commentum,

§. 15. Liquet inde *tertio*, propositiones, quibus se oblectatur tuus Disputator, non ingenuè tractari. Meministi, quod & supra dixi, me in mysterio amare exempla ex S. literis formata. Sed quia in principio illud de dolio & cantharo in medium adductum est, candoris Christiani fuerit, non ultra proponentis sententiam trahere. Sanè rectè dicitur, quocunque idoneo & capace vase porrecto, si verè dicitur, *hoc est Vinum sive Rhenanum, sive Creticum*. Rectè etiam elicitur, id quod in vase oculis exposito continetur, esse vinum sive rhenanum, sive creticum. Sed hoc formaliter non

stat vel pro vase, vel pro vino, sed notione communi & inexplicata collocatum est. Nec fas est resolvere, *vinum sive rhenanum sive creticum est vinum sive rhenanum sive creticum*. Sed hoc modo: hoc porrectum non est vas tantum, quod oculis occurrit, sed est & vinum sive rhenanum sive creticum. Frustra itaque longos logos texuit Disputator tuus. Aliàs magna est inter propositiones differentia. Nam vas, sive dolium sit sive cantharus, ex se ordinatum est ad aliquid continendum. Unde porrecto cantharo aut dolio ostenso animus curiosus non tam de vase sollicitus est, quam de ipso contento. Discipulorum animi aliter affecti fuerunt. Nam panem in ultima illa Coena, cum primum adornari ad aliquid animadvertissent, non respiciebant ut ordinatum ad aliquid continendum. Nec illum usum panis, quem infinita Salvatoris sapientia introduxit, divinando ratiocinandove excogitare poterant; sicut ejusmodi vase conspecto facile intelligitur, in quem usum exhibeatur. Itaque non dimittebant ex animo panem, quin illum animo complecterentur & attenderent, quid cum illo futurum esset. Manet itaque adhuc in complexu. Statim enim atque audiverunt Discipuli, de *Hoc* dici, quod sit *Corpus Christi*, intellexerunt, hoc singularissimum & incomparabile porrectum esse, nec tantum panem, quem ex sensus ministerio intellexerunt, sed ipsissimum Salvatoris corpus, quomodocunque tandem cum eo comparatum esset, de quo tum dubitare nefas esse censuerunt, magno exemplo ab hominibus aliàs curiosissimis & ad contradictionem dubitationemque promptissimis circa hoc mysterium dato. Interim habent aliquam similitudinem istae de re profana & ad regnum potentiae pertinente propositiones. Unde cum in cella vinaria (descendam enim vobiscum) dolium ostenditur, & dicitur, *hoc est vinum rhenanum*, non opus est, ut ita resolvamus, *hoc dolium est vinum rhenanum*, vel, *hoc dolium & vinum est vinum rhenanum*, vel, *hoc, quod est in dolio, est vinum rhenanum*. Superest illa resolutio, quæ est complexorum aut conjunctorum, sive porrectorum, sive ostensorum; hoc ostensum, quod in cella vinaria est, non tantum est dolium, quod vides, sed est unà vinum rhenanum, quod non vides, verissime tamen tibi dicitur, *Hoc porrectum, quod in manu mea*

700.
mea est, non tantum est cantharus, quem vides, sed est cum eo & in eo, & una vinum rhenanum. Revera ergo in ostenso & porrecto illo duæ res dicuntur. Exempla de stella in capite Tauri, de Aristotele in Peripato, de fornace in hypocausto, dilucida non sunt, non procedunt, frigent. Nam rem unam simplicemq; in subiecto habent, quam *hoc* interdum denotare, nosti, nos non inficiari. Nec metonymica dici potest illa Salvatoris enunciatio, hoc est corpus meum. *Hoc* enim non est continens, sed complexum, & describitur à Salvatore ab eo, quod incomprehensibile & tremendum reddit mysterium. Et si vel maxime continens esset, non poneretur pro contento, sed diceretur contentum de continente, aut absurda fieret, juxta tuum Disputatorem, resolutio, corpus Christi est corpus Christi.

§. 16. Sed, mi Arisæ, debuisses ab acumine ejus contendere, ut tibi explicaret, ubinam *Hoc* sit vel metonymicè, vel synecdochicè positum. Nuspiam procul dubio locum invenisset. Diceret Disputator tuus; *hanc resolutionem, hoc, quod est in hoc loco, non tantum est dolium, sed & vinum rhenanum*, veram quidem esse, sed ellipticam, sic, si ad eum modum resolverimus propositionem sacramentalem, illam figuratam futuram. Sed quid hoc ad rem? De *figura* sive grammatica, sive rhetorica non est nobis disputatio, sed de *tropo*, qui vocabulum à nativa sua significatione dejicit. Atque *vitam* propria quam tropica locutio habitum istum seu figuram induere potest, ut sc. à nuda & simplici consuetudine oratio mutetur & peculiarem aliquam faciem induat. Itaque ubi tropica est locutio, ubi præter translationem vocis à nativa significatione ad alienam accedit figuratio. Et hoc Barth. Keckermannus *lib. 2. System. rhetor. c. 11. p. 196.* opponit gravi, ut ait, *errori rhetorum, qui tropum à figura sic distinguunt, ut figuram tantum tribuant orationi troporum experti, ut sit habitus orationis à recta & simplici consuetudine mutatus citra significationis immutationem.* Quicquid sit, figurata propositio necessario Keckermanno non est tropica. *Dignitas orationis efficit orationem figuratam. Itaque consistit in tropis & schematibus.* Tropus est, cum vox à propria significatione deflectitur ad aliquam. Schema autem sive figura est orationis forma, qua ea alio quo-

piam modo, quam propria significationis in aliam commutatione, à simplici ac communi usu immutatur in elegantio rem : inquit Gerh. Joh. Vossius in *Instit. Orat. libr. 4. cap. 5. p. 90. & libr. 5. cap. 1. p. 284.* Dicatur ergò elliptica oratio Christi, quia omisit exponere adessentiam panis, quæ ipsis ingerebatur oculis. Ita causæ nostræ nihil decedet. Observa verò quam sophisticè tecum agat Disputator tuus, cum infert, si utique in vestra quoque sententia tropus est, aut ellipsis, aut synecdoche, qui scis, vester an noster sensus magis recipiendus sit. Quomodo enim ellipsis tropus est? ubi de synecdoche antehac actum? quid de ea evictum? Dicit Disputator noster, nostram resolutionem propositionis eucharisticæ esse talem, ut appareat, continens esse positum pro contento. At talis positio non est synecdochica, uti rectè annotavit Vossius *l. 4. §. O. c. 3. p. 142. & seq.* Ineptè ergò synecdochen subintrudit. At hæc ponit totum pro parte, non complexum sive *διόλον* & explicat ex parte principali & maximè sublimi, cum minus principalis & secundaria pars seu res in oculos incurrat, nec adeò explicatione opus habeat. Tale est in nostro proposito. Quandoquidem ergò nos nullum tropum per resolutionis nostræ rationem concedere tene mur, neque etiam bonæ interpretationis regulis stantibus concedere possumus, sed totam Christi locutionem in simplici & nativa sua significatione relinquimus, nec per antecedentia & consequentia, aut loca parallela, aut analogiam fidei dimovemur ab ejusmodi acceptione, cur non multo magis noster sensus retinebitur, quam alter ille peregrinus & erraticus recipiendus erit?

§. 17. Hactenus, Arisæe, Disputator tuus explicationis generis examinavit, satis frivole, nec satis candidè, quod satis ex meis contra Zwingerum Dissertationibus animadvertere potuisses. Applicationem illius dicir porrò non convenire verbis sacramentalibus, quia posteriori sacramentali propositioni, quæ est apud Matthæum & Marcum, non convenit, quæ est, hoc est sanguis meus. recitat verba: & accipiens calicem & benedicens, dedit ipsis, dicens hoc est sanguis meus. Ait, Juxta nos tria hic esse, Calicem, Vinum, & germen vini, & sanguinem Christi. Propositionem juxta nos ita fore explicandam. Id quod est in hoc *μνηρίω* est sanguis meus. Vides falsum

falsum esse? inquit? Aut ita, hoc non tantum est poculum, sed etiam
 sanguis meus. Id æquè falsum esse dicit. Si hæc duo tantum ostende-
 re dicamus, pridem, inquit, tropum futurum in verbis institutionis, quem
 tam esse posse negamus, & hæc duo tamen esse non posse, nisi poculum & vi-
 num. Sed profectò nihil adfert Disputator, ut ut tuo iudicio tam
 acutus, quod applicationem resolutionis nostræ ad posteriorem
 propositionem sacramentalem impediatur. Id in principio faciliè
 intelligis, Arisæ, calicem, si in se & substantia sua consideretur,
 non esse partem substantialem seu materialem S. Cœnæ, sed in-
 strumentum potius distribuentis, & sic ad causam efficientem per-
 tinere. Sic si Christus panem disco aut forcipe porrexisset, nemo
 Christi verba ita intellexisset, quasi, ad discum aut forcipem perti-
 nerent, cum sonant, *hoc est corpus meum*. Nec quia manu digitisq;
 panem Salvator porrexit, ad manum digitosq; referebat, quod di-
 cebat, *hoc est corpus meum*. Intelligitur enim hæc esse *instrumenta*
porrectionis, non *materia porrectam*. Quia verò *ῥῆγμα τῆ ἀμ-
 πλῆς*, vinum, est res, quæ suo termino contineri nequit, sed alie-
 no opus habet, in ejus porrectione instrumento aliquo opus fuit.
 Hoc est *πότηριον*. Non autem in sanctissimo hoc negotio in se
 consideratur, sed *ἐν ποταρίῳ* & in usu continendi. Neque Dis-
 cipuli, postquam Christus porrecto pane tam *ἄρτον* & *ἀγαπήνη-
 ῶν* adjecisset pronunciatum, nunc, cum idem calicem in manus
 sumit, de instrumento porrectionis sunt solliciti, aut ad illud re-
 spiciunt, sed vinum *ῥῆγμα τῆ ἀμπλῆς* considerant intentissime,
 quid de eo novum, insolitum, mysticum pronunciaturus esset
 Christus, expectantes. Neque Christus ipse ad poculum, ut quic-
 quam circa illud innovaret, in sua divina dispositione attendebat.
 Poculum enim & sacramento paschali adhibitum fuerat, & idem
 novo mysterio adhibebatur. Vinum ipsum spectabat, de eo no-
 vum quiddam & ante hac inauditum moliebatur. Unde poculum
 propter ipsum non sumit, sed propter vinum in poculo conten-
 tum, poculo non benedixit, sed vino poculo contento, poculum
 principaliter non dedit, sed occasionaliter & instrumentaliter,
 quia vinum aliter porrigi non poterat. Ita poculum non erat id,

quod

quod Christus iussit bibere, sed vinum. Bibebant ex vino,
ἐκ τοῦ ὀυνήματος τῆς ἀμπέλης, Matth. 28, 29. Si ergo integra
verba Evangelistarum cum Disputatore tuo introspexisse, vi-
disse, illud *ἵνα πῶ ἐπὶ τὸ αἷμα* &c, non ad poculum in se, sed
ad bibendum seu ad id ex quo bibendum fuerat, quod quatenus
oculos feriebat, erat *ὀυνήμα τῆς ἀμπέλης*, pertinere. Frustra igitur
est Disputator tuus, cum *tria* circa verba dispositiva requirit,
Poculum, Vinum & Sanguinem Christi. Poculum enim in hac dispo-
sitione materiali, rei sc. terrenæ & cœlestis, seorsim non attendi-
tur. Unde neque in resolutionem deducendum est, quando ma-
teriam speciei alterius sacramentalis proponentem enunciatio-
nem perpendimus, sed velut instrumentum ad dispensantem cau-
sam principalem referendum, quæ panem quidem manu & digitis,
nullo insuper adhibito instrumento, porrexit, Vinum autem adhi-
bito instrumento. Unde resultat, *quod hoc* poculum, ceu quid ad
materiam Sacramenti Cœnæ alterius partis pertinens, in hoc
enunciato admirando & ipsis etiam Seraphim ac Cherubim stu-
pendo, non concernere. Est enim *hoc quod*, non *hoc quod* Christus
porrexit, observandum. Poculi materia potest mutari. Aureum
ne sit, an argenteum, an stanneum, an ligneum, an vitreum, an
alterius materiæ, parum, imò nihil interest. Hoc autem quod
porrigitur ut materia sive terrena, sive cœlestis in hoc mysterio,
immutabile est, *ὀυνήμα τῆς ἀμπέλης* debet esse, quoad materi-
am terrenam, non alius liquor. Sanguis Christi, quoad rem cœle-
stem, non alius humor. Aliter omninò explicanda est enuncia-
tio Christi, si poculi seorsim consideratio est instituenda, aliter, si
ratione materiæ consideretur, ad quam non pertinet poculum.
Illo modo nequaquam falsum est, ut putat Disputator tuus: *id
quod est in hoc ποτήριῳ est sanguis Christi*. Licet non sit tantum
sanguis Christi, quia non exhibetur simpliciter & immediatè, sed
cum alio & mediatè, exprimitur tamen, ut præstantissimum. Si
verò ad bibendum respexeris, quemadmodum ad id unicè in hoc
mysterio & enunciationis insinuantis enucleatione respiciendum
est, (nam cum Christus dixit, *bibite ex hoc omnes*, sciscitabantur se-
cum omnes attoniti, quid est hoc bibendum? & responsum tulerunt,

702.
rant, *hoc bibendum est sanguis Christi*,) rectissime explicatur, *hoc* sc. bibendum non tantum est Vinum, quod in poculo esse per se manifestum fuit, sed est etiam *sanguis Christi*. Obscurius exprimitur & poculum non instrumentaliter, sed complexivè accipiendum est, cum dicitur, *hoc* quod porrigitur, non tantum est poculum, sed etiam *sanguis Christi*, licet non sit falsum. Ità ex rei gestæ circumstantiis accipitur; *hoc* poculum, uti nunc in suo officio organico est & genimen vitis continet, non hoc tantum continet, sed & sanguinem Christi. Sic tropus esset in explicatione *causæ efficientis instrumentalis*, sed tritissimus & manifestissimus, non insolitus & repugnans verbis institutionis, neque etiam circa causam materiale principalem, pro qua expressè obtinenda & eruenda noscumprimis decet esse vigiles. Sed ne & tropo opus sit, dicamus, *hoc* porrectum in altera parte Cœnæ Dominicæ non est poculum tantum, quod videmus, non est vinum tantum, quod visibilibus continetur, sed etiam est sanguis Christi, quod non videmus.

§. 18. Nihil defuisset acumini tui Disputatoris, si vel maxime oblitus fuisset dicere, quod *nostra de complexo sententia illam Lutheri propositionem, Panis est Corpus Christi, prorsus evertat: quemadmodum n. non possum dicere: Id quod est in dolio, est Vinum Rhenanum, E. dolium est vinum rhenanum; ita nec in Sacramento procedere, si dicatur, id, quod est in pane, est corpus Christi; E. Panis est corpus Christi: id, quod est in vino est sanguis Christi, E. Vinum est sanguis Christi.* Quid n. quæso profecit, mi Arisæe, ? Pondera piè & cordatè. Notum tibi est, quando in Ecclesia nostra auditur propositio, *Panis est corpus Christi*, non consideretur panis in se, sed in unione sacramentali. In hac autem non est nudus & merus panis, sed etiam corpus Christi. Quando dico, id, quod in dolio est, est vinum rhenanum, tum unum unitorum ab altero distingvo, continens à contento mente secerno, & invisibile seorsim explico, seorsim explico visibile. Ita & quando dico, id quod ex benedictione & admirabili operatione divina in pane è regno potentia exaltato & ad usum regni gratiaë sublimato est, est *ἡ ἀσκήτως & ἀσπυχούτως* corpus Christi; id quod in vino ex benedictione & admirabili operatione divina in vino è regno potentia exaltato & ad regni gratiaë usum sublimato est,

F

est, est ἀλγαπῶντες καὶ ἀναλλοιώτως καὶ ἀτρέπτως sanguis Christi; Panem & Vinum à corpore & sanguine Christi secerno. Quando verò dico, *hoc*, ostendendo dolium plenum, est vinum rhenanum, dolium sumo non separatim & ut in se aestimatur, quod quale sit satis constat, sed unitè seu conjuncte, quatenus impletum est physicè. Ita & quando dicit Christus *hoc est Corpus meum*, & Lutherus, *Panis est corpus Christi* & rursus quando Christus dicit, *hoc est sanguis meus*, & Lutherus, *Vinum est sanguis Christi*, Panis & Vinum considerantur in unione sacramentali, in usu sanctissimo, ut & in porrectionis & sumtionis, h. e. manducationis & bibitionis actu. In hoc enim panis est *ὡς μὲν* corpus, & vinum sanguis Christi, quatenus sc. hyperphysice panis plenus est corpore, Vinum sanguine Christi *πληρῶς* sacramentali. Confirmatur ergò potius quam evertitur nostrà de complexo sententià propositio Lutheri.

§. 19. Rectè autem & confidenter clamamus, Reformatorum sententias verbis non convenire; imò nec inter se convenire, adclamamus. Non convenit verbis Jesu, per *hoc* intelligere solum panem. Ea enim absconditum mysticumq; quiddam insinuant, quod in solo pane non consistit. Rectè declaratio Confess. Helvet. in harmon. Confessionum p. 115. *Verbum hoc in hac sententia, hoc est corpus meum, non tantum demonstrat oculis corporalibus panem, sed & oculis simul animi ipsam corpus Christi.* Non convenit verbis Christi, per hoc intelligere totam actionem sacramentalem. Nam non de actione sacramentali, sed de eo, circa quod actionum sacramentalium series occupatur, dicitur, *hoc est corpus meum.* Non convenit verbis Christi, per hoc intelligere creaturam panis, quæ sit corpus à Deo creatum & Christi dominio proprietatiq; subditum. Repugnant additæ determinationes. Non competit verbis Christi *est* per *significat* interpretari. Non enim de significatione, sed exhibitione sermo est. Non competit verbis Christi, *Corpus* pro *signo* & *figura* corporis accipere. Repugnant rursus determinationes. Repugnat natura Sacramenti N. Testamenti, quæ in parte cœlesti signa & figuras non admittit. Eodem modo non convenit verbis Christi, per *corpus Christi* *memoriale*

303.
riale corporis Christi intelligere, vel pignus, tesseram & sigillum ejusdem.
Rhetoricatur Amandus Polanus, mysta Basileensis, cum in Sym-
phonia Cathol. c. 17. p. 365. ait, Panem eucharisticum esse sacramentum,
mysterium, symbolum, typum, antitypum, figuram, signum, imaginem,
similitudinem, memoriam, recordationem corporis Christi. Non con-
venit verbis Christi per corpus Christi intelligere efficaciam cor-
poris Christi, obrationes jam dictas. Rectissime Gvil. Bucanus,
in Schola Bernatium Laufannensi Professor, Loc. 48. p. 693. Panis
est proprie panis, & corpus non allegoricum, non tropicum, non figura-
tum, multo minus spectrum aut phantasma, non item corpus mysticum,
quod est Ecclesia, aut signum corporis, non meritum Christi, sed propri-
um Christi corpus denotat. Omnino enim verum corpus Domini, de vero
pane enunciatur. Non convenit verbis Christi totam propositio-
nem, panis est corpus Christi, impropriad, tropicam, analogicam,
relativam constituere. Si enim in singulis verbis non est improprie-
tas aut tropus, quomodo in tota enunciatione? Assevertamus er-
go, nos sanis oculis vidisse eos Theomastyges potius, quam Theolo-
gos, quos Disputator tuus adeo extollit, verba Christi neque Gram-
maticè, neque Rhetoricè, neque Logicè benè explicasse.

§. 20. Sed tandem abyssum sapientiæ effundit Genevensis, & pol-
licetur, se daturum expositionē, quam lingvæ convenire, non possis negare.
Dicit igitur: In propositione, hoc est corpus meum, quod pro vobis tra-
ditur, hoc, est prædicatum, est, copula, reliqua, subjectum. Hoc sumitur
pro hoc pane, & metaphorice corpus Christi dicitur hoc, sive panis: & sunt
equipollentes hæ propositiones, hoc est corpus meum, quod pro vobis
traditur, & corpus meum quod pro vobis traditur est hic panis.
Disposita propositione eucharistica exempla producit: Si, inquit,
tibi mecum per flores deambulanti elegantissimum, sed marcidum florem
ostenderem, dicens; En pulcherrimi coloris & figuræ florem, qui subito
emarcuit! Nos homines habemus, quod hic discamus. Hoc enim ho-
mo est; hoc est juventus florida. Aut defluens vides folium? age,
hinc nos consolemur Christiani afflicti à potentioribus seculi. Hoc enim
est impius in potestate positus. An non hæ propositiones sunt verissi-
mæ & in vulgus notæ certitudinis? quod verò subjectum est, quod prædi-
catum? Sanè dico, homo, juventus florida, esse subjectum, & hoc esse præ-

dicatum: sensum verò esse, ut hoc sit predicatum metaphoricum ita explicandum: Sicut hoc, sicut hæc res, sicut hoc folium, hic flos, similis huic flori, folio, homo. Juventus florida est sicut hic flos, qui subitò emarcuit, cum pulcherrimus esset. Impius in potestate positus est similis huic folio, quod palluit & defluxit. Quare verò hoc prius ponitur? An nescis juxta grammaticam demonstrativa & relativa verbis suis & subiectis, quæ sequi deberent, præponi? Sic ergò Verba S. Cænæ. Hunc sensum equipollentibus propositionibus proposuerunt hætenus non malè his, hoc significat corpus meum, hoc est signum corporis mei, nostri Theologi, Viri doctissimi. Non potest igitur jam negari, nostram explicationem esse in lingua & grammatica rhetoricâq; fundatam. Obstupui rursus, mi Aristæ, ad tua verba, quibus scribis, te non potuisse Disputatori tuo refragari. Dubium sanè nullum est, refragaturam huic commento totam Reformatorum familiam. Inprimis Johannem Deodatum & Alexandrum Morum Genevæ, quos securè potuisses consulere. Sanè illi Disputatoris tui Theologi, quos Viros doctissimos ille appellat, qui est per significat interpretati sunt, jam dudum ab aliis in propria domo sunt confutati. Notum est tibi, quid Crellius, Godelenius, Keckermannus, Bucanus, alii scripserint. Sed nova Disputatoris tui Philosophia quo pacto se quæso tuebitur?

S. 21. Nam I. Talis interpretatio est incerta. Etenim sit ita, dentur loquendi formulæ (quæquam è sacris illas ostendere decuisset) in quibus hoc ita possit collocari, quo patrocinio efficiet, ut evincat, etiam h. l. ita vel posse vel debere collocari? Posita hac collocandi licentia quid amplius in S. literis, quid in mysteriis divinis tutum erit, quid inconcussum? Ostendendum ergò primum fuerat, quæ necessitas ad ejusmodi collocationem adigat. Aliàs bonæ interpretationis regulam secuti accipimus s. literas juxta ordinariam verborum collocationem. II. Talis interpretatio verborum dispositivorum non est introducenda, quæ tollit omne mysterium. Ejusmodi verò est interpretatio Disputatoris. Nam quotiescunque panis & ubicunque panis frangitur, distribuitur, accipitur, comeditur, verissimè dici poterit sensu Disputatoris, corpus Christi, quod pro nobis traditum, est hoc, vel sicut hic panis, qui uti ipse variis rationibus, ad nutrimentum corporale præparatur,

præparatur; ita adumbrare potest corporis Domini per varias
 subactiones & vicissitudines ad nutritionem spirituales præpara-
 tionem, & sicut ipse efficaciter nutrit, ad conservandum esse natu-
 rale, ita & corpus Christi efficaciter nutrit ad esse spirituale. Sic
 verò quid vetabit multiplicare Sacramenta & in infinitum per
 similitudines rerum procedere, & dicere, Christus, vel Christi hoc
 & hoc est, sicut hoc & hoc: Ubi autem manet mysterium, quale
 omnium Confessione Christus hoc loco instituere voluit? III.
 Nec talis interpretatio tolerabilis est, quæ *Vetus & N. Testamen-
 tum confundit*, quæ & V. Testamenti Sacramentum clarius & evi-
 dentius efficit, quam N. Testamenti. Talis autem est interpreta-
 tio Disputatoris tui. Nam imagines & similitudines futurorum
 bonorum Sacramenta V. T. habuerunt. In similitudinibus &
 repræsentationibus ejusmodi si & Sacramenta N. T. posita esse di-
 cantur, nonne Testamentorum confusio est? Sed & N. Testamenti
 Sacramentum longè obscurius erit, quam Veteris Testamenti pa-
 scha. Hoc enim evidentissimè clarissimèq; adumbrabat & per tot
 secula adumbravit corporis Christi traditionem & manducatio-
 nem. Obscurius autem id faciunt actiones & passionες circa pa-
 nem Eucharisticum occurrentes. Sic non umbram lux, sed lu-
 cem umbra secuta fuisset. IV. Nec talis interpretatio in Ecclesia
 J. Christi ferenda est, quæ *corpus & sanguinem* ejus à S. Cœnæ usu
 arceat. Talis est verò Disputatoris tui interpretatio. Si enim
 corpus Christi, juxta resolutionem ejus, est sicut panis, qui in S.
 Cœna adhibetur, frangitur, benedicitur, comeditur &c. jam non
 pertinet corpus Christi ad sacram Cœnam. Homo non pertinet
 ad florem pulcherrimum modo & fragrantissimum, mox marci-
 dum. Impius in impietate constitutus non pertinet ad folium fla-
 vesceus, flaccescens & deciduum. Inter quæ tantum intercedit
 comparatio & assimilatio aliqua, eorum unum ad alterum non
 pertinet. V. Tali interpretatione non tantum quoad realem &
ædificationem præsentiam, sed quoad virtuales & spirituales *corpus
 Christi ex hoc Sacramento tollitur*. Quomodo enim sequitur;
 Corpus meum quod in mortem traditur est sicut hoc, id est, hic
 panis, E. corpus meum virtualiter & spiritualiter præsens est?

Unde conficitur, qv̄i similitudinem corporis Christi in pane eu-
charistico intuetur & meditat̄ur, eum virtualiter & spiritualiter
sibi præsens habere illud beatificum corpus? VI. Tali interpreta-
tione etiam *manducatio sacramentalis*, quocunqve demum modo
explicetur, è S. Coena tollitur, quod summopere eam suspectam
facit. Quando enim sic exponitur propositio Christi, *Corpus me-
um, quod pro vobis traditur, est hoc, th. e. est sicut hic panis, similitudi-
nem habet cum hoc pane benedicto, fracto, exhibito, manducato*, non-
dum sanè exindè evincitur, quod & ipsum corpus Christi pro nobis
traditum, *Vi hujus propositionis hoc modo resolutæ*, sic sacramentaliter
manducandum. Aliunde constare debet, panem esse sacramen-
taliter manducandum. Tantum quidem ex ista resolutione per-
ciperetur, sicut panis est esculentum, ita suo modo & corpus Chri-
sti pro nobis traditum est coeleste esculentum. At quod in regno
gratiæ, à nobis viatoribus & quidem sacramentaliter corpus Chri-
sti sit manducandum, id stante hac resolutione, vi hujus propo-
sitionis Christi, non percipitur, neqve præcipitur. Quemadmo-
dum non sequitur, Spiritus S. est sicut aqua potabilis. Ergò cum
aqua bibitur & bibendo cogitatur, Spiritum S. esse in plurimis
similem aquæ potabili, siue quæ bibitur, ipse Spiritus S. est sacra-
mentaliter bibendus. Joh. 4, 6. & seq. Christus ad fontem Jacob
confidet. Mulier Samaritana venit aquam vivam ex illo fonte
haustura. Audit Spiritum Sanctum esse aquam salientem in vi-
tam æternam, seu esse similem aquæ ejusmodi fontanæ & potabi-
li. Quis audebit exinde concludere: Ergò Spiritus Sanctus in re-
gno gratiæ, nobis, sacramentaliter est potabilis? VII. Tali inter-
pretatione tollitur à S. Coena *unio sacramentalis*, quæ ab omnibus
semper ex verbis institutionis elicitā & credita fuit. Patres or-
thodoxi eam maximopere complexi sunt, quod percipere potuisti
ex illis, quæ *ad thes. 13. 14. Zwingeri Dissertat. 5. § 3. p. 191.* annotavi-
mus, ubi ostendimus, quomodo unionem sacramentalem compa-
rent cum unione personali duarum naturarum in Christo contra
Nestorii distantiam & Eutychis mixturam: quomodo res terrenas
dicant Sancto Spiritu proficiente & permanente naturæ suæ pro-
prietate transire in divinam substantiam; quomodo præsentiā &
unionem

unionem corporis & sanguinis Christi cum rebus terrenis perve-
nissimæ opinioni Marcionis de imaginario Christi corpore oppo-
suerint &c. Atqui si corpus Christi in mortem traditum est sicut
hoc, quod in S. Cœna benedicitur, frangitur, datur, sumitur, edi-
tur, & nihil altius accedit vi horum verborum *hoc est corpus meum*,
quam hoc, quod ista resolutio exprimit; quo argumento aliqua
unio sacramentalis, & quidem illius efficacia, cujus eam ex Salva-
toris verbis Veteres pii esse censuerunt, exinde elicietur? Quæ
enim similitudinem & analogiam tantum aliquam ad se invicem
habent, inter ea unio non est, nec illa unita dici possunt. IIX.
Tali interpretatione *dualitas rerum* ad Sacramenti N. T. constitu-
tionem pertinentium tollitur, quo ipso manifestum est, eam pro-
bam & genuinam esse non posse. Notissima sunt Augustini de
hoc Sacramento verba insistent. Prosperi: *Hoc est, quod dicimus,*
quod omnibus modis approbare contendimus, Sacramentum hoc duobus
constare, visibili elementorum specie & invisibili Domini nostri Jesu Chri-
sti carne & sanguine. Hoc ut obtineat tuus Disputator stante sua
explicatione, ita necesse habebit argumentari. In qua re perce-
pta, vel circa cujus rei perceptionem occurrit sublimior aliqua res
cogitanda & meditanda, cujus imaginem & similitudinem ali-
quam in ista intueri licet & animo concipere, illæ res constituunt
unum aliquod inter se invicem. Atqui in pane percepto vel circa
panis perceptionem occurrit corpus Dominicum sublimissimum
cogitandum & meditandum, cujus imaginem & similitudinem
aliquam in pane intueri & animo concipere licet. Ergo panis
perceptus & corpus Christi constituunt unum aliquod inter se &
sunt duæ res substantiales hujus Sacramenti. Si autem ita argu-
mentabitur, tunc cogitabit seriò de probatione majoris propositi-
onis. Non illicò quippe sunt duæ res ad unum aliquod constitu-
endum pertinentes, in quarum unâ de alterius certis quibusdam
considerationibus similitudines aliquæ reperiri & constitui pos-
sunt. Exhibenda est arctior quædam connexio, ut duæ res in se
ad constitutionem integri Sacramenti possint dici pertinere. E-
gr. Ostensa piorum conjugum cohabitatione & communicatione
secundum legem & beneplacitum Christi, licebit secundum Dis-
putatoris

putatoris tui interpretationem dicere, conjunctio Sponsi coelestis Jesu Christi cum Sponsa sua Ecclesia est *hoc*, h. e. sicut hoc vinculum piorum conjugum, sicut conjugium perfectissimum & sanctissimum. Hinc & conjugium mysterium magnum dicitur *Eph. 5, 32*. Quid verò? an licebit exinde concludere, conjugium hyperphysicum & physicum esse duas res, unam terrenam, alteram coelestem, ad unum aliquod sacramentale constituendum pertinentes? Nequaquam certè. Vides igitur quomodo tuus tibi imponat Disputator. Imò quomodo tu temetipsum fefelleris, cum neglecta perpetua textus divini & analogiae fidei observatione passus es, Te in speculationes nulli fundamento superstructas seduci.

Locus

**1. Cor. 10.
v. 16. vin-
dicatur.**

§. 22. IX. Tali interpretatione subvertitur interpretatio paulina 1. Cor. 10, 16. quam nosti, mi Arisæ, à me expensam esse in *Pentad. Disput. Acad. d. 10*. Ita argumentamur: *Quorum uno communicato ex ordinatione Dei Euch. simul etiam communicatur alterum, et non tantum ita se ad se invicem habent, ut in uno alterius similitudinem aliquam contemplari liceat, sed omnino intimam quandam, realem & substantialem habent praesentiam. At communicato pane ex ordinatione Dei Euch. simul etiam communicatur corpus Christi, communicato vino ex ordinatione Dei simul etiam communicatur sanguis Christi. E. inter Panem & corpus Christi, itemq; Vinum & Sanguinem Christi non is tantum est respectus, ut corpus & sanguis Christi similitudinem aliquam Panis & Vini habeat, sed oportet inter illa esse caelitus factam intimam quandam, realem & substantialem praesentiam. Major est evidens. Si enim tantum esset ille respectus similitudinis, quem tuus confinxit Disputator, inter panem vinumq; & inter corpus sanguinemq; Christi, non constaret de certa & ex ordinatione Dei infallibili communicatione unius ad communicationem alterius. Minor ex textu Apostolico liquet. Disertè enim dicitur, panem esse communicationem corporis, & vinum sanguinis Christi. Hoc sanè nulla ratione alia, nisi quia communicato pane ex ordinatione coelesti indistinctè communicatur corpus Christi, & communicato vino ex eadem divina sanctione communicatur sanguis Christi. Vide hæc & alia ibi prolixè. Tuus Disputator festinus est & præcepit in hoc dicto à sua opinione amolendo. Dicit, Paulus non loqui*

loqui de substantia S. Cœna, sed ejus effectu, quodve nobis hæc adferat & admoneat nos, quasi diceret, scitis, S. Cœna effectum esse, ut non tantum quando utens ea in Christum meditationibus fertur, corporis Christi frangi, & sanguinis effusi recordetur, sed etiam quando in *αὐτοῦ σώματος* fertur, recordetur, quomodo S. Cœna eodem sacramento utentes sanguinis & corporis Christi ejusdem participes faciat, vel beneficiorum per corpus & sanguinem Christi partorum communes reddat, nec non unus corporis & sanguinis Christi mysticè membra faciat. Respondere potuisses, si regularum bonæ interpretationis memor fuisses, non esse facile concedendum, ut corpus & sanguis Christi pro effectibus corporis & sanguinis Christi sumatur. Sic victurum Socinum & Vorstium,, qui quando Scriptura loquitur de universali & substantiali divina præsentia, ubique pro substantia Dei virtutem & effectum ejus substituunt, Psal. 139. Jer. 23. Act. 17. Præsertim autem in hærentum esse nativæ significationi corporis & sanguinis Christi,, quia distincta communicatione *Panis* sc. communicatur corpus Christi, & rursus distincta communicatione, *Vini* sc. communicatur sanguis Christi. At effectus & beneficia Christi non ita sunt comparata, ut aliqua divisim Pani, aliqua Vino distribuenda competere queant, aut ut alia sint corporis, alia sanguinis Christi. Et sit ita, totus Christus ad Gal. 3. 27. pro beneficiis suis immediate accipiatur, (quod tamen falsissimum esse ex Pentadecadis Disp. 4. discere potuisses: sicut & cognoscere potuisses, falsissimum esse, quod D. Hunnio tribuit, eum per inductionem Christi tantum beneficiorum Christi fruitionem intelligere: Ita n. ait tom. 5. operum p. 422. *In baptismo Christus induitur CUM sua innocentia justitiâq; nobis acquisita &c.*) qua nos constringet necessitate Disputator tuus, ut eodem modo etiam 1. Cor. 10. per corpus & sanguinem Christi ipsius beneficia intelligamus. *Molestandum* n. omninò est. ut asseverationis suæ idoneam rationem adferat, si fidem apud homines mereri satagit. Certè potio benedictionis ipsa, cui in usu S. Cœnæ benedicimus, dicitur *αἱματος* sanguinis Christi, ipse panis quem frangimus, est *αἰματος* corporis Christi. Neque enim est, quod Rudolphi Gualtheri observationem attendamus, qui ait, *αἱματος* per communionem, non autem communicationem vertendam

dam esse. Nam communio cum communicatione sapissime con-
iuncta est. Ita 1. Cor. 1, 9. cum gratulatur S. Paulus Corinthiis,
quod in communionem filii Dei vocati venerint, certè & commu-
nio & communicatio filii Dei conjunguntur, & ad Galat. 2, v. 9.
δοξία κοινωνίας sunt & communionis & communicationis. Et
2, Cor. 13, 13. *κοινωνία* Spiritus Sancti est & communio & commu-
nicatio. Et 2. Cor, 6, 14. cum negatur *κοινωνία* inter lucem & tene-
bras, pariter utraqve negatur. Et ad Eph. 3, 9. cum Paulus ait, se
constitutum à Deo esse, ut illuminando homines doceat, quantum
bonum sit *κοινωνία* mysterii absconditi in Deo à seculis, certè in-
telligit communicationem tanti tamq; salutaris mysterii & cum
eo communionem. Sic Phil. 2, 1. *κοινωνία πνεύματος* nullo mo-
do excludit communicationem. Dicit Apostolus; Si aliqua in-
ter vos Philippenses adhuc viget Spiritus S. communicatio, si non
omnis donorum Spiritus Sancti communicatio inter vos desit,
amate concordiam & humilitatem. In nostro autem loco com-
municationem imprimis attendi, ex circumstantiis omnibus textus
manifestum est. Dicitur enim, poculum eulogiae esse communio-
nem sanguinis Christi, & panem, qui frangitur, esse communionem
corporis Christi. Jam inter ipsum poculum & sanguinem Christi,
atqve inter panem & corpus Christi non est aliqua communio, nisi
ad transeuntem communionem seu communicationem, quâ me-
diante poculo sanguis Christi, mediante pane corpus Christi nobis
communicatur. Non dicit S. Paulus: *poculum benedictionis cui be-
nedicamus, nonne assimilatur sanguini Christi & sic nobis adumbrat com-
munionem sanguinis Christi: Panis, quando & quatenus eum frangi-
mus, nonne ideam nobis exhibet passionis corporis Christi, & sic nobis ad-
umbrat communionem corporis Christi.* Sed ipsum vinum in actuali ap-
plicatione & usurpatione dicit esse *κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ*:
Ipsum panem in eodem actu dicit esse *κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ*. Ita textui insistendum est, non speculationibus, quibus
præconcepta opinio pro basi est, textus pro luto. Hoc non atten-
to vide quæso, quomodo Gualterus textum circumloquatur! Po-
culum benedictionis, cui benedicimus, id est, poculum istud, quod ab ipso
Christo

Christo nobis destinatum est, & quo nos ex ejus institutione utimur, ut illo cum solenni gratiarum actione ipsius beneficium celebremus, qui sanguinem suum pro nobis fundere & ex peccato mortisq; servitio redemptos sibi coheredes facere dignatus est, nonne est communio sanguinis ejus? Similiter Panis, quem in eadem cena frangimus, nonne est communio corporis ejus? Id est, nonne ex hoc ipso, quod ex uno poculo omnes bibimus & ex uno pane omnes edimus, testamur publici, nos ad unam & eandem societatem & cœtum pertinere, & quidem ad eorum cœtum, quo Christi Jesu corpore & sanguine redempti sunt, ut & cum illo & ipsi inter se communionem habeant? Sic ista quidem dicuntur. Ex textu autem verborum S. Pauli nequaquam fluunt. Erant sanè Gualtherus, si communionem, qua poculum dicitur communio sanguinis Christi, & qua panis dicitur communio corporis Christi putat positam in benedictione beneficiorum Christi & gratiarum actione pro corporis traditione & sanguinis fusione. Sic enim neque vinum neque panis erunt in usurpatione sui medium communionis sanguinis & corporis Christi. Actus enim alius est traditio vini & panis, qua à ministro fit & perceptio horum. Alius actus est juxta hanc traditionem perceptionemq; piè exercita celebratio beneficiorum Christi & gratiarum actio pro passionis doloribus & fructu. Et distincta sunt præcepta de his actibus 1. Cor. II, 25. 26. 27. Illud verò planè intolerabile est, quod dicit, cum Paulus poculum haustum in Sacramento admirabili vocat communionem sanguinis Christi, & panem manducatum juxta legem & promissionem Christi vocat communionem corporis Christi, perinde esse, ac si dixisset, nonne ex hoc ipso, quod ex uno poculo omnes bibimus, & ex uno pane omnes edimus, publicè testamur, nos ad societatem cœtumq; à Christo redemptorum pertinere, & cum Christo communionem habere, Qvalis quæso & quam elumbis interpretatio? Panis comestio est communio corporis, Vini bibitio est communio sanguinis Christi, h. e. Panis comestio & Vini bibitio est publica protestatio, nos ad societatem fidelium pertinere. Quantum differt hæc protestatio ab illa communionem. Sed talia monstra interpretamentorum gignuntur, ubi à verbis divinis receditur. Adde Henr. Bullingerum, qui Comm. h. l. Cum, inquit, Paulus dicit, poculum benedictionis, quæ be-

ne dicimus, id est, gratias agimus, nonne *κοινωνία* communio sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne communio corporis Christi est? quid aliud est, quam si dixisset, qui de pane & poculo Domini participant, communio corporis & sanguinis Christi, h. e. ceteris Ecclesiae sanguine Christi ablutorum adeoque corpus sive membra Christi sunt. Quid non fiat ex verbis divinis, si hac licentia grassabitur? Panis est communio corporis Christi, h. e. pane vescentes fiunt, imò sunt communio fidelium à Christo redemptorum. Quanto pressius & sanctius Chrysostomus hom. 24. in 1. Corinth. p. 532. edit. Commel. post recitata verba Apostoli inquit: *ὅτι ὁ θεὸς καὶ ἡμεῖς κοινωνοὶ ἐσμὲν τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου.* Valdè fideliter dixit & terribiliter. Hoc est autem quod dicit: id quod est in calice, est id quod fluxit à latere, & illius sumus participes. Calicem autem benedictionis vocavit, quod enim habentes in manibus sic enim laudibus & hymnis prosequimur admirantes, *καὶ ὡς ἡμεῖς* *ἡμεῖς* *καὶ ὡς ἡμεῖς* ineffabile donum stupentes, benedicentes bonisq; verbis prosequentes, quod eum ipsum effudit, ne maneremus in errore. Et non solum effudit, sed etiam eum ipsum nobis impertit. Quamobrem si sanguinem, inquit, cupis, non aram idolorum brutorum cade, sed meum altare meo cruent a sanguine. *Τὸ ἄλλο φερούμεν ὡς ἡμεῖς*; quid hoc est horribilius? quid autem amabilius, dic quaeso? Hoc faciunt etiam qui amant. Cum viderint eos, qui amant, aliena concupiscere, & propria desperare, sua dantes persuadent, ut abstineant ab illis, quæ sunt illorum, Sed qui amant, quidem in possessionibus, pecuniis & vestibus suam ostendunt liberalitatem & magnificentiam, in sanguine autem nullum anquans. Christus autem in eo etiam suam nostri ostendit curam, & ardentem in nos charitatem. Et in veteri quidem quoniam affectu erans imperfectius, quem (gentes) idolis offerebant sanguinem, cum & ipse sustinuit suscipere, ut ab illis abduceret, quod ipsum quoque erat amoris ineffabilis. Hic autem in eo, quod est longè *φερούμεν ὡς ἡμεῖς* *καὶ ὡς ἡμεῖς* horribilius & magnificentius sacram constituit operationem, ut qui & ipsum mutavit sacrificium, & pro cade brutorum seipsum iussit offerre. &c.

S. 23. Negligunt, aut confundunt, aut vili pendunt, qui tuo Disputatori præiverunt, quorum ille calcavit vestigia, S. Apostoli argu-

argumenta, quibus impugnat Corinthiorum, immolatis apud idolavescentium, audaciam. *Primum* est v. 16. ex Sacramento Eucharistico depromptum, quo ita argumentatur Paulus: Quid mediante calice participes facti sunt ipsius sanguinis Jesu Christi, quo orbis redemptus est, & mediante pane communicatum sibi acceperunt corpus ejusdem omni plenitudine Deitatis habitatum, illi se nequaquam debent esculentis & libaminibus idolorum contaminare. Atqui Corinthiis fidem Christi professis contigit illa admiranda participatio. E. Majorem probare facile licet ex summa & incomparabili oppositione, quæ est inter esculenta & poculenta mystica, in quibus est corpus & sanguis Christi, & inter escas & libamina idololatræ. Minorem asserit v. 16. Persequitur Chrysostomus hoc argumentum loc. cit. p. 336. oratoriè quidem, sed verè: Si vestem hominis ne ausus quidem fuerit quisquam solum tangere, quomodo Dei corpus, qui est super omnia, quod est mundum & nulli affine reprehensioni, quod cum illa divina natura est conversatum, per quod sumus & vivimus, propter quod fractæ sunt portæ inferorum, & aperti fornice cæli, hoc accipiemus cum tanto probro & contumelia? Ne, rogo, ne nos ipsos occidamus per impudentiam, sed cum timore & summa puritate ad terribile illud & formidandum sacrificium accedamus: & quando ipsum videris propositum, dic: Propter hoc corpus non sum ego amplius terra & cinis: non sum amplius captivus sed liber: propter hoc spero me accepturum cælum & omnia bona, quæ in eis sunt, vitam immortalẽ, angelorum conditionem, cum Christo consuetudinem. Hoc corpus clavibus confixum & flagris casum non tulit mors: hoc corpus in crucem actum sol cum vidisset, suos avertit radios: propter hoc & velum tunc scindebatur, & petra rumpebatur, & terra quatiebatur. Hoc est illud corpus, quod fuit cruentatum, quod lancea percussum, & salutares emisit fontes universo orbi terræ, unum quidem sanguinis, alterum verò aquæ.

§. 24. Secundum argumentum est ex v. 17. quod de communione fidelium mystica inter se loquitur & ita stringit; Qui in Ecclesia Dei non aliter considerandi sunt, quam portio corporis Jesu Christi mystici, quique ita sunt æstimandi in intima sanctorum communione, sicut unius grani farina ad totam massam panis, atque adeò unum panem quasi constituunt cum omnibus fidelibus, illi com-

mittere non debent, ut se contaminent escis idololatricis & velint se nutrirī horrendis illis atque abominabilibus libationibus. Ratio est, quia ex ara diabolica desumptum nutrimentum non decet membrum corporis mystici Jesu Christi. Neque fas est ad panem sanctum, qui est coetus sanctorum, ab uno alterove illius coetus membro attrahicibum purissimo illi pani oculis Dei jam in suo sanctuario proposito incongruum. At singuli fideles in Ecclesia Dei aliter considerandi non sunt &c. Ergo &c. Minorem probat Apostolus, quia omnes fideles ex uno pane participant &c. Est autem unus ille panis, sacramentalis panis, qui unus esse dicitur institutione, materia, forma, efficacia & divino usu, ut legere posses Anti Cogentij Dissert. 2. ad thes. 5. §. 22. p. 96. Ille unit fideles nutrimenti coelestis identitate & facit ut sint unus panis, unum corpus, cujus singuli sunt membra.

§. 25. *Tertium argumentum* est v. 18. Qua participatione se fideles ipsa communione altaris idololatrici coinquinant, ea ipsa seu idololatrīca fugienda est. Est enim communio cum altari idololatrīco & ipsa idololatrīca. At participatione de iis, quæ idolis immolata sunt, fideles se ipsa communione altaris idololatrīci coinquinant. Probatur hæc propositio: quia quemadmodum Israelitæ, quando sacrificia Deo immolata manducabant, utique in communionem altaris summi Dei devenerunt. Ita & quicumque sacrificia idolis immolata manducant, omnino in communionem altaris idololatrīci deveniunt. Evidens!

§. 26. *Quartum argumentum* est v. 19. 20. Qua participatione fideles denique in communionem cum dæmoniis labuntur, ab ea omnibus modis est abstinendum. At participatione eorum, quæ idolis sunt immolata, fideles denique in communionem cum dæmoniis labuntur. Ergo &c. Minor probatur: quia, quamvis idolum in se & per se nihil sit, tamen, cum omnia immolata ad verum Deum non referantur, sed consecrentur dæmoniis, fieri aliter non potest, quam ut, qui immolata idolis manducat, in abominabilem & execrandam cum dæmoniis communionē prolatur.

§. 27. *Quintum argumentum* est v. 21. Qua participatione, qui volunt esse fideles, conjungunt, quæ nullo jure conjungi possunt

sunt aut debent, illam evitare debent. Atqui participatione rerum idolis immolatarum, qui tamen fideles esse volunt, conjungunt, quæ nullo jure conjungi possunt aut debent. Quam enim omni juri & honestati repugnat, nunc labra poculo dominico, mox daemoniaco admoveere? nunc mensæ Domini, mox mensæ daemoniorum assidere? Certè ejusmodi vicissitudo solo lumine naturæ utentibus est abominabilis. Quamquam n. de facto hoc evenerit apud Corinthios, de jure tamen fieri non potuit. Quæ autem contra jus divinum & ipsam congruentiam sunt, ea Christianos ne posse quidem intelligendum est. Conf. 1. Cor. 3, 11. Act. 4, 20. Matth. 6, 24. Joh. 15, 5. Sed videre potes de his *AntiCogen. Dissert. 7. ad lb. 16. 17. §. 11. & Dissert. 5. §. 37. & seqq. p. 200.* Nos in argumentorum Paulinorum recensione nunc ulterius procedere opus non est. Ex hæcenus resolutis verò manifesta est confusio Disputatoris tui. *Ἀβρὺς* sunt, quæ profert non *μυστικὰ* aut *ἑορταστικά*.

§. 28. Retorsio ejusdem est notæ: Propositio Paulina, *Poculum benedictionis, cui benedicimus, annon est communio sanguinis Christi?* non est juxta nos ita explicanda: *Id quod in poculo est, ubi benedictio facta est, est communio sanguinis Christi.* Atqui id quod in poculo est, est vinum & sanguis. *E. vinum & sanguis est communio & ὅλημα sanguinis Christi.* In majore enim propositione sermo est de terrena re, quæ in poculo est. In minore de complexo & porrecto sacramentali toto. Laborat ergò argumentatio quatuor terminis. Simplicissimè dicitur: Poculum vinum participantis communicans communicat etiam sanguinem Christi propter arctam & tremendam unionem. Sicut panem communicans ministri manus communicat etiam corpus Christi. Nimirum S. Paulus elicit suam propositionem ex verbis Christi. Si n. *hoc*, quod ad edendum distribuitur in sanctissima Coena, est corpus Christi, necesse est, ut panis, qui visibiliter distribuitur, sit communicatio corporis Christi invisibilis, & si *hoc*, quod bibendum porrigitur, est sanguis Christi, necesse est, ut vinum quod poculo visibiliter exhibetur, sit communio sanguinis Christi. Non opus est amplificatione, ut dicamus, *id quod erat ante benedictionem in poculo post benedictionem*

medictionem est sanguis Christi. Quamquam sit verissima illa sententia, si nec de transubstantiatione, nec de esse permanenti extra usum Sacramenti explicatur. Si velit tuus Disputator poculum ut instrumentum porrectionis considerare, & ad id communionem referre, rectissime dicet, poculum, quod vinum propter suam fluiditatem nunc exhibet & porrigit S. Coena, est actu illo suo (nam hic spectandus & hoc spectat S. Paulus) communicatio sanguinis Christi. Nulla est hic synecdoche. Exprimitur & urgetur à S. Paulo sanguis Christi, cujus praesentia revelatione constat & maxime ad retundendum conatum Corinthiorum non abstinendum à mensis idololatricis facit. Si vero poculum accipiatur ratione rei affusae & contentae, tunc & illa, cum communicatur, (sic enim spectanda est & à S. Paulo spectatur,) non ipsa sola communicatur sed communicat & ipsa sanguinem Christi. Nullus hic tropus.

§. 29, De eulogia quod garrit Lemanus tuus, non capio. *Eulogia.* inquit, *vos refutat, quæ quod ea sit, quæ vos utimini, hætenus probatum non dedistis.* Potuisses ipsi evolvere ad εὐλογίας hujus explicationem, quæ Isac. Casaubonus exerc. 16. ad Annal. Baron. sect. 33: comportavit: quod Christus πῆλον εὐλογίας à Sacramento V. T. ad novum traduxerit. Morem enim fuisse Judæis, convivium, in quo edebatur agnus Paschalis, poculo claudere, quod dicebatur כוס πῆλον ὑμνήσεως. εὐλογεῖν hac notione idem esse ac ἀγιάζειν, quod verbum notat sanctificationem vel ad usus humanos, 1. Tim. 4, 4. vel ad usus divinos, frequentissime. Sic apud Patres dici aquam baptismi εὐλογεῖσθαι, ἀγιάζεσθαι, benedici, sanctificari, consecrari in usum sacri lavacri. Sic & panem eucharistiae εὐλογεῖσθαι, pro quo Patres frequenter ἀγιάζεσθαι. Justinum Matt. in Dial. cum Tryphone, reddere, ἄρτον ποιῆν. Latinam Ecclesiam inde etiam usurpare verbum facere. August. de Trin. lib. 3. cap. 10. Panis ad hoc factus, id est, consecratus. Et conficere corpus Christi. Ita Hieronym. ad Heliodorum de sacerdotibus: qui Apostolico gradu succedentes Christi corpus ore sacro conficiunt, Ambros. de iis, qui myst. inicianur, cap. 9. hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine est. Vim benedictionis in hoc sacramento eam esse, ut res natura sua communes

munes & sensibus corporeis perceptibiles τῇ θεωρίᾳ τῆς χάριτος, ut Theodoretus loquitur, mysterium suo modo contineant. Quod Hesychius vocavit Lev. 12, 14. à sensibilibus ad intelligibilia translationem. Eckbertum contra Catharos præclare *serm. II.* scribere; Quod dicitur Sacerdos corpus Domini conficere, non ita intelligimus, quod ipsi corpus Domino q. de novo creent & ei essentiam dent: sed eorum facere nihil aliud est, nisi quod super illud visibile sacrificium, quod in altari est, faciunt officium suum & dicunt orationes & benedictiones, & statuta signa faciunt, & tunc virtute divina præstat, ut sit IBI verum corpus Domini & verus sanguis eius, UBI prius nihil aliud erat, nisi panis & vinum. Pertinere huc etiam ἀνάδειξιν S. Basilii, & pronunciationem τῆς ἱερῆς ῥημάτων verborum invocationis. Esse igitur εὐλογίαν, ἱευχαριστίαν, ἀγιάζαν, ποιῶν, καθάρισαν, ἱερουργεῖν τὸ ἅγιον σῶμα, vel ἱερατεύειν, ἀναδεικνύειν & similia pro eodem usurpata, ad exprimendam actionem Sacerdotis, per quam hoc Sacramentum paratur, & res sensibiles fiunt intelligibiles, quæ est maxima mutatio. Denique eulogiam aliquando simpliciter pro Eucharistia accipi, ut apud Christum in ep. ad Calosyrium, ubi vocatur ἀγιασμός τῆς μουσικῆς εὐλογίας. Aliquando εὐλογία vocari singulas hostias vel particulas, quæ communicantibus porrigebantur: ut apud Cyr. in Ep. ad Nestorium Concil. Eph. p. 80. προσέμελλοτο ἕτοιμα τῆς μουσικῆς εὐλογίας, καὶ ἀγιαζόμενα. Ita Maximus in Dionys. hierarch. Eccl. cap. 3. Nihil in hac εὐλογίας explicatione nobis adversatur.

§. 30. Quomodo verò contra nos esse putaverit Tuus Consolator, quod S. Paulus poculum benedictionis tantum communionem sanguinis Christi vocat, vix divinare licet. Est & hoc, inquit, contra vos, quod poculum est tantum sanguinis Christi, à quo vos corpus Christi non potestis separare. Ideoq; rursus συνανκδοχικὸν introducitis, quæ sanguis sumatur pro corpore & sanguine. Est ne in ea ille sententia, sub unaquaque specie contineri totum Christum? Ita quidem vult videri. Dicit enim, sanguinem Christi poni pro corpore & sanguine Christi. Sed quo fundamento ista? Verba institutionis, adeoq; & promissionis, non promittunt mihi ad acceptionem panis nisi præsentis.

præsentiam gratiosam peculiarem & sacramentalem sanctiss. corporis Christi pro nobis traditi; nec promittunt mihi ad acceptionem vini nisi præsentiam gratiosam & communicationem peculiarem ac sacramentalem sanguinis Christi. Ex aliis promissionibus gratiosè præsentem habes totum Christum, Matth. 18. & 28. Sed hæc planè singularis est, & ordinationem habet peculiarem ad effectum etiam peculiarem. Testamenti verba sunt *strictæ interpretationis*. At Disputator tuus *παρακλησίαν* suffulcit & concomitantia patrocinator. Videre potes id latius Zvingero propositum *Dissert. 2. ad 1b. 2. §. 6. p. 57. & seqq.*

§. 31. Denique ex loco 1. Cor. 10. ultimum conatum adhibet Disputator tuus, cum argumentatur: *Qualiter se habent demonia ad idolothyta, taliter se etiam habent corpus & sanguis Christi ad panem & vinum.* Atquæ *Demonia ita se habent ad idolothym, ut non necessarium sit ea esse idolothytis præsentia.* Ergo etiam ita corpus & sanguis Christi se habent ad panem & vinum, ut non necessarium sit corpus & sanguinem Christi esse panis & vino præsentia. Minoris probatio ista adfertur; *Quia necesse non est, Diabolum ubique sacrificantibus præsentem esse, & cum bolo ingredi, & ingredi omnes, qui de idolothytis comedunt.* Verum enim verò, mi Arisæ, & hic conatus est irritus, uti facilè animadvertere potuisses, si mediocriter Te recollegisses. Notavit hoc jam olim Theod. Beza in *annot. major. h. l.* Ita enim ille: *Vulgata 1. Cor. 10, 16. priore loco communio, posteriore reddit participatio, repugnante Chrysostomo, qui communionem plus esse dicit, quam participationem, quod ad hanc satis sit partem habere, ad illam autem requiratur, ut prorsus uniamur & totum id percipiamus, quod nostræ fidei præbuit.* Et certè τὸ μετέχων in hac tota Oratione non usurpatur à Paulo, cum agitur de Christo ipso, sed de pane & de mensa, sive cibis in mensa apposis, quorum partem duntaxat singuli capiunt. Ac proinde κοινωνία & μετέχῃ differunt, ut effectum à causa. Nam per panis μετέχων hac societas coit. Est igitur μετέχῃ symbolorum, κοινωνία verò rerum per illa significatarum, videlicet per partes ut pote corporum, hac verò totius Christi in singulis. In Christo quidem. Nec enim in opposita Demoniorum societate idem ad vivum est refecandum. Major propositio ergò rectissime Disputatori neganda fuisset. Ratio
sumpti-

cum primis evidens, quia *ἐάντις ὁ μνηστὴρ* in se exhibent, *tanquam partem caelestem*, cibum, corpus Christi, potum, sanguinem Christi. Mensa autem daemoniorum dicitur *efficienter & finaliter*, quia à daemoniis est adinventata ad ornataq; , & ad daemoniorum cultum refertur. Unde non opponitur corpus & sanguis Domini daemoniis, sed ipse *κύριος*, Dominus.

§. 32. X. Tali interpretatione labefactatur locus 1. Cor. 11, 27, quem meministi à me tractatum esse Differt. 7. AntiCogent. §. 8, num. 4. & tamen, tanquam nihil de eo labore vidisses, permisisti garrulo Allobrogi victoriam. Ita enim ratiocinamur ex verbis Apostoli: *Ubi corpus & sanguis Christi ita est, ut panem indignè manducando & vinum indignè bibendo, homo manducans reus fiat corporis & sanguinis Christi, ubi non tantum est per adumbrationem aliquam & similitudinem.* Nam in agni paschalis, ut symboli & signaculi corporis Christi, manducatione sæpe etiam hoc contingebat, ut non satis attenta fuerit illa *ἐκτίτῳ* agni laturo peccata mundi. Manna & aqua ex Petra etiam fuerunt olim typi exhibendi Christi, & tamen ita non judicavit Spiritus Sanctus, Israelitas propterea esse reos factos ipsius corporis & sanguinis Christi indignè accepti, quia illa symbolica & typica non rectè æstimarunt. Ut ergo in corpus & sanguinem Christi quis *manducando & bibendo* panem & vinum in eucharistia impingat, ibi necesse est corpus & sanguinem Christi revera adesse. Aliàs non *manducando*, sed *non meditando* illas analogias sacramentales reatus contraheretur. Atqui asserente S. Paulo in S. Cæna *corpus & sanguis Christi ita est, ut panem indignè manducando, & vinum indignè bibendo, manducans & bibens reus fiat corporis & sanguinis.* Ergo in S. Cæna *corpus & sanguis Christi non tantum est per adumbrationem aliquam & similitudinem.* Sanè si hoc modo tantum adellet, non peccaretur non discernendo in manducatione & bibitione corpus & sanguinem Dominicum, sed non discernendo panem & vinum à reliquis esculentis & poculentis, quæ ejusmodi adumbrationis officium non gerunt. Ineptissima est instantia Disputatoris ex Hebr. 6, 6. Nam crucifixio hæc est notoriè impropria. Non enim nisi semel Christus propriè crucifigi & mori potuit. Qui autem verè & propriè crucifixerunt

Christum, ii omninò rei sunt facti corporis & sanguinis Christi præsentis indignè tractati. Non enim discreverunt corpus & sanguinem illum, nec attenderunt, esse Messiaë corpus, quod tot vulneribus confecerunt, esse Messiaë sanguinem, quem tam prodigè effuderunt. Putarunt profanum esse hominem, quem crucifixerunt. 1. Cor. 2, 8. Nec obstat, quod S. Paulus non dixerit, qui comedit corpus Christi indignè & bibit indignè sanguinem Christi, reus sit corporis & sanguinis Christi. Nam voluit commendare sacramenti preciositatem adeoq; elementaria non prætermittere. Et satis emphaticè dixit *panem hunc* v. 27. qui nunc ex ordinatione mysteriarum nostri non est tantum panis. Non igitur satis est, si dicatur, Apostolum hoc velle, eum, qui non facit id, quod in S. Cœna fieri debet, id est, *non recordatur corporis & sanguinis Christi pro se traditorum*, eum fieri eorum reum. Sed addendum est, *& præsentem cum pane & vino dispensatorum*. Non sola enim non recordatio traditorum corporis & sanguinis Christi, reatum illum contrahit, sed & non recordatio præsentium & communicatorum cum pane & vino corporis & sanguinis Christi. Rectè ex Veteribus Oecumenius Comm. h. l. *Quod ait, Reus erit corporis & sanguinis Domini, hoc indicat, quod quemadmodum Judas quidem tradidit, grassati verò ac debacchati in eum fuerunt Judæi, ita contumeliis ipsum afficiunt, qui sanctissimum illius corpus impuris manibus, uti tunc tenuere Judæi, suscipiunt & execrando nefandoq; offerunt ori.* Et hæc quidem hic satis de loco 1. Cor. 11, 27.

§. 35. Tandem nostræ sententiæ absurditatem ostendere satagit Disputator tuus, sed revera absurdissimos suos conceptus prodit. Quia enim vi consequentiæ coget nos ad istum ordinem, ut dicamus, primo Christum accepisse panem, deinde mutasse panem, affirmando, hoc quod in manibus habuit, esse corpus suum, factumq; esse panem & corpus Christi: tertio fregisse, quod habuit in manu, id est, panem, quamvis jam habuerit in manu panem & corpus suum, quarto dedisse discipulis utrumque: dixisse quinto de utroque dato, accipite utrumque: sexto comedite utrumque: non tamen eodem modo, sed panem ore accipiendò, hoc enim sufficere ad comestionem: septimò addidisse, hoc enim est corpus meum, idè comederit. Quale argumentum?
Nam

Nam sanè nostrum non est, momentum definire, quo corpus Christi cum pane in unionem sacramentalem divina potentia datur, & speciali ista ratione rei terrenæ præsens esse incipit. Necesse non est, illicò atque Christus panem in manus suas sumsit & benedictione consecravit, accessisse in unionem sacramentalem cum pane, etiam ante fractionem seu præparationem ejusdem ad commoditatem distributionis. Sicut cum panes benedixit Christus, non illicò aderat multiplicatio, sed illa in ipsa distributione demum emerfit, *Matth. 15, 36. &c.* Sic & sufficit, si dicatur, in ipso porrectionis actu, ubi verba ipsa porrigenti Christo respondebant, unionem illam & sacramentalem præsentiam Christum summum Sacerdotem & admirabilem sacrificii sui dispensatorem operatum fuisse. Itaque nihil timendum corpori Christi à fractione, quæ & merè præparatoria actio tunc fuit, ob dispositionem panis necessaria. De commestionis modo superflua est commonefactio. Edulia percipiuntur pro modo suæ existentia. Est autem irrefragabile argumentum, sæpius, piè, religiosè ad manducandum panem eucharisticum accedendum, *quia est corpus Christi.* Quem enim non moveat ad desiderium Eucharistica manducationis tam admirabilis, tam singularis, tam incomprehensibilis præsentia corporis Domini? Oportet eam efficacem, salutifluam, vivificam esse. Inæstimabilis & incomparabilis est hic novus præsentia Dominica gradus. Nullo modo committere debemus, ut ille nobis cripiatur aut obfuscetur. Sed tuus Disputator ista ad cerebri sui somnia facta numeratione actuum sacramentalium supersedere potuisset. Purè & simpliciter nobis fluunt omnia. Voluit summus Sacerdos noster JESUS de sacrificio suo nobis dare, & quidem primò corpus suum. Tali modo non antea se dedit. Tali modo nunquam id dedit. Est enim nova datio, nova condescensio, nova præsentia. Angeli cupiunt introspicere, quid Consiliarius inexhaustus moliat. Utitur occasione agni paschalis, vetera cum novis permutat. Positum in convivio panem & obvium sumit. Benedicit ad actum futurum talem, qualem cœlites hætenus non conspexerunt, quem Patri suo cœlestis immensa pietate commendat. Fregit itidem ad actum futurum, utpote grandiore & ideò in partes

comminuendum. His præstitis, cum ritè adornatà essent omnia,
arcanum se prodidit. Datur panis hospitibus, sed datur explica-
tus & illustratus summi sacerdotis voce, quod non sit tantum pa-
nis, sed & adsit hîc novo consilio, modo abscondito, corpus ejus
salutiferum. Assidet corpore ad mensam. Hospites singulis mo-
mentis de eo amittendo sunt solliciti, postquam eum toties præco-
nem mortis suæ audiverunt. Non cogitarunt, quod hætenus
umbris futurorum bonorum occupati fuerint, & nunc esset tem-
pus, quo corpus adsit & permanurum sit. Ille paschalibus typis
& umbris sublimè quiddam & expressum surrogat, scil. corporis
sui præsentiam, cujus agnus hætenus proposuit umbram. Eam
in sacramento cum pane sanxit, ne de ejus abitu seqviora concipe-
rent. Cogitare illos voluit; *qui sic cum pane novit corpus suum unire,*
ut non obstante visibili ad mensam extensione, diviniore ratione nobis se in-
sinuet, de ejus morte & abitione non decet nos esse sollicitos, Infinitis & in-
excogitabilibus ac imper vestigabilibus modis præsens nobis esse potest ille,
qui adeò admirabiliter suum corpus nobis præbuit, qui, ut simus de ejus
apud nos commemoratione securi, corpus suum nobis porrexit. Quadrant
perfectò omnia, nisi quadratus sit, qui ista capere nequeat. Alte-
ra sanctissimæ Cœnæ pars, eodem ordine disponitur. Adjecerunt
Israelitæ *Cos hillel*, poculum benedictionis, non ut partem sacri pa-
schalis, sed ut coronidem convivii. Christus novum adornaturus
poculum, illi ipsi mandato suo id inseruit, & è mensa levatum be-
nedictione singulari ad usum sacrum præparavit. Ita præparatum
h. e. è regno potentiae in usum regni gratiae translatum, cum man-
dato bibendi discipulis porrexit. Simul & præceptum bibendi &
oblatio poculi occurrerunt. Ita certissimi poterant esse hospites,
se bibere id, quod & sensus perceperat & quod vox Christi dixerat,
sc. cum vino sanguinem sui Magistri, summi Sacerdotis nostri.
Rursus hic non est opus momenta præsentiae disquirere. Nec
metuebant, ne exangvis interea ad mensam recumberet Magister.
Altius assurrexerunt animi mysterii revelationi simpliciter acqui-
escentium. Quid opus est dicere, uti Disputator tuus dicit: *Ac-*
cepit calicem vini plenum, & postquam verbo suo dicens, hoc, id est, id
quod est sanguis meus cum vino, quod est in hoc poculo fecit, ut esset
vinum

vinum & sanguis suus, dedit poculum ac in, eo & sanguinem suum & dixit, bibite de eo, quod est in hoc poculo, omnes; aliquid enim de eo est sanguis meus, vel cum ea, quæ est in eo, parte est sanguis meus. Qvis ex nostris principiis talia evincet? Rectè Allobrox! Qualia dicam, nescio. Falsò autem, cum ait: Forte clarius expono mentem Doctorum tuorum, quam quicquam eorum. Ex corruptis namque imaginationibus progreditur, cum ad momentum benedictionis præsentiam sacramentalem præcisè adstringit. Hinc non est mirum, nullum congruentem sensum, nullam cohærentiam deprehendi. Certè ita verba divina tractavit impuro ore tuus Disputator, ut ne totus quidem lacus Lemanus ei eluendo sufficeret.

§. 34. Non enim verecundius tractat S. Lucae verba, cum ex literalis sensu, quem nos urgemus, ita ea explicat. *Id in hoc poculo contentum, quod est pro nobis effusum, id est, sanguis meus, per sanguinem meum est Novum Testamentum.* Qvis nos eò adiget, ut ad talem ἀδολεσχίαν patiamur sensum divinum redigi? Sunt verba Christi à Luca & Paulo assignata, quasi αἰτιολογία & ἐκφρασις verborum, uti apud Matthæum & Lucam extant, *hoc est sanguis meus* &c. Cur enim id, quod in S. Coenæ parte altera porrigitur, est sanguis Christi, qui pro nobis effusus? quia poculum illud est nova divina dispositio testamentaria. Novum enim Testamentum ὁλως consideratum continet etiam particulares καινὰς Διαθήκας. Hinc Ephesii dicuntur c. 2, 12. ἔσθαι τῶν Διαθηκῶν τῆ Παλαιάς. Sic καινὴ Διαθήκη est lavacrum regenerationis. Ephes. 5, 26. Περὶ ὕδατος bonæ conscientiæ in Christum. 1. Pet. 3, 21. Et dispositio divina circa panem est omninò καινὴ Διαθήκη. Quo respectu vero est nova testamentaria dispositio? respectu sanguinis, quem ipso bibitionis actu infallibiliter porrigit. In se poculum sive vinum ad Διαθήκας Dei non pertinet. Sed in hoc sanctissimo actu est καινὴ Διαθήκη, ad quam vinum accersitur, cum quo sanguis JESU unite exhibetur, & propter hunc sanguinem est hic καινὴ Διαθήκη. ἐν αἵματι, propter sanguinem. Et pro propter Conf. Glafs. gramm. s. p. 502. Hæc sane sunt clarissima, & Disputatoris opinionem planè evertunt. Si enim ipsum poculum eucharisticum

charisticum est nova testamentaria Domini JESU dispositio, idq; propter sanguinem ejus pro salute orbis effusum, tunc poculum non erit merum & tantum Vinum, quod adumbrationem & similitudinem aliquam habet ad vinum haustum. Certè prout apud Lucam & Paulum verba Christi expressa sunt, nunquam hanc sententiam efficient, *sanguis meus pro salute orbis effusus est sicut poculum hoc.* Id potius evidenter ex illis fluit, polentum ex usu vulgari & regno potentiae ad usum regni gratiae exaltatum, nova quadam dispositione Salvatoris, dare sanguinem ejus in ipso usurpationis actu.

§. 35. Falsum autem est, quod r. notat Collator, Lucae explanationem facere, ut Hoc apud S. Matthæum queat denotare *Complexum*: quia quod apud Matthæum est *Hoc*, apud Lucam est *τὸ ποτὴρ ὑμῶν ἐκχυρόμενον*. Nam *τὸ ποτὴρ ὑμῶν ἐκχυρόμενον* pertinet ad prædicatum, quod Collator novo commento subiectum facit, sive ad *ποτὴρον* referatur, sive ad *αἷμα*. Si primo modo referatur, ita sanè collocandum erit: *τὸ ποτὴρον*, quod ego vobis bibendum trado, quod vos hauritis, est novum Testam. in sanguine meo, & (propter sacramentalem sanguinis mei ad essentiam realem) pro vobis effusum respectu illius sanguinis mei, quod nova dispositione, connexa cum vino dispensatione, porrigit. Et placuit hic modus B. Luthero in Confess. de Cæna Tom. 3. Jen. german. p. 494. & seqq. Flacio in glossa comp. Luc. 22, 20. D. Feurbornio Conc. V. de Cæna germanic. p. 137. quibus id potissimum curæ fuit, ut calumniam s. textus effugerent, quam repetiit Beza annot. major. h. l. cum ait: *Cum hæc verba, si constructionem spectemus, necessariè non ad sanguinem, sed ad poculum pertineant, neque tamen de Vino, nedum de poculo intelligi possint, aut manifestum est solæcophanes, cum legendum fuerit τὸ ποτὴρ ὑμῶν ἐκχυρόμενον, ut legit Basilina in ethic. def. 21. aut potius cum hæc essent ad marginem annotata ex Matthæo & Marco, postea in contextum irrepserunt, quod eò quidem facilius est admissum, quod cum in superiori vers. adscriptum esset, τὸ ποτὴρ ὑμῶν δίδόμενον, id est, quod pro vobis datur, simile quippiam visum fuit adjiciendum, ubi agitur de sanguine.* Neque enim irreptitia in s. contextum verba illa dici permittere voluerunt neque solæcophanes

phanes admittere, quia per unionem sacramentalem τὸ ὑπὲρ
ὑμῶν ἐκχυρόμενον ad poculum actu exhibitum referri optime
queat. Atque hoc etiam Heinſio ante quinquennium in Exercitio
ad N. T. p. 192. placuit; ait enim, plenam Orationem apud Lucam non
eſſe, mentem & orationem integram eſſe, ἴστο, τὸ πῆρμον ἢ καὶ τὴν
Δαδῆκην ἐν τῷ αἵματι μ. Τῶτο, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυρόμενον,
Ut, inquit, τὸ ἴστο repetatur. Neque enim magis mirum eſt poculum
aut quod in eo, dici ſanguinem, quam novum ſædus, & quidem in ſan-
guine. Et quid? An aliter Marcus loquitur? καὶ λαβὼν τὸ πῆρ-
μον εἶπεν αὐτοῖς. Τῶτο ἐστὶ τὸ αἷμα μ. & deinde τὸ ὑπὲρ
πάντων ἐκχυρόμενον. quomodo ſerè ad verbum Matthæus. Hoc ſanè
malo, quam ut velejicienda vel aliunde hic inſerta quædam exiſtimem.
Singulos enim S. Scripturæ apices, quantum poteſt fieri, & niſi aliud vel
libri præſcribunt, vel neceſſitas, tuendos arbitror. Sed nec inter eos ſum,
qui temerè vel οὐλοῦντα vel ὑποοῦλοῦντα in ſacris admittam. Quod, ſi
vel concifiſſi Hebraiſmi, vel in quibus deeſt aliquid, eo loco habendi, quid in
his excuſari poterit? Vides, etiam Heinſio arbitro, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
ἐκχυρόμενον ad πῆρμον relatum, noſtro interpretandi & collo-
candi more, ad prædicatum pertinere. Si verò ad αἷμα refera-
tur, extra dubium ad prædicatum pertinebit. Ad ſanguinem au-
tem referunt D. Lutherus in translatione, Syrus & Arabs. Solæ-
ciſmus, inquit contra Bezam ſuum Lud. de Dieu Comm. in S. Luc. p.
374. autem propterea nullus hic ſtatuendus. Obliquus enim caſus abs-
que ſolæciſmo verti poteſt interdum in nominativum. Quia cum hic in-
itium ſit & ſons reliquorum caſuum, adeoq; in lingua Hebræa, ubi nulla
eſt caſuum variatio, omnium locum tenet, hæc ei prærogativa conceditur,
certè apud Helleniſtas, ut reliquorum caſuum vicem interdum ſuppleat.
Adducit Eph. 3, 17. ubi ἐρριζοῦμεν & πνευμαλιωῦμεν refertur ad
ὑμῶν, pro ἐρριζοῦμεν καὶ πνευμαλιωῦμεν. Apoc. 1. 4. ubi ὁ ὢν καὶ
ὁ ἴης καὶ ὁ ἐρχόμενος ponitur pro τῷ ὄντι, καὶ τῷ ἑλθόντι καὶ
τῷ ἐρχομένῳ. v. 5. ubi ὁ μάρτυς &c. ponitur pro τῷ μάρτυρι τῷ
πίστει, τῷ πνεύματι καὶ τῷ ἄρχοντι. Joh. 1, 14. πλήρης χάριτος
καὶ ἀληθείας refertur in nominativo ad genitivum μονογενοῦς,
pro

pro πλήρης vel ὅς ἐστι πλήρης &c. Sic & h. l. ὁ, sc. αἷμα, ὡς
 ὑμῶν ἐκχυρόμενον. Planissimè. Facit autem ad determi-
 nationem sanguinis, ut constet, in illam novam, quam circa Cos
 hillel poculum eulogias Christus instituit, dispositionem introdu-
 ci præter vinum, quod aliàs more solito fuit in poculo, verum
 sanguinem suum, qui pro nobis effusus est, non typicum quendam,
 aut analogicum. Non tamen illi propterea falsum committunt,
 qui τὸ ἐκχυρόμενον ad poculum referunt, aliàs & Heinsius falsum
 committeret. Animadvertis hoc, mi Arisæ, ex iis, quæ superius
 dicta sunt; ex quibus etiam intelligis II. in nostra resolutione
 verborum S. Lucæ, non esse tautologiam, quasi diceretur. *Sanguis
 meus est novum Testamentum per sanguinem meum.* Non enim san-
 guis hoc loco subiecti locum occupat, sed τὸ διδόμενον datum sive
 porrectum sacramentale, & de hoc dicitur, quod sit nova quædam
 testamentaria dispositio, non vinum simplex, cuius sensus testes
 sunt, sed & sanguis. Unde dicitur *nova dispositio in sanguine.* Non
 in substantia sanguinis præcisè & in se, sed in præsentia ejusdem &
 unione cum elemento, quod ex cœlesti ordinatione adhibetur.
 Sic, Arisæ, vides vanitatem hominis Allobrogis, cum quo tibi
 negotium fuit, Επφύλλιδες ταῦτα ἐπὶ καὶ σωμύλματα, ut cum A-
 ristophane dicam, quæcunque profert. Mirabor, si quidem res
 ista tibi curæ est, si non pudebit te tuæ adversus fumivendulum il-
 lum sive consternationis sive admirationis.

De Perso-
 na Christi.

§. 36. Audiamus nunc, quid ex analogia fidei proferat, ut
 verborum institutionis interpretationem nostram impugnet.
 Articulum fidei articulo fidei seu revelationi divinæ alteri oppo-
 nit. Dicit, *nostram interpretationem ledere temerè articulum de Per-
 sona Christi: quia illa dicit, quod nos Christum non semper habituri
 simus nobiscum, quod Christus abiturus sit ad Patrem, quod sit relicturus
 mundum: quod Christus fuerit in Bethania affederit Hierosolymis men-
 sa, pependerit postea in Cruce, jacuerit in sepulchro, gavissus fuerit, quod
 moriente Lazaro non fuerit Bethania.* Hic, inquit, consisto, donec me
 sacra Scriptum ulterius ducat. Sed profectò, Arisæ, hoc modo à
 verborum s. Cœnæ interpretatione, quæ hætenus invicta stetit,
 neminem dimovebit Disputator audaculus. Quomodo enim
 absentia

absentia Christi, quæ ex locis Scripturæ istis colligitur, præsentiam
 ejus divinam, gratiosam, singularem, clarissimè promissam ever-
 tere potest? Nonne enim Christus loquitur de desitura præsentia
 tali, quæ hætenus in forma servi inter homines conversatus est,
 quæ familiari alloquio, conversatione quotidiana, in exquisitissi-
 ma obœdientia erga Patrem suum, usque ad mortem adfuit mor-
 talibus, *Phil. 2, 7*. Sic certè non semper debuit adesse. Quomodo
 autem sequitur: *Christus abiit ad patrem, mundum relinquet, non*
semper eum, qui eum tunc sibi præsentem habuerunt, habebunt: E. Ne-
 que in mediis salutis, imprimis sacramentis, neque in regno gratiæ ullo mo-
 do juxta humanam naturam, etiam præsens erit. Nonne enim polli-
 citus est, se in quavis congregatione fidelium futurum? se nobis-
 cum futurum usque ad consummationem seculi? *Matth. 18. & 28.*
 nonne promittit reditum suum ad nos & se ad amatores suos &
 observatores verborum suorum cum Patre suo adventurum &
 mansionem facturum? *Joh. 14. 18. 23.* Neque sanè decuit eum, qui
 Rex, qui Sacerdos, qui Propheta, qui caput nostrum semper est, eo
 modo ad Patrem cœlestem ire & mundum relinquere, sicut fideles
 ipsius membra mundum relinquunt & ad patrem cœlestem ab-
 eunt. Nimirum mundum relinquere debuit, ut augustius & divi-
 nius impleat, ad patrem suum ire, ut cum patre suo inter nos sit &
 operetur omnia. *Joh. 5, 17.* non inter nos esse, ut in nobis sit cum Pa-
 tre & Spiritu S. Et uti ex absentia tali ad absentiam simpliciter
 pessimè intulit tuus Collator, ita etiam à positione præsentiae uni-
 us, sc. illius, quæ in forma servi consummata, ad præsentiam
 omnem aliam negandam contendere velle, ineptum est. Hæc in
Anti Cog Dissert. 3. ad thes. 9. §. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. satis expensa,
 debuisses introspicere, mi Arisæ, antequam istiusmodi vulnus in
 animum admitteres. Interim apud conscientiam tuam expen-
 dere debuisses piè, quæ fronte, quæ fiducia quis Christo etiam in
 forma servi obambulantem opponere potuerit & dicere, *tu minaris*
nobis optime Magister, quod non semper inter nos futurus, sed mundum
relicturus & ad Patrem abiturus sis, hic nos subsistemus, nec patiemur
nos à tuis præsentibus verbis ulterius deduci, ut credamus, te posse nobis
præter hanc, quam subtrahiturus es, aut etiam nunc velle præsentiam
aliquam

aliquam divinam, singularem, mysticam largiri, quæ cum pane fruamur corpore tuo substantialiter ad singularissimum actum nutritionis animarum nostrarum apud nos in his terris præsentem, aut etiam sanguine tuo. Tu nuper fuisti in Bethania, nunc hic es Hierosolymis, nos ultra non progredimur, ut credamus, te etiam in cordibus nostris habitare per fidem (ut medium receptionis tui gratiosè præsentis, non ut tui vicarium) Eph. 3, 17. te etiam secundum eam naturam, quæ hæcenus nunc hic, nunc alibi fuisti, esse in his terris in Sacramentis tum Baptismi, tum Cænæ. Tu nunc asides mensæ, quod oculi nostri vident, manus palpant, aures audiunt. Non tam insensati sumus, ut tua verba ita capiamus, quasi tu nunc hic in hoc momento, quo nunquam Te non videmus, nobis cum pane corpus, cum vino sanguinem tuum nobis communicares. In hac te coarctari angustias permittere non possumus. Quomodo qui ita committit sacras literas invicem, coram tremendo tribunali divino substitutus sit, nisi resipuerit, non video. Non consistet.

§. 37. Utile fuisset, mi Arisæ, si hic quæ de persona Christi in Anti Cog. Diff. 1. p. 41. & seqq. & diessrt. 3. p. 138. & seqq. & diff. 6. p. 230. & seqq. commonefecimus, perlegisses & sic animum corroborasses tuum. Risisses procul dubio ineptissimum blateronem. Nam quod I. fingit, nos ex unione personali, quæ suam subsistentiam ὁ λόγος communicavit assumptæ suæ humanæ naturæ, argumentari, ubi est subsistentia s. personalitas filij Dei, ibi est etiam ejus humanitas, seu corpus & sanguis Christi. At subsistentia filij Dei est in pane & vino E. &c. magnam nobis facit injuriam. Nos enim religiosè præsentiam duarum in Christo naturarum ad se invicem, ἀλλήλων, ἀλλήλων, ἀλλήλων, quam veteres ἀλλήλων vocant, nostri præsentiam intimam, à præsentia ad creaturas, quam ὑπερψυχον, ὑπερψυχον &c. scriptura vocat, quæque in scholis præsentia extima dicitur, distinguimus. Illa perpetua est: hæc cessantibus creaturis cessat. Et in hac ipsa gradus præsentia, universalis, gratiosæ tum in mediis, tum in hominibus media ista complexis, & gloriosæ discernimus, quod in prefatione AntiCogentiana ad Serenissimum Principem Augustum Brunsvicensem latissimè deduximus. Itaque candorem in Allobroge desideramus, Interim majestatem & virtutem

tutem Christi, quæ homo Christus suum nobis corpus & sanguinem tanta ratione dispensare potuit, ex infinita personæ Filii Dei excellentia haurimus.

§. 38. II. Prodit ignorantiam in Philosophia & Theologia, quando de substantia ita destomachatur. *An, quid de substantia loquamini, intelligatis, nescio. Ego quidem non intelligo. Ex Philosophia id, quod nihil est, adscribere videmini. Ajunt Philosophi, unius cujusque rei unam esse substantiam, per quam ita existat, ut non sit in alio, & sine quo essentialiter esse nequeat, ut homo. Si hoc volunt, quod substantia sit id, per quod omnia, quæ ad substantiæ completæ, quam vocant, essentiam concurrunt, ita sint unita, ut eorum alterum non sit sine altero, non tamen tanquam in subjecto, & ab omni alio divisum, concedo: sed nihil aliud dico, quam unionem substantiarum ad unum subsistens, aut personale. Et sic divinitas cum humanitate in Christo est unita: Neutra enim est sine altera, sed ita sunt unitæ, ut unam personam constituent, quæ non sit in alio & ab omni alio divisa. Si verò hoc volunt, esse aliquid omnibus partibus substantialibus commune, cujus beneficio omnes existant, & eo remoto non consistent, & tale debere esse etiam vos vultis in persona Christi, nego talem in mundo dari substantiam, affirmo contra unamquamque partem existere & consistere per essentiam suam: neque enim unio facit, ut res existat, sed ut unita existat, vel cum alio. Sed nolo istis describendis pluribus defatigari. In gratiam tui adscribam, quæ An. CHR. CLO IOC XXIV. in Academia Jenensi de Substantia docui. Ita autem inconsiderat. Metaphys l b. 2. cap. 3. dictavi. In substantia considero duo: I. Ipsam naturam substantialem integram & perfectam. II. Substantiam. Sicut enim in Deo considero 1. communicabilem essentiam infinitam & perfectissimam. 2. Tres hypostasies seu substantias ab ipsa essentia simplicissima realiter non differentes, & eandem sine ulla divisione ad tres personas quasi limitantes: ita in creatis etiam substantiis natura à substantia secerni potest. Ex natura igitur & substantia q. constituitur omnis prima substantia creata, quæ communiter suppositum vel ὑποκείμενον vocatur, ubi verò natura est intellectualis, persona vocatur. Persona enim fit per incommunicabilem substantiam naturæ intellectualis. Personæ denique & suppositum differunt non formaliter in incommu-*

incommunicabilitate subsistendi, sed materialiter ratione naturarum, in
quibus incommunicabilitas fundatur. *Subsistentia* verò est modus
substantialis naturam substantialem ultimò terminans, constitu-
ensq; rem per se subsistentem & incommunicabilem. De *creata*
subsistentia loquor. *Divina* enim *subsistentia* ob infinitatem perfe-
ctionis est communicabilis, ut nos docuit summum & ὁμολογῶ-
μενός μετὰ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, θεὸς ἐσθαρκαθεὶς. Distinctio
inter *subsistentiam* & *naturam* in ente creato non est rationis: quia
alias quando humanitas Christi destituta propria *subsistentia* in
infinitam & adorandam τῷ λόγῳ *subsistentiam* est translata, de-
stituta tantum esset respectu quodam rationis, & accessisset ei per il-
lam communicationem infinitæ *subsistentiæ* tantum rationis qui-
dam respectus, quæ indistinctio *subsistentiæ* & *naturæ* multarum
hæresium autor est, & proinde malè à Durando in l. 4. sent. dist. 34. q. 1.
Henr. Gandav. quodlib. 4. q. 4. defenditur, ut bene monet Suarez
tom. II. Metaph. disp. 34. sect. 2. dist. 4. Qui autem destituti lucere re-
ligionis Christianæ tantum rationis discrimen inter *subsistentiam* &
naturam posuerunt, excusari possunt: quia solius mysterii magni
consideratio nos in hanc veritatem perduxit: nec habet etiam
fundamentum in aliqua *negatione* tantum *communicabilitatis*, quam
addat supra naturam *subsistentia*, ita ut *subsistentia* solum adferat
negationem dependentiæ seu *actualis* seu *potentialis* ab aliquo supposito
alio. Ita enim sublime & gloriosum SS. Trinitatis mysterium
obscuraretur. Tres enim SS. Trinitatis *personæ* nihil aliud deno-
tarent, quam *tres negationes*. Unde si in simplicissimis SS. Trini-
tatis personis *subsistentia* per solam *negationem* explicari nequit,
multominus in personis aut suppositis creatis per *negationem* sub-
sistentiæ ratio explicari poterit. Ita etiam mysterium incarnati-
onis ex parte τῷ λόγῳ obscuraretur. Esset enim humanæ naturæ
in ejus infinitam *subsistentiam* assumptio solius *negationis* com-
municatio. Quod ad tantum mysterium constituendum non suf-
ficit. Obscuraretur hoc mysterium etiam ex parte humanitatis as-
sumptæ. Dicimus enim λόγον assumpsisse humanam naturam,
non hominem, ne personam dicatur assumpsisse; locutionum
autem

autem harum distinctio vana esset, si subsistentia per negationem constitueretur, & non potius notaret quiddam reale, quod personam compleret, nisi impediretur per unionem personalem. Malè igitur cum Scoto suo in hanc absurditatem labuntur Johann. de Bassoliis in *l. 3. sentent. dist. 1. quest. 1. art. 1.* Francisc. Mayronius *ibid. q. 11.* Lychetus Aureolus, Bielius, Occamus, Marsilius, quos merito taxat Svaretz *l. c. d. 8.* Est proinde illud, quod supra naturam addit subsistentia, aliquid *reale & positivum*. Unde oritur etiam distinctio realis. Hoc reale superadditum, non rectè explicant ii, qui ajunt, *illud esse conditiones & proprietates individuales*. Non enim de natura communi, sed singulari investigatur, quid ei subsistentia superaddat. Nec illi satisfaciunt, qui *subsistentiam* dicunt *ponere supra naturam accidens*. In humana enim natura assumpta à λόγῳ sunt omnia connaturalia accidentia, quæ ad naturæ perfectionem pertinent; & tamen impedita est subsistentia connaturalis ob infinitæ hypostaseos communionem. Imò λόγῳ communicando humanæ naturæ suam infinitam subsistentiam, non supplevit in ea tantum accidens. Est enim unio personalis non accidentalis, sed substantialis. Distingvitur autem subsistentia à natura non solum in substantiis creatis materialibus, sed etiam immaterialibus. *Et post.* Subsistentia porro non addit supra naturam ad constitutionem suppositi existentiam, sive illa dicatur extrinsecè, sive intrinsecè in supposito includi. Si enim subsistentia est superadditum reale ipsi naturæ ad suppositi constitutionem, est etiam intrinseca supposito. Et licet existentia dicatur intrinseca supposito, tamen quia existentia ab essentia realiter non distingvitur, subsistentia verò distingvitur, ideò subsistentia non potest addere supra naturam existentiam. Vnde & Christi humanitas propriam habet existentiam, non tamen subsistentiam: qui propterea in ratione existentia & essentia univocè nobiscum homo est, quia tamen personæ est increata & admiranda ratione ex naturis duabus constituta, non habet nobiscum convenientiam univocam in ratione personæ, ut benè notat contra Fr. Zumelium *1. part. q. 3. art. 3. concl. 1.* Svaretz *sect. 4. dist. 10.* Unde etiam subsistentia se non habet ad existentiam ut naturâ prius ad posterius, vel ut causa ad for-

ad formalem effectum, ut vult Cajetanus. Cum existentia jam supponatur existente essentia, antequam subsistentia superaddatur. Si autem sententia Cajetani vera esset, tum ablata aut impedita subsistentia in quadam natura, auferretur & impediretur etiam existentia, & sic in humanitate Christi non tantum subsistentia, sed etiam existentia propria deesset. Hinc duplex unio humanæ naturæ cum *τῷ λόγῳ* intercederet, una subsistentiæ, altera existentiae: quarum prior, quia est ad subsistentiam, est ad proprietatem personalem; altera, quia est ad existentiam, quæ nihil est nisi ultimus essentiae actus, est ad proprietatem essentialem: unde porro inferitur ratione posterioris unionis unitam esse humanam naturam cum eo, quod est commune toti SS. Trinitati, quod est absurdum & impium. Subsistentia igitur tandem nihil aliud est, quam complementum naturæ ultimum in ratione existendi, quod tanquam terminus & modus existentiae, naturæ in essentia & actu naturæ completæ superadditur. Existentia enim notat solam naturæ extra causas positionem, sine ulteriori determinatione, ut illa vel per se existat, vel innitatur alii. Subsistentia igitur notat modum existendi per se & sine dependentia sustentante. Patet hoc ex incarnationis mysterio, in quo nihil aliud humanæ naturæ Christi ad complementum personalitatis deesse intelligimus, nisi modum existendi per se & non in alio. Unde subsistentia propria non est nova res in natura, sed tantum novus modus rei ad existendum taliter. Quia igitur subsistentia est modus intrinsecus per se actu essendi, & apertam oppositionem habet eamque proximam & immediatam ad modum existendi in alio, fieri non potuit, ut humana natura servatâ personalitate propria uniretur hypostasi *τῷ λόγῳ*. Hinc subsistentia creata, tanquam naturæ ultimus terminus & modus ita est definitus determinatusque ad naturam, ut nullam aliam naturam determinare queat, secus ac subsistentia *ἡ λόγῳ*, quæ increata, ideoque ob infinitatem suam in super creatam naturam terminare potest. Exinde etiam fit, ut, licet natura, sine subsistentia, divinâ potentiâ, conservari queat, non tamen subsistentia sine natura conservari possit, quia tantum est termi-

ius naturæ creatæ & modus. Hæc & plurâ alia ad explicationem
quidditatis substantiæ ibi consideravimus.

§. 30. Tuus verò Philosophus Allobrox I. substantiam defini-
it, per quam res ita existat, ut non sit in alio & sine quo essentialiter esse
nequeat. Rursus, quod sit id, per quod omnia, quæ ad substantiæ
completæ, quam vocant, essentiam concurrunt, ita sint unita, ut eorum
alterum non sit sine altero, non tamen in quoquam tanquam in subiecto &
ab omni alio divisum; Iterum, quod substantia nihil aliud sit, quam unio
substantiarum ad unum subsistens, aut personale. Hæc sunt *Φορητὴ*
ἀκρίτως. Nam 1. confundit substantiam cum essentia. Hu-
mana enim natura Christi essentialiter esse potest, licet non habe-
at propriam substantiam, sed substantiam *ἃ λόγῳ*. 2. Lo-
quitur tantum de substantia compositorum sive unitorum, quam
unionem vocat. Quid fiet de substantia simplicium? quid de sub-
stantia spirituum immaterialium? 3. Horribiliter impingit in S.
Theologiam. Negare enim non poterit, *τὸν λόγον* per æternam
generationem habere suam substantiam. Fuit enim immutabi-
liter, & immutabiliter erit persona divina, à persona Patris & per-
sona Spiritus Sancti distincta. Si verò substantia etiam est unio
divinitatis cum humanitate, jam in persona Christi habebimus
duas substantias, unam *ἃ λόγῳ* æternam, infinitam, immuta-
bilem: alteram humanitatis cum divinitate unionem. Aut igitur
desit substantia *ἃ λόγῳ* æterna, aut venit etiam in novam sub-
stantiam, h. e. unionem. Et sic substantiæ dabitur substan-
tia. Eruntq; in Christo duæ substantiæ duæq; personæ. Imò
quia unio est etiam inter animam & corpus in humana natura,
eaq; perfectissima, si substantia nihil præterea est, quam unio, erit
etiam unum subsistens & personale, anima & corpus. Rectius
unionis quærimus terminum. Unio enim non est substantia,
sed potius ad substantiam. Substantia infinita *ἃ λόγῳ* est uni-
onis duarum naturarum in Christo terminus. Humana natura
Christi non est *αὐτοπύσιλον*, neque *ἰδιοσύσιλον*, sed *ἐνυπόσιλον*,
inquiunt pii Veteres. Joh. Damascen. de Orth. fide lib. 3. cap. 6.
Εν τῇ ἐνανθρωπήσει ἃ ἐνὸς τῆς ἁγίας τριάδος θεῷ λόγῳ φανερόν
K πάντων

πάντων καὶ τὴν λείαν πλὴν φύσιν τῆς θεότητος ἐν μιᾷ τῇ αὐτῆς ὑποστάσει
ἐκείνων ἐνωθῆναι πᾶσιν ἡ ἀνθρώπινῃ φύσιν, καὶ τὸ μέγθρον μέγθρον.
Confitemur in humanatione unius sanctæ Trinitatis Dei verbi & dicimus
omnem & perfectam divinitatis naturam in una sui ipsius hypostaseon uni-
tam omni humana nature & non partem parti. Certè nisi unio dua-
rum naturarum in Christo fiat in infinita subsistentia τῆς λόγῃς,
mysterium Trinitatis sacrosanctæ non conservabitur, sed quaterni-
tas introducetur. Et nisi dicamus, infinitam τῆς λόγῃς subsisten-
tiam esse communicatam assumptæ humanæ naturæ, inexplicabile
erit, quomodo humanam naturam sibi τῆς λόγῃς divinitas ita ha-
beat unitam, ut non etiam cum alia quavis natura sive angelica si-
ve corporea unita sit. Nam quod dicitur, per illam unionem neutram
esse sine altera natura, id de quavis alia dici potest. Nulla enim cre-
ata natura est sine divinitate & divinitas non est sine creata natura.
Quod dicitur, Unionem illam ita esse factam, ut unam personam consti-
tuant, quæ non sit in alio & ab omni alio divisa, non sistit interrogati-
onem. Quæritur etiam iterum, in quo id situm sit, ut humanitas &
divinitas constituent unam personam. Dico de eo in quo. Est ne ali-
quid ex parte humanitatis, anne aliquid ex parte divinitatis, anne
verò resultat subsistentia ex utraque natura? Si hoc, Ergò subsi-
stentia erit partim creata, partim increata. Et rursus quæritur,
in quo creata & increata subsistentia uniuntur? Ex parte humani-
tatis nihil est, quod terminare illam unionem personalem possit.
Nam aut subsistentia creata, quæ alias ex intimis naturæ perfectæ
principiis resultat, ut in Petro, Paulo &c. apparet, etiam ex huma-
na natura emerfit, aut non. Si non, tunc non terminat unionem
essentialem humanæ naturæ, tantum abest, ut unionem divinita-
tis & humanitatis terminare possit. Si emerfit, & redibit difficul-
tas, quæ jam tacta est, nec tamen finita subsistentia terminare po-
terit unionum, in quam infinita subsistentia etiam deducenda est.
Imò & sic unio erit subsistentiarum. Erit ergò aliquid ex parte di-
vinitatis. Id erit autem essentia aut subsistentia τῆς λόγῃς. Non
illa, quia unio non fit in essentia. Ergò subsistentia τῆς λόγῃς erit
id, in quo fit unio. Hæc subsistentia non est, ut nugatur Disputa-

tortuus, aliquid omnibus partibus substantialibus commune, cuius beneficio omnes existant & quo remoto non consistant. Est ipsius Filii Dei æterna subsistentia, eiq; propria, quæ per gratiam unionis communicatur assumptæ humanæ naturæ. Nec facit, ut existat, vel consistat divinitas, quæ ex absoluta infinita perfectione existit & consistit. Neque humanitati essentiam confert, sed eam assumit & terminat.

§. 40. Exempla, quæ proponuntur, ineptissimè se habent. Nam quod ab unionem corporis & animæ essentiali depromitur, ad unionem hypostaticam non pertinet. Resultat ex intima perfectione animæ humanæ aliqua incompleta subsistentia, quæ in unionem cum corpore concurrit ad constitutionem completæ subsistentiæ, in quam terminatur. Unionem per mortem dissoluta propter immortalitatem anima in sua incompleta subsistentia conservatur, donec fiat redunitio cum corpore. Corpus autem exanime ut compositum aliquid sive suppositum ex elementis conflatum resolvitur & diffuit. De forma cadaveris disputatio non est necessaria. Interim tamen non sequitur subsistentiam humanam nihil aliud esse, quam unionem. Unio est via ad subsistentiam, non subsistentia ipsa. Ex adverso illa creata subsistentia, quæ animam in statu suo naturali relicta ex intima perfectione essentia ejus resultat, cum anima Christi in infinitam & æternam subsistentiam assumere-
tur, per superventum huius q. retracta fuit. Aliàs in persona Christi duæ subsistentiæ suppositorum rationalium dandæ essent, una æterna & æterna, alia humanitatis. Et unionem soluta quoad corpus & animam, anima non facta est *ἰδιούρεια*, ut hominis defuncti quævis alia, sed mansit *ἐκ κοινῆς*. Quod ad corpus Christi in triduo mortis attinet, nec illud excidit ex infinita subsistentia. Unde opus non fuit, ut recedente anima introduceretur alia forma substantialis, uti putat Thomas Aq. in 1. part. summ. q. 50. art. 5. quem tota turma Thomistarum sequitur. Conf. Fratrem Barthol. Medinam ad l. cit. p. 609. & seq. Etiam Franc. Svaretz ad illum locum Disp. 38. Sect. 3. docet in instanti mortis fuisse in corpore Christi productam novam formam cadaveris ne sc. aliqui materiam manserit sine forma substantiali. Contra quos disputant Henr. Gandavensis
K 2 quod

quod 1. 2. q. 2. Scotus in 4. sent. dist. 1. q. 3. Durandus à S. Portiano
in 3. sent. dist. 21. q. 2. Marilius Ingvenius in 3. sent. q. 3. a. 1. & q. 13.
a. 1. Tannerus Theol. Scholast. tom. 4. disp. 2. qv. 3. disp. 2. n. 34. & seqq.

§. 41. De corporibus ab angelis assumtis etiam alia res est.
Non enim uniuntur illa cum angelis *ἕνωσιν*, sed *παρα-
θέσιν*. Manentq; essentia & subsistentia ab Angelis distincta,
Neque igitur Philosophia nostra fallit. Et rectè se habet commu-
nicatio subsistentiæ filii Dei, quam nos asserimus. Manet verò
omninò alius quiddam, quam quod nos ex Philosophia sine Scri-
ptura apprehendere possumus. Interim non sufficit ad latebras
errorum præcludendas dicere, *Christum unum esse*. Nec Nestorius,
nec Eutyches id inficiatus est. Existimavit tamen Ecclesia, è S. li-
teris expressius declarandam esse illam unionem. Sanè quando
Disputator tuus dicit, dici posse, *humanitatem non habere ab unita
divinitate, ut subsistat, sed à creante divinitate, quod autem unum faciat
non sola, sed cum divinitate, id unionis esse*, non nimis indulgit philo-
sophiæ, qui suos Dd. accusat, quod nostræ Philosophiæ nimium in-
dulgissee videantur, sed *ἀνεπίστος* prodit. Nam à divinitate creante
habet humana natura in Christo, ut existat, ab unita autem divini-
tate habet, ut subsistat. Non enim creavit divinitas humanam
naturam assumendam *ἰδιούρευτον*, sed fecit illam Filio Dei *ἐκ
ουνοῦ*: Nam *ἀπὸ οὐρανόθεν, ἀπὸ τοῦ λόγου οὐρανόθεν*. Confundit sc. pa-
rum philosophicè existentiam cum subsistentia. Svade ergò illi,
mi Arisæ, ne *Physicam ex Genesi* conscribat. Si enim *est, qui est*,
procul dubio multa inepta docebit. Ineptissimum enim foret, si
doceret, *productis è terra & aqua aliis creaturis non fuisse formas sub-
stantiales singulis concreatas, sed tantum ornatum materiæ additum*.
Sic ex terra & aqua tanquam è sinu & camera, non autem velut ex
materia prodissent. Ineptissimum foret, si doceret, *bestiis è terra
productis non novam formam substantialem inditam fuisse, quæ jam an-
tea subsistens materia novo subsisteret modo, sed aliis atque aliis formis
accidentalibus, quæ subsistentiam non dant, discretam tantum*,

§. 42. Quando asseveramus. *λόγον* propter unitatem subsi-
stentiæ nuspiam in cœlo & in terra esse extra suam assumtam hu-
manitatem

manitatem, loquimur I. *Scriptura congrua. Johan. 1, 14. ὁ λόγος* Contra
σὰρξ ἐγένετο. Non hoc verum est, in uno loco tantum, quod λόγος Extra Cal.
σὰρξ ἐγένετο. Factum est quidem Verbum Caro in his terris, in viniano-
 utero benedicto B. Virginis. Sed nunc non est in uno tantum lo- rum.
 co factus caro. Ubi, ubi est λόγος, ibi, ibi est σὰρξ, ibi, ibi car-
 nem suam sibi intimè habet præsentem. Si alicubi esset extra
 carnem, alicubi non esset factus caro. Nam alicubi esse factum
 carnem, & tamen ibi esse extra carnem, impossibilia sunt. 2.
Analogue fidei consentanea. Hypostasis ὁ λόγος est indivisibilis, hy-
 postasis eadem est etiam assumptæ carnis hypostasis. Ergo hypo-
 stasis filii Dei non habet tantum alicubi sibi præsentem suam car-
 nem, à se terminatam, alicubi non habet sibi præsentem. Aliàs
 unio foret tantum *παρασάκη, non ὑπασάκη.* Ex. gr. Spiritus
 S. in Jordane super Christum in corporali specie columbæ descen-
 dens non habuit sibi illam speciem intimè præsentem, cum opposi-
 tam aut distantem aliam partem orbis sive terrarum, sive etiam
 cælorum præsentia sua impleret. Quæ causa? Spiritus S. non as-
 sumsit τὸ σωματικόν ἰδίον τὸ πειραγόν in suam infinitam & in-
 divisibilem hypostasin. Tantum *παρασάκη, non ὑπασάκη*
 fuit unio. 3. *Omnipotentia divinæ consona.* Ea non debuit facere,
 ne unio personalis esset unio personalis. Potuit tamen efficere,
 ut unio fieret sine unitorum à se invicem distantia, aut, ut sic di-
 cam, extraneitate: h. e. ut ubique λόγος non esset sine carne, ex-
 tra carnem, non sibi intimam habens carnem: ut ubique esset in sua
 hypostasi infinita, ubi illa est. Tota sc. divinitas est unita carni
 ἐν μιᾷ τῇ αὐτῆς ὑποστάσει. Si itaque tota est etiam extra car-
 nem, non erit unita carni in una ejus subsistentiarum. Negat hoc
 quidem tuus Collocator: quia quod extra est, est etiam intra, quod verò
 intra est, unitum est: ergo etiam quod extra. Sed frustra: Quod
 enim ita intra est, ut etiam extra sit, id non est intra per communi-
 cationem suæ hypostaseos. Sic Spiritus Sanctus est in Petro, & ex-
 tra Petrum in Jacobo. Et nihil est extra Petrum, quod non etiam sit in
 Petro, nihil in Jacobo, quod non sit extra Jacobum, alio tamen præsen-
 tiæ modo. Cur hoc? quia Spiritus S. Petro non communicavit
 suam

suam infinitam hypostasim per unionem personalem. Itaque Spiritus S. extra Petrum non habet sibi in Jacobo personaliter unitum Petrum praesentem. Extra unionem personalem est extra omnia, non exclusus, intra omnia, non inclusus Filius Dei. Quod autem in unionem personalem assumit, extra illud esse nequit, salva unione.

Locus
Matth. 28.
v. 20. ex-
plicatur.

§. 43. Denique, mi Arisæ, quem celerem expeditionem locis Scripturis gravissimis & æterna luce plenissimis impendit Allobrox. Tu autem circa locum *Matth. 28, 20.* tenere hominis precipitationem debuisses & illi opponere, quæ in Anti Cogentio *Diff. 9. ad thes. 28. §. 4.* ex visceribus textus & antiquitate veneranda annotavi. Paucis, contendere debuisses, I. Christum promittere *praesentiam divinam & quidem gratiosam.* Non enim est finitæ potestatis & creatæ praesentia, esse apud omnes & singulos fideles omnium locorum, omnium temporum, ad finem usque mundi sive consummationem seculorum. At Christus talem praesentiam promittit. Promittit ergo, ut divina praesentia requirit, & substantialem suam, divinagloria plenam & incomprehensibilem, praesentiam, sive adessentiam, cum gratiosa operatione sive divinae virtutis dispensatione. Talem enim requirit institutio ministerii & sacramentorum inter omnes gentes distribuendi, v. 19. Non enim stare potest illud sine divina praesentia. Sicut nec sine infinita & divina potestate, qualis est potestas in cælo & in terra, ad quam explicandam adhibere poteras, quæ *AntiCogent. Diff. 1. §. 36. p. 43. & in Pentadec. disp. 4. th. 23. & seqq. p. 167. & disp. 5. §. 36. p. 220.* annotata sunt. II. Christum *eam divinam praesentiam etiam promittere secundum suam humanam naturam,* quia 1. adesse omnibus fidelibus modo dicto est actus officii Christi Regii. Actus autem tales Christo juxta utramque naturam competunt. 2. Quia tò adesse fundatur in potestate in cælo & in terra in tempore data Christo, de qua v. 18. de qua *AntiCogent. disp. 8. §. 16. p. 292.* Ea autem Christo secundum humanam naturam data, uti omnia in tempore data. 3. Quia adesse hoc, seu nobiscum esse, est fundamentum perpetuationis praedicationis Evangelii & administrationis sacramentorum, nominatim baptismi, usque ad consummationem seculi.

Impera.

721.

Imperatur prædicatio & baptisatio v. 19. quæritur, quo nixa fundamento? Christus ait, *Ecce, ego sum vobiscum* &c. At Evangelii prædicatio non fundatur in Christo juxta Deitatem solùm, sed etiam secundum humanam naturam, per quam ejus beneficia parta. Nec baptisamur in quicquam absens, quod ad personam aliquã SS. Trinitatis pertinet. Et baptisamur in filium Dei secundum utramque naturam. 4. *Quia hoc esse nobiscum* perenne Christus proponit ad confirmandam discipulorum suorum adorationem & extinguendum metum carentiæ Magistri. v. 17. *quidam enim adorant*, utique secundum humanam naturam, secundum quam eum redivivum viderunt. *Quidam dubitarunt*, ut pote metu amissionis occupati. 5. *Quia* & secundum humanam naturam in consummatione seculi nobis præsens futurus est, quanquam *Φανερωθῆις*. Cur non etiam *χωρὶς Φανερώσεως* apud nos esset, secundum humanam naturam usque ad consummationem seculi? Quæ ex c. 18. *Matth.* v. 20. objicit, non labefactant dictum. Loquitur enim ibi Christus de gratiosa præsentia. Ea autem est prævenientis gratiæ, quæ facit in nomine Christi congregatos, non præsupponit, quod ad concomitantem pertinet. Benè ex Joh. Chrylost. Theophylactus. *Non dixit, ERO, Non enim tardat vel cunctatur. Sed SUM, h. e. jam illic INVENIOR.*

§. 44. Loci ad *Eph.* 4, 10. vim è visceribus textus erutam haurire potuisses ex Pentadecadis *disp.* 14. *th.* 59. p. 520. &c. & sufficienter cognoscere, & de divina universali substantiali præsentia ibi sermonem esse, & eandem Christo secundum humanam naturam tribui, Cap. 1. ad *Eph.* v. 22, 23. non loquitur de donis exclusa adfæsentia substantiali. Afferitur enim ibi duplex *πλήρωσις*; alia est *πάντων*, sc. hujus & illius seculi v. 21. quæ subiecta sunt pedibus Christi v. 22. alia est *τῆ ἐκκλησίας πλήρωσις*, cui Christus est datus *κεφαλὴ*. Est enim Christus *κεφαλὴ τῆ ἐκκλησίας* propriè & principaliter, *Eph.* 4, 15. sed tamen, cum sit caput Ecclesiæ, est simul Dominus *πάντα*. C. 1, 22. Evidens ergò discrimen est inter *τὰ πάντα*, quæ subsunt Christo, quibus substantialiter adest, quod requirit

Locus ad Eph. 1, 20. explicatur.

requirit subjectio sub pedes, & inter α $\sigma\omega\mu\alpha$ Christi. v. 23. de hoc nunquam dici potest, quod, quia tale, sit subjectum pedibus Christi. Eatenus igitur non refertur ad α $\pi\alpha\lambda\alpha$. Unde & liquet, Eph. i. v. 22. 23. non de implectione donorum tantum sermonem esse,

S. 45. Quid sessio ad dextram Calvinianis faceffat negotii, ut antiquorum monumenta taceam, vel thronus Christi regalis, & ei contra Calvinianum Scholasticum adjunctum Sceptum Regale D. Johannis Schröderi testis esto. Sed & quatuor disputationes de sessione ad dextram Dei in Pentadecade n. 12. 13. 14. 15. id compendiosè conficiunt. Nolo quicquam superaddere. Manet apodixis invicta contra portas inferorum. Secundum quam naturam Christus sedet ad dextram Dei omnipotentis & omnipræsensis, secundum eandem omnipotenter & omnipræsenter apud omnes creaturas operatur, & in regno gratiæ adest, ubi cælestis dexteræ auxilio opus est. Ratio est, quia sessio ad dextram Dei nihil aliud est, quam omnipræsensis & omnipotentis regimen apud omnes creaturas & ibi maximè, ubi apud Dei Patris omnipotentis dexteram fidelibus infinitum faceffat negotium Satanas. Vide Disp. 12. 13. 14. At Christus secundum humanam naturam sedet ad dextram Dei Patris, quia per jussu divinum ad eam sedet. Psalm. 110, 1. Vide Disput. 15. Ergo Christus secundum humanam naturam etiam omnipotenter & omnipræsenter apud omnes creaturas operatur & ibi in regno gratiæ etiam adest, ubi cælestis dexteræ auxilio præsensissimo opus est. Eat hanc apodixin labefactatum Disputator tuus, si potest, sed ponderet fundamenta l. c. à nobis adducta. Quid velit, cum ait; Sessionem ad dextram, nisi separaveris phrasin, nihil nobis faceffere negotij, pronuncio. Si separaveris, Sophista es: non capto. Explicavi ego l. c. quid sit dextra Dei, quid sit sessio Deo tributa, quid sit sessio ad dextram Christo tributa.

Locus Joh.
han. 17, 5.
explica-
tur.

S. 46. Locus Joh. 17, 5. rectè de decretâ gloriâ ab æterno loqui dicitur: sed decretâ Christo secund. hum. naturam, & in tempore communicandâ, possessa autem apud Deum patrem ab æterno secundum divinam naturam. Joh. 1. & 14. Aliàs si in universum de destinatione & decreto gloriæ interpretari perrexerit Disputator tuus, patrocina-
tur

722.

tur pudendo more Socino, qui contra Bellarm. & Wick. p. 135. & seq.
 eodem modo locum explicat, quem confutavi in Diss. de æterna Ma-
 jestate Chr. ex Heb. XIII, 8. §. 34. p. 31. & seqq. Poteris illam videre.
 Est enim annexa dissertationibus Anti Cogentianis. Certè, in
 paucis nervum dicti ostendam, Christus non dixit, se petere glori-
 ficari illa gloria, quæ fuit apud Patrem, *antequam mundus esset,*
sed quam HABUIT apud Patrem: non de *τῆς ἐν αὐτῷ* gloriæ, sed de
τῆς ἐν αὐτῷ loquitur. Adde & AntiCog. ipsum Diss. 6. §. 15. p. 236.
 Ea gloria non alia est, nisi divina & infinita gloria, *quia* est gloria
 antefecularis, qualis non est nisi infinita & divina: *quia* est gloria
 Patris; *Matth. 19, 27, Phil. 2, 11. quia* est gloria filii proprii & unige-
 niti, quæ alia, quam infinita esse nequit. Conf. v. 1, & 5. *quia* ea glo-
 ria est conjuncta cum *ἐξ οὗτος πᾶντις αἰώνος* v. 2. *quia* est gloria
μὲν αὐτῷ Θεῷ, v. 3, qui est Pater & Filius. *Job. 5, 20.* Ea au-
 tem Christo secundum humanam naturam debetur, *quia* PETIT
 per eam glorificari. PETENDO autem secundum divinam na-
 turam nihil consecutus est Christus, sed generando. Conf. Penta-
 dec. Diss. 15. §. 23. p. 548. & diss. 13. §. 70. p. 476.

§. 47. Habes, mi Arisæe, quæ ad Disputatoris tui scrupulos
 annotanda censui. Habes media, quibus te argutiarum Lema-
 narum vinculis constrictum expedire poteris. Habes consilia,
 habes arma, habes auxilia. Dei omninò res est, quam insolenter
 & protervè audaculus Allobrox traduxit. Sive tecum hæc mea
 retineas, sive illi communices legenda, mihi perinde futurum
 est. Sic Theodoro Zwingero opposita publicæ luci exposui, cur
 indignarer, quæ tuo Disputatori respondi, eidem exhiberi. Ita-
 que per me licet vivas & non moriaris, etiamsi Calviniano legen-
 da communicaveris, & omnia verba mea dixeris. Faxit vitæ
 Autor & mortis Domitor JESUS, ut benè & prudenter vivas in
 istis regionibus, ubi te imparem insultibus adversariorum sentis.
 Multi non periissent, si pericula vitassent. Noli timidius mecum
 deinceps agere, postquam Te candidè moneri de iis, de quibus,

ut monereris, necessitas flagitavit, animadvertis. Si quid insuper
occurrit, quod serenitatem mentis tuæ in amplexu coelestis verita-
tis turbat, ad me mitte, revelato denique nomine Tuo, ut candi-
dius invicem agere possimus. Ora verò instantissimis precibus,
ne Te Deus in tentationem deducat, si omnino rerum tuarum ratio
ita fert, ut in terris inquinatæ religionis Tibi commorandum sit.
Peregrinam etiam habe religionem terræ illius, in qua peregrina-
ris, & cave, ne te abducat à patria. Vale, mi Arisæ, & Viros,
quos supra nominavi, Amicos saluta meo nomine humanissime.
Dab. Argentorati, IIX. Cal. Apr. An. etc Ioc XLIV.

*Tua felicitatis sempiternæ
amantissimus*

Johann Georg Dorscheus, D.

Emptus


 Veniam admodum ea, quæ ad Augustinum Ari-
 sanum scripsi, plenissima quoad articulum de S.
 Cæna & Persona JESU CHRISTI consensione
 scripsi, ita & quæ in reliquis docui & etiam nunc
 doceo, certissimus sum in exactissima me docere
 concordia cum meis in Academia Argentoratensi Collegis;
 præcipue autem cum D. JOHANNES SCHMIDIO, meo
 in vigesimum septimum usque annum Collega, in quadrage-
 simum autem Amico & sacrorum studiorum Socio, quæ ille a-
 liquot ante me annos aggressus erat. Tanto indignor magis,
 cum passim mihi objicitur, quæ Juliani Novatoris partes am-
 plexus esset. Unde non intermitto, quin sparsos rumores ad
 ipsum perscribam. Placet, unum alterumve ejus responsum
 hic adscribere. Sic autem Argentorato XX. Apr. An. 1656.
 scripsit. Miror hominum impudentiam, qui me passim Ca-
 lixtinismi insimulare non erubescunt. Nunquam Calixtum
 habui Præceptorem, nec ex ejus monumentis scientiæ Theolo-
 gicæ basi fundamenta. Viginti & amplius jam annos fun-
 dus eram publico in Academia & Ecclesia munere, priusquam
 Calixtiana controversia scandalis plena orirentur, Calixtum
 Virum doctum fuisse sæpius dixi, sed novitatum Studiosum;
 Cui optarem, ut, quas singulares ex se habuit opiniones, secum
 fovisset, intra se clausas retinuisset, & secum curasset contum-
 tandas. Hoc nuper, cum Illustrissimi Principis Brunsvicen-
 sis dexteram clauderem, presentibus ex nobilitate plurimis, ut
 & Dn. D. IMMELINO & ipso Dn. V. --- candidè repe-
 titi; hæc ad Dn. D. HULSEMANNUM ante plures scripsi men-
 ses. Bene itaque facies, quo nomine etiam maximas Tibi
 gratias habeo, quod meam tueris contra mordacissimas lin-
 guas, siue hic, siue alibi reperiantur, innocentiam, Ego quo-
 que

que consilia agito cum aliis, quia ratione pestilentissimorum
hominum effrenatam audaciam reprimam. Repetiit eadem
XI. Octobr. An. 1656. De me sive K. sive V. sive quis alius
spargat, Calixtianorum dogmatum me Defensorem, aut sal-
tem Fautorem & Excusatorem esse, grandem mihi facit inju-
riam, quo nomine scripsi ad Theologos Lipsienses, Gissenses,
Wittebergenses, alios, & virulentissimos dixi calumniatores,
qui huiusmodi calumniis famam meam arrodere, & in suspi-
cionem aliquam ~~diabolicae~~ me trahere non verentur, quam
~~vetem~~ hic repetitam volo. Sic Ille. Et haud difficile foret,
singulis Julianis ~~καυδοξίας~~ ex illius Viri scriptis,
imprimis disputationibus anniversariis,
gravissimam adornare anti-
thesin,



Dorsche, Johann Georg,

Diss. epist. cum Augustino Arisaeo ... SS. coena & persona Christi,
Argentorati anno Christi MDCXLIV instituta

Rostochium 1637 [i.e. 1657?]

4 Diss. 442#Beibd.9

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10653202-8

VD17 39:132161E